

Univerzita Karlova v Praze
Právnická fakulta

Iva Šteflová

ROZHODČÍ ŘÍZENÍ V MEZINÁRODNÍM OBCHODNÍM STYKU

Diplomová práce

Vedoucí diplomové práce: prof. JUDr. Květoslav Růžička, CSc.

Katedra obchodního práva

Datum vypracování práce (uzavření rukopisu): 9. června 2013

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma „*Rozhodčí řízení v mezinárodním obchodním styku*“ vypracovala samostatně za použití zdrojů a literatury v ní uvedených. Veškeré použité prameny a literatura, ze kterých jsem čerpala, byly řádně citovány. Diplomová práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze dne

.....

Iva Šteflová

Poděkování

Tímto bych ráda poděkovala vedoucímu své diplomové práce panu profesoru JUDr. Květoslavu Růžičkovi, CSc. za jeho cenné připomínky a vstřícnost v průběhu zpracování práce. Ráda bych poděkovala též mým rodičům a blízkým, kteří mi vždy byli velkou oporou.

OBSAH

SEZNAM POUŽITÝCH ZKRATEK

ÚVOD	1
1. ROZHODČÍ ŘÍZENÍ V MEZINÁRODNÍM OBCHODNÍM STYKU	3
1.1. Řešení sporů v mezinárodním obchodním styku	3
1.2. Pojem rozhodčí řízení v mezinárodním obchodním styku	5
1.3. Teorie právní povahy rozhodčího řízení	9
1.3.1. Smluvní teorie	9
1.3.2. Jurisdikční teorie	11
1.3.3. Smíšená teorie	13
1.3.4. Autonomní teorie	14
1.3.5. Česká judikatura	15
2. MÍSTO KONÁNÍ ROZHODČÍHO ŘÍZENÍ V MEZINÁRODNÍM OBCHODNÍM STYKU	19
2.1. Pojem místa konání rozhodčího řízení a sídla rozhodčího řízení	19
2.2. Teorie vazby místa konání rozhodčího řízení a národního právního řádu	23
2.2.1. Teorie sídla	24
2.2.2. Teorie delokalizace	26
2.3. Teorie právní povahy rozhodčího řízení a místo konání rozhodčího řízení	29
2.3.1. Smluvní teorie	30
2.3.2. Jurisdikční teorie	31
2.3.3. Smíšená teorie	34
2.3.4. Autonomní teorie	35
3. MÍSTO KONÁNÍ ROZHODČÍHO ŘÍZENÍ A PRÁVNÍ ÚPRAVA	36
3.1. Český právní řád	36
3.2. Mezinárodněprávní dokumenty	38
3.3. Pravidla stálých rozhodčích soudů	40
4. CIZÍ, ZAHRANIČNÍ A MEZINÁRODNÍ ROZHODČÍ ŘÍZENÍ	46
4.1. Domácí a cizí, resp. tuzemské a zahraniční rozhodčí řízení	46
4.2. Mezinárodní a vnitrostátní rozhodčí řízení	48
4.3. Český právní řád	50
4.4. Internacionalizace sporu	55
ZÁVĚR	58
ZDROJE	62
ABSTRAKT	70
ABSTRACT	71
KLÍČOVÁ SLOVA / KEYWORDS	72

SEZNAM POUŽITÝCH ZKRATEK

ADR	Alternative dispute resolution / Amicable dispute resolution – alternativní řešení sporů / přátelské řešení sporů
Evropská úmluva o mezinárodní obchodní arbitráži	Evropská úmluva o mezinárodní obchodní arbitráži podepsaná dne 21. dubna 1961 v Ženevě (vyhláška č. 176/1964 Sb. ministra zahraničních věcí)
ICC	International Chamber of Commerce in Paris (Mezinárodní obchodní komora v Paříži)
Newyorská úmluva	Úmluva o uznání a výkonu cizích rozhodčích nálezů uzavřená dne 10. června 1985 v New Yorku (vyhláška č. 74/1959 Sb. ministra zahraničních věcí)
ODR	Online dispute resolution – online řešení sporů
Rozhodčí soud při HK ČR a AK ČR	Rozhodčí soud při Hospodářské komoře České republiky a Agrární komoře České republiky
UNCITRAL	United Nations Commission on International Trade Law (Komise OSN pro mezinárodní obchodní právo)
Ústavní soud	Ústavní soud České republiky
Vzorový zákon UNCITRAL	Model Law on International Commercial Arbitration přijatý UNCITRAL dne 21. června 1985 ve znění dodatků
Zákon o mezinárodním právu soukromém a procesním	Zákon č. 97/1963 Sb. o mezinárodním právu soukromém a procesním, ve znění pozdějších předpisů
Zákon o rozhodčím řízení (též ZRŘ)	Zákon č. 216/1994 Sb. o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů, ve znění pozdějších předpisů

ÚVOD

Rozhodčí řízení patří již po staletí k upřednostňovaným způsobům řešení sporů v mezinárodním obchodním styku. Ještě většího významu nabylo během posledních desetiletí, během nichž došlo díky globalizaci ke značnému rozvoji mezinárodního obchodu. V této době se také dotváří komplexní právní rámce pro úpravu rozhodčího řízení v mezinárodním obchodním styku prostřednictvím mezinárodních úmluv, národních právních řádů a pravidel rozhodčích institucí. Rozhodčí řízení je uznáváno a široce využíváno ve všech vyspělých zemích stranami z různých právních tradic, kultur a oblastí.

Rozhodčímu řízení v mezinárodním obchodním styku se věnuje nepřehledné množství české i zahraniční literatury. V samotné diplomové práci by nebylo možné pojmut veškerou problematiku, kterou dané téma zahrnuje. Rozvoj rozhodčího řízení v mezinárodním obchodním styku s sebou však přináší či opětovně vrací do popředí řadu zajímavých otázek. Tyto otázky se řeší nejen mezi odbornou veřejností a zákonodárci, ale zejména dopadají na samotné účastníky rozhodčího řízení a průběh řešení jejich sporu.

Neustále diskutovanou otázkou, o které je vedena na akademickém poli debata, je právní povaha rozhodčího řízení. Postupně došlo k vytvoření čtyř základních teorií, které se ji pokoušejí vysvětlit: teorie smluvní, jurisdikční, smíšená a autonomní.¹ Každá z těchto teorií má řadu směrů. Zastávaná teorie právní povahy rozhodčího řízení dopadá na posuzování jednotlivých institutů rozhodčího řízení, což se odráží do právní úpravy, do rozhodování národních soudů při řešení otázek z oblasti rozhodčího řízení a konečně také do řešení konkrétních sporů v rámci rozhodčího řízení.

Jedním z takových institutů je místo konání rozhodčího řízení, které je ústředním tématem této práce. Stranám sporu je zpravidla dána možnost zvolit si místo konání rozhodčího řízení. Důvody, které vedou strany sporu k volbě toho či onoho místa konání rozhodčího řízení, jsou různé. Málokdy si však strany plně uvědomují význam této volby nejen z praktického, ale i z právního pohledu. Zvolené místo konání rozhodčího řízení totiž může ovlivňovat celou řadu otázek, zejména při řešení sporů v mezinárodním obchodním styku. Význam místa konání rozhodčího řízení bývá opomíjen často i některými teoretiky. Objevuje se totiž názor, že důležitost místa konání v důsledku harmonizace právních úprav klesá. S tímto názorem však autorka této práce

¹ Posledně jmenovaná nebývá některými autory uznávána.

nesouhlasí, a to zejména u problematiky místa konání rozhodčího řízení v mezinárodním obchodním styku, které svým významem překonává hranice jednotlivých právních řádů.

Strany se během sporu z mezinárodního obchodního styku setkávají s právními řády více států. Místo konání rozhodčího řízení může být jedním z určovatelů národního právního řádu, dle kterého bude rozhodčí řízení vedeno. Při volbě místa konání rozhodčího řízení se totiž dostává do střetu na jedné straně snaha státu kontrolovat rozhodčí řízení vedená na jeho území a na druhé straně snaha smluvních stran aplikovat na rozhodčí řízení konkrétní národní právní řád či se působnosti takového právního řádu vyhnout. Rovnováha mezi těmito dvěma zájmy ještě zdaleka nebyla nalezena. Prostor, ve kterém se strany a stát pohybují, je ohraničen zastávanou teorií právní povahy rozhodčího řízení a mírou regulace v národních právních řádech.

Cílem této práce bude objasnit problematiku místa konání rozhodčího řízení a jeho vztah k národnímu právnímu řádu, dle kterého bude rozhodčí řízení vedeno. Definovat pojem místa konání rozhodčího řízení a odlišit ho od pojmů s ním úzce souvisejících není snadné, a proto bude nezbytné jednotlivé pojmy v práci důsledně vymezit. Dále se práce zaměří na teorie právní povahy rozhodčího řízení a jejich přístup k místu konání a pokusí se analyzovat, zda zastávaná teorie může ovlivnit posuzování vazby mezi místem konání rozhodčího řízení a národním právním řádem.

Místo konání rozhodčího řízení bude také posouzeno z pohledu významných právních dokumentů z oblasti rozhodčího řízení v mezinárodním obchodním styku. Z národních právních úprav bude vybrán český právní řád, jehož přístup k místu konání rozhodčího řízení by měl být analyzován podrobněji. Zahraniční právní úprava bude zmíněna pouze na podporu některých tvrzení, protože její detailní analýza by přesahovala rozsah této práce.

Důležitou otázkou pro možnost aplikace národního právního řádu je pojmání rozhodčího řízení jakožto rozhodčího řízení domácího (tuzemského) a cizího (zahraničního) a jakožto rozhodčího řízení vnitrostátního a mezinárodního. Jedním z ukazatelů pro výše uvedené rozlišování může být místo konání rozhodčího řízení a práce by měla ověřit hypotézu, zda tomu tak skutečně je. V této souvislosti by práce také měla odpovědět na otázku, zda mohou strany sporu z obchodního styku v souladu se zastávanou teorií právní povahy rozhodčího řízení a konkrétním národním právním řádem, svou volbou místa konání rozhodčího řízení ovlivnit právní řád, dle kterého bude rozhodčí řízení vedeno.

1. ROZHODČÍ ŘÍZENÍ V MEZINÁRODNÍM OBCHODNÍM STYKU

Dříve než se práce zaměří na samotnou analýzu místa konání rozhodčího řízení, považuje autorka za vhodné uvést obecně do problematiky rozhodčího řízení v mezinárodním obchodním styku. Následující kapitola proto bude věnována vymezení pojmu rozhodčího řízení jakožto jednoho z možných způsobů využívaných pro řešení sporů v mezinárodním obchodním styku. Definovány budou jeho základní znaky a popsány teorie, které usilují o vysvětlení právní povahy rozhodčího řízení. Pojem mezinárodní obchodní arbitráž je synonymem pro rozhodčí řízení v mezinárodním obchodním styku a bude v textu práce nadále v tomto smyslu používán.²

1.1. Řešení sporů v mezinárodním obchodním styku

Neshody a spory byly vždy součástí obchodního života. Pro řešení sporu vzniklého z právního vztahu v rámci mezinárodního obchodního styku mohou jeho strany zvolit jeden či kombinaci více následujících způsobů:

- a) soudní řízení,
- b) rozhodčí řízení,
- c) alternativní způsob řešení sporů.

To, který ze způsobů řešení sporů strany zvolí, je ovlivněno různými faktory. Mezi nimi lze nalézt faktory objektivní, tedy historické, sociální, kulturní či vlivy právního prostředí, ve kterém se subjekty nacházejí. Kromě toho volbu ovlivňují i faktory subjektivní jako je míra vědomostí a povědomí subjektů o možnostech řešení sporů či o výhodách a nevýhodách jednotlivých způsobů řešení sporů. Volba je také ovlivněna tím, v jakém právním a faktickém postavení se strany sporu nalézají a v jaké fázi se nachází jejich spor. V neposlední řadě hraje roli i samotná povaha právního vztahu.

Stále častěji využívají strany pro řešení svých sporů ze závazkových vztahů v mezinárodním obchodním styku tzv. alternativní způsoby řešení sporů. Alternativní způsoby řešení sporů jsou označovány anglickou zkratkou „ADR“.³ ADR přinášejí

² Pojem mezinárodní rozhodčí řízení může být vykládán i jako rozhodčí řízení pohybující se v rovině mezinárodního práva veřejného a řešící spory mezi státy či dalšími subjekty mezinárodního práva veřejného viz ROZEHNALOVÁ, Naděžda. *Rozhodčí řízení v mezinárodním a vnitrostátním obchodním styku*. 2., aktualiz. a rozš. vyd. Praha: ASPI, 2008, 42 s. ISBN 978-80-7357-324-9.

³ Zkratka ADR vychází z anglického jazyka a nejčastěji je využívána pro spojení „Alternative Dispute Resolution“, tedy v překladu „alternativní řešení sporů“. Při tomto výkladu je podtrhován význam alternativy, jakožto alternativy k „obecným způsobům řešení sporů“. Za „obecné řešení sporů“ pak bývá označováno pouze soudní řízení nebo soudní a rozhodčí řízení společně. Lze se ale setkat i s odlišnými výklady této zkratky, a to například u Mezinárodní obchodní komory v Paříži, která považuje ADR za zkratku pro „Amicable Dispute Resolution“, tedy pro „přátelské

v širším slova smyslu alternativu vůči řešení sporů prostřednictvím „veřejné moci“, a to řízení soudnímu.⁴ Představují to, co můžeme označit jako mimosoudní řešení sporů. Do ADR jsou v širším smyslu zahrnovány způsoby řešení sporů nebo jejich kombinace a obměny, které jsou stranami využity pro řešení sporu dobrovolně, na rozdíl od řízení soudního.⁵ Při tomto širším výkladu bývá za ADR považováno i rozhodčí řízení.

Naproti tomu při užším výkladu ADR jsou pod tento pojem zahrnovány způsoby řešení sporů, které jsou odlišné jak od řízení soudního, tak i od řízení rozhodčího.⁶ Kritériem odlišení soudního a rozhodčího řízení od ADR je to, že do řízení soudního i rozhodčího vstupuje třetí osoba nadána rozhodovací pravomocí, zatímco v ADR třetí osoba pouze působí jako zprostředkovatel a vede strany ke smírnému řešení jejich sporu. K užšímu výkladu ADR se přiklání i Mezinárodní obchodní komora v Paříži,⁷ která zahrnuje pod ADR pouze takové způsoby řešení sporů, při jejichž řešení není podstatou přijetí závazného rozhodnutí vynutitelného státní mocí, ale nalezení společné cesty ke smírnému vyřešení sporu. K tomu Mezinárodní obchodní komora v Paříži přizpůsobuje i interpretaci zkratky ADR, kterou namísto „alternative dispute resolution“ vykládá jako „amicable dispute resolution“ neboli přátelské/smírné řešení sporů. Způsobů, které již lze zahrnout pod zkratku ADR je mnoho. Díky praxi a stále rostoucí oblibě alternativního řešení sporů navíc dochází neustále k vytváření jejich nových forem a kombinací. Jako příklad ADR lze jmenovat následující metody: „mediace“, „konciliace“, „expertiza“, „mini-trial“, „pre-referee“, „rent-a-court/rent-a-judge“, „multi-door court“, „night-court“, „weekend-court“, „neutral evaluation“, „neutral fact-finding“ či „dispute board“.

řešení sporů“, spíše než pro „Alternative Dispute Resolution“, které bylo více používáno v minulosti. Zastánci této definice vyzdvihují význam alternativy k nepřátelskému řešení sporů, při němž soudy nebo jiné orgány využívají autority státní moci k tomu, aby se strany procesu podrobily. Kromě výše uvedených výkladů existuje ještě další spojení, které se pod zkratkou ADR může skrývat, a to je to „Additional Dispute Resolution“, „doplňkové či dodatečné řešení sporů“. V tomto smyslu je zkratka používána zejména autory v USA, podle nichž formy ADR vytvářejí doplňkové či dodatečné řízení k soudnímu řízení.

⁴ Např. ATLAS, Nancy F., HUBER, Steven J., TRACHTE-HUBER, Wendy. *Alternative Dispute Resolution: The Litigator's Handbook*. Chicago: American Bar Association Publishing, 2000, 5 s. ISBN 15-707-3812-2. Nebo RABAN, Přemysl. *Alternativní řešení sporů, arbitráž a rozhodci v České a Slovenské republice a zahraničí*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2004, 42 s. ISBN 80-717-9873-8.

⁵ Lze se také setkat s rozlišováním na fakultativní (dobrovolné) a obligatorní rozhodčí řízení. V obligatorním rozhodčím řízení není potřebné uzavírat žádnou rozhodčí smlouvu, neboť na základě mezinárodní smlouvy nebo vnitrostátního právního předpisu stačí podat žalobu u příslušného rozhodce nebo rozhodčí instituce a žalovaný se musí podrobit. Žádný český právní předpis nestanoví obligatorní rozhodčí řízení. Naopak ho upravují dvoustranné smlouvy o ochraně a podpoře investic viz RŮŽIČKA, Květoslav. *Rozhodčí řízení před Rozhodčím soudem při Hospodářské komoře České republiky a Agrární komoře České republiky*. 2. rozš. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2005, 31 s. ISBN 80-868-9843-1.

⁶ ROZEHNALOVÁ, N. *Rozhodčí řízení v mezinárodním a vnitrostátním obchodním styku*. 2. vyd. Praha: ASPI, Wolters Kluwer, 2008, 21 s. ISBN 978-80-7357-324-9.

⁷ ICC. *Guide to ICC ADR Rules 2001*. Paris: 2001, 1 s. Dostupné z: <http://iccwbo.org/#!/%20Guide_English.pdf> [cit. 2011-04-10].

Zda rozhodčí řízení zahrnovat do ADR či ne by mohlo být předmětem samostatné práce. Autorka této práce se však přiklání k názoru, že rozhodčí řízení se v souladu s novými trendy nezahrnuje do ADR. Přesto však roli ADR ve vztahu k rozhodčímu řízení nelze opominout z následujících důvodů. Řada teoretiků rozhodčí řízení považovala či stále považuje za jednu z metod ADR. Významné instituce působící v oblasti rozhodčího řízení se zpravidla zabývají i metodami ADR či přímo některé z metod ADR pro řešení sporů podporují.

V praxi se setkáváme se způsoby řešení sporů, které můžeme označit jako vícestupňové, tzv. multi-tier, kdy jedna z metod ADR tvoří předstupeň řízení rozhodčímu. V jejich případě po neúspěšném využití jednoho ze způsobů řešení sporu přichází na řadu další způsob, který je použit nezávisle na předchozím. Mezi mediací a rozhodčím řízením také existují v některých zemích mezistupně, které představují kombinaci obou způsobů. Tyto jsou označovány jako smíšené formy.

1.2. Pojem rozhodčí řízení v mezinárodním obchodním styku

Nalézt jednotnou definici rozhodčího řízení a potažmo mezinárodní obchodní arbitráže není tak snadné, jak by se mohlo zdát. V řadě významných dokumentů z oblasti rozhodčího řízení se s ní nesetkáme. I české zákony ve svých textech pravidelně pojem rozhodčího řízení používají, jeho definici ani vymezení základních znaků ale neobsahují. Důvodem není to, že by definice rozhodčího řízení byla všem naprosto zřejmá, ale jak uvádí například P. Binder ke snahám pracovní skupiny o zapracování definici do Vzorového zákona UNCITRAL o mezinárodním arbitrážním řízení z roku 1985:⁸ „Při vytváření definice pojmu „rozhodčí řízení“ musí mít rozhodující vliv obava z omezení rozsahu práva použitím příliš úzkého měřítka či neúplné definice.“⁹ Ačkoliv pracovní skupina na formulaci definice rozhodčího řízení pracovala, ve výsledném textu Vzorového zákona UNCITRAL o mezinárodním arbitrážním řízení z roku 1985 definici rozhodčího řízení nenalezneme. Nesetkáme se s ní ani v nejnovější verzi Vzorového zákona UNCITRAL o mezinárodním arbitrážním řízení ve znění dodatků z roku 2006.¹⁰

⁸ Model Law on International Commercial Arbitration přijatý UNCITRAL dne 21. června 1985 [online]. Dostupné z: <http://www.uncitral.org/pdf/english/texts/arbitration/ml-arb/06-54671_Ebook.pdf> [cit. 2013- 1-10].

⁹ BINDER, Peter. *International commercial arbitration in UNCITRAL model law jurisdictions: an international comparison of the UNCITRAL model law on international commercial arbitration*. 1st ed. London: Sweet & Maxwell, 2000. 24 s. ISBN 04-217-3940-1.

¹⁰ Model Law on International Commercial Arbitration přijatý UNCITRAL dne 21. června 1985 ve znění dodatků z roku 2006 (dale jen “Vzorový zákon UNCITRAL”) [online]. Dostupné z: <<http://www.uncitral.org/pdf/ml-arb-Ebook.pdf>> [cit. 2013- 1-10].

Definici rozhodčího řízení neobsahuje ani další významný dokument z oblasti mezinárodní obchodní arbitráže, a to Newyorská úmluva.

Čeští i zahraniční teoretici vytvořili řadu různorodých definic pojmu rozhodčího řízení a mezinárodní obchodní arbitráže. Různorodost definic je mj. ovlivněna zastávanou teorií právní povahy rozhodčího řízení. Protože se práce zabývá významem místa konání rozhodčího řízení také z pohledu jednotlivých teorií právní povahy rozhodčího řízení, budou uvedeny příklady definic českých autorů, kteří zastávají rozdílné teorie.

V definici rozhodčího řízení dle K. Růžičky, který je zastáncem tzv. jurisdikční teorie právní povahy rozhodčího řízení, je zdůrazněna rozhodovací pravomoc rozhodce, který je soukromou osobou a význam dotčených národních právních řádů. „*Obecně se rozhodčí řízení definuje jako rozhodování sporů soukromými osobami nebo nestátními rozhodčími institucemi, které jsou oprávněny na základě dotčených právních předpisů předložený spor projednat a rozhodnout.*“¹¹ Dle K. Růžičky se pak za mezinárodní obchodní arbitráž považuje takové rozhodčí řízení, ve kterém se bude projednávat spor z mezinárodního obchodního styku, tj. spor vzniklý v soukromoprávním vztahu s tzv. mezinárodním prvkem. Spíše k jurisdikční teorii se s jistými výhradami přiklání také A. J. Bělohávek.¹² Dle jeho názoru je rozhodčí řízení obvykle definováno jako způsob řešení sporů, přičemž spor je předkládán k závaznému rozhodnutí jedné nebo více osobám, rozhodcům. Definujícími prvky rozhodčího řízení jsou (i) vyloučení soudní pravomoci obecných soudů ve prospěch rozhodců, (ii) nezávislost a nestrannost rozhodců a (iii) pravomoc rozhodců vydat konečné rozhodnutí ve věci (rozhodčí nález), které je nadáno vykonatelností (obvykle za splnění dalších podmínek, zejména pak doručení stranám).

P. Raban se ve své publikaci věnované alternativnímu řešení sporů přiklání k tzv. smluvní teorii právní povahy rozhodčího řízení a zahrnuje rozhodčí řízení do ADR. „*Rozhodčí nález je kvalitativně vyšším způsobem urovnání sporu než mediační narovnávací smlouva, neboť tato je v podmínkách většiny právních systémů vynutitelná pouze jako každá jiná smlouva, tj. musí být podrobena přezkoumání státní mocí nebo arbitráží a výsledek přezkoumání je vtělen do autoritativního nálezu vynutitelného státní*

¹¹ RŮŽIČKA, Květoslav. *Rozhodčí řízení před Rozhodčím soudem při Hospodářské komoře České republiky a Agrární komoře České republiky*. 2. rozš. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2005, 19 s. ISBN 80-868-9843-1.

¹² BĚLOHLÁVEK, Alexander J. *Rozhodčí řízení, ordre public a trestní právo: komentář*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2008, cviii, 185 s. ISBN 978-80-7400-096-6.

*mocí. (...) Porovnáním s výše popsány formami sporů rozhodovaných z vůle stran, tedy formami, jimiž dochází strany ke kompromisu s pomocí třetí osoby, však zjišťujeme, že arbitráž splňuje veškeré základní rysy ADR a od předchozích se odlišuje jen vahou, kterou stát připisuje jejímu výsledku.*¹³

N. Rozehnalová,¹⁴ zastánkyně tzv. smíšené teorie povahy rozhodčího řízení, definuje rozhodčí řízení jako dobrovolné postoupení řešení sporu neutrální třetí straně, rozhodcům, či rozhodčímu soudu (tj. soukromým osobám či nestátní instituci), která vydá po provedeném řízení závazné a vykonatelné rozhodnutí. Dále uvádí, že základními podmínkami realizace rozhodčího řízení jsou přípustnost projednání sporu v tomto řízení z pohledu dotčených právních řádů a platná dohoda stran o podřízení sporu rozhodcům. Mezinárodní rozhodčí řízení či mezinárodní obchodní arbitráž je dle N. Rozehnalové způsob řešení sporů o majetkové nároky vzniklé z provádění mezinárodního (obchodního) styku mezi fyzickými či právníckými osobami (obchodníky, podnikateli).¹⁵

Výše uvedené můžeme shrnout následovně. Rozhodčí řízení je institutem, jehož účelem je vyřešení sporu. Proto, aby mohlo dojít k zahájení rozhodčího řízení je nezbytná existence určitého sporu mezi stranami. Základem rozhodčího řízení je vždy společná dohoda stran, které v ní vyjadřují vůli předložit svůj spor rozhodci či rozhodčímu soudu, a vyloučit tak pravomoc obecných soudů. Rozhodnutím vydaným v rozhodčím řízení budou strany sporu vázány. Dohoda stran stanoví nejen meze pravomoci rozhodců či rozhodčího soudu, ale též „*rozhodčí nálezy vydané tribunálem musí vyřešit spor, který mu byl předložen a nesmí vynést rozhodnutí o jiných otázkách či sporech, které mohou mezi stranami vzniknout.*“¹⁶ Strany mohou tribunálu předložit pouze takový spor, s jehož předmětem jsou schopny plně disponovat.

Dohoda stran může být vyjádřena ve dvou podobách, v samostatné rozhodčí smlouvě či rozhodčí doložce, která je součástí hlavní smlouvy. Využívanější je podoba

¹³ RABAN, Přemysl. *Alternativní řešení sporů, arbitráž a rozhodci v České a Slovenské republice a zahraničí*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2004, 42 s. ISBN 80-717-9873-8.

¹⁴ ROZEHNALOVÁ, Naděžda. *Rozhodčí řízení v mezinárodním a vnitrostátním obchodním styku*. 2., aktualiz. a rozš. vyd. Praha: ASPI, 2008, 42 s. ISBN 978-80-7357-324-9.

¹⁵ V literatuře je ještě uváděna čtvrtá teorie právní povahy rozhodčího řízení, teorie autonomní. Žádný z českých autorů ji však nezastává a někteří ji dokonce mezi teoriemi právní povahy rozhodčího řízení ani neuvádějí. S ohledem na množství definic uvedených nebude definice rozhodčího řízení dle autonomní teorie na tomto místě uvedena, setkáme se s ní však dále v textu této práce.

¹⁶ BERGSTEN, Eric, E. *The Course on Dispute Settlement in International Trade, Investment and Intellectual Property – International Commercial Arbitration*. New York: United Nations Conference on Trade and Development. 2005. 6 s. [online]. Dostupné z: <http://unctad.org/en/Docs/edmmisc232add38_en.pdf> [cit. 2013-01-09].

rozhodčí doložky. Rozhodčí instituce nabízejí smluvním stranám vzorové rozhodčí doložky, které jsou jim doporučovány pro zařazení do hlavních smluv uzavíraných v mezinárodním obchodním styku. Rozlišujeme dva základní druhy rozhodčího řízení:¹⁷

- a) rozhodčí řízení ad hoc, kdy si strany ujednávají způsob jmenování rozhodců, rozhodčího senátu, způsob jakým bude rozhodovat, a rozsah jeho působnosti,
- b) rozhodčí řízení institucionální, kdy je spor rozhodován před stálým rozhodčím soudem. Tyto rozhodčí soudy vyvíjejí rozhodovací činnost na základě vlastního jednacího řádu prostřednictvím rozhodčích senátů (nebo jediného rozhodce) složených z rozhodců vybraných stranami ze zvláštního seznamu.

„Podmínky, za kterých je možné projednat určitý okruh sporů před rozhodci, resp. co může být předmětem rozhodčího řízení,“¹⁸ označujeme jako arbitrabilitu sporu. Arbitrabilita sporu určuje, zda je věc schopna být předmětem rozhodčího řízení. Rozděluje se na objektivní a subjektivní. Objektivní arbitrabilita je dána právním řádem, zatímco subjektivní reflektuje vůli stran a pohybuje se v mantinelech daných objektivní arbitrabilitou. V českém právu je arbitrabilita upravena v § 2 odst. 1 a 2 Zákona o rozhodčím řízení, na jehož základě se strany mohou dohodnout, že o majetkových sporech mezi nimi, s výjimkou vyjmenovaných sporů, má rozhodovat jeden nebo více rozhodců anebo stálý rozhodčí soud. V jednotlivých vnitrostátních právních úpravách existují rozdíly v rozsahu arbitrability, což může z pohledu některých teorií právní povahy rozhodčího řízení negativně ovlivňovat řešení sporů z mezinárodního obchodního styku.¹⁹

Stejně jako arbitrabilita bývá k základním znakům rozhodčího řízení řazena i procesní garance státu vůči řízení samému a vůči jeho výsledku a spolupůsobení obecných soudů projevující se ve funkcích pomocných a ve funkcích kontrolních.²⁰ Na nezbytnost těchto znaků je však nahlíženo rozdílně v závislosti na zvolené teorii právní povahy rozhodčího řízení a z pohledu některých teoretiků nepatří mezi základní

¹⁷ KUČERA, Zdeněk, PAUKNEROVÁ, Monika a RŮŽIČKA, Květoslav. *Právo mezinárodního obchodu*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2008, 347 s. ISBN 978-807-3801-083.

¹⁸ RŮŽIČKA, K. *Rozhodčí řízení před Rozhodčím soudem při Hospodářské komoře ČR a Agrární komoře ČR*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s.r.o., 2005, 32 s. ISBN 80-868-9843-1.

¹⁹ Srov. např. DOBIÁŠ, Pavel, DOBIÁŠ, Petr. Arbitrabilita sporů týkajících se nemovitostí podle platné právní úpravy ČR. *Právník*, 2005, roč. 144, č. 8, 925-931 s. ISSN 0231-6625, BĚLOHLÁVEK. Alexander J. Arbitrabilita pracovněprávních sporů. In. *Bulletin advokacie*, 2007, roč. 9, 23-31 s. ISSN 1210-6348.

²⁰ ROZEHNALOVÁ, Naděžda. *Rozhodčí řízení v mezinárodním a vnitrostátním obchodním styku*. 2., aktualiz. a rozš. vyd. Praha: ASPI, 2008, 50 s. ISBN 978-80-7357-324-9.

charakteristiky rozhodčího řízení. Roli státu a obecných soudů však nelze zcela opomenout.

1.3. Teorie právní povahy rozhodčího řízení

Teoretici se snaží již řadu let nalézt odpověď na otázku: „Jaká je povaha rozhodčího řízení z pohledu práva?“ Postupně došlo k vytvoření čtyř základních teorií: teorie smluvní, jurisdikční, smíšené a autonomní.²¹ Každá z těchto teorií má řadu směrů a podob. „Pro všechny z nich je společné, že se zabývají vazbou státu a rozhodčího řízení. Role státu na jedné straně a role vůle stran na straně druhé jsou v rámci jednotlivých doktrín různě hodnoceny.“²² Posouzení právní povahy se odráží v úpravě mezinárodních úmluv, národních právních řádů, rozhodování národních soudů a rozhodčích soudů při řešení otázek z oblasti rozhodčího řízení a v neposlední řadě v samotné praxi. Teorie, která je zvolena pro posouzení podstaty rozhodčího řízení, má dopad i na chápání významu místa konání rozhodčího řízení.

1.3.1. Smluvní teorie

Smluvní teorie je nejstarší teorií a největšího vlivu dosáhla ve 20. století.²³ Jak již název napovídá, smluvní neboli kontrakční teorie zdůrazňuje smluvní charakter rozhodčího řízení. Rozhodčí řízení je dle této teorie ve své podstatě závazkových vztahem. Zastánci smluvní teorie kladou důraz na autonomii stran. Strany samy určují osud řešení svého sporu. Vůli podrobit se rozhodčímu řízení vyjadřují strany v rozhodčí smlouvě, k jejímuž uzavření přistupují zcela dobrovolně. Zcela dobrovolně se také podrobují rozhodčímu nálezu a dobrovolně se zavazují, že ho splní. Od rozhodčí smlouvy je odvozena i pravomoc a působnost rozhodců. „Rozhodce nevykonává spravedlnost odvozením od jakéhokoliv státu. Rozhodce nenese jurisdikční pravomoc žádného státu.“²⁴ Zásadní je, že rozhodce dle smluvní teorie právo nenalézá, ale tvoří. „Rozhodce vystupuje jako zástupce stran a jeho funkce spočívá v tom, že má zjistit, na čem se dohodly strany v hlavní smlouvě a poté to uvést v rozhodčím nálezu.“²⁵

²¹ Posledně jmenovaná nebývá některými autory uznávána.

²² ROZEHNALOVÁ, Naděžda. *Rozhodčí řízení v mezinárodním a vnitrostátním obchodním styku*. 2., aktualiz. a rozš. vyd. Praha: ASPI, 2008, 52 s. ISBN 978-80-7357-324-9.

²³ BEZOUŠKA, Petr, KOCINA, Jan. Právní povaha rozhodčího řízení – aplikační problémy. *Právní rozhledy: Časopis pro všechna právní odvětví*. Praha: C. H. Beck, 2010, č. 16, 585-589 s. ISSN 1210-6410.

²⁴ PETROCHILOS, Georgios. *Procedural Law in International Arbitration*. 2004. 25 s. In BORN, Gary B. *International commercial arbitration: [commentary and materials]*. 3rd ed. The Hague: Kluwer Law International, 2009, 1 vol. 185 s. ISBN 978-90-41127-59-4.

²⁵ RŮŽIČKA, Květoslav. *Rozhodčí řízení před Rozhodčím soudem při Hospodářské komoře České republiky a Agrární komoře České republiky*. 2. rozš. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2005, 22 s. ISBN 80-868-9843-1.

Rozhodcovská činnost nesměřuje k nestrannému rozhodnutí sporu, ale k narovnání sporu mezi stranami.

Teorie smluvní má dvě podoby, a to klasickou a moderní. Dle klasické teorie propůjčuje rozhodčímu řízení život rozhodčí smlouva, od které rozhodčí řízení odvozuje svou podstatu.²⁶ Rozhodčí řízení je od svého počátku až do konce výsledkem dohody stran sporu a má stejně jako rozhodčí smlouva podobu dohody. „*Strany samy mají rozhodující vliv na charakter arbitráže (ad hoc či institucionální), výběr rozhodců, místo řešení sporu, dobu řešení sporu, pravidla řízení.*“²⁷ V klasické podobě smluvní teorie má smluvní povahu i sám rozhodčí nálezn, jehož původ je odvozen od rozhodčí smlouvy. Rozhodčí nálezn v podobě narovnání uzavírají a podepisují rozhodci jako zástupci stran. Strany tak přenášejí na rozhodce své právo vytvořit nový závazkový vztah. „*V případě nedobrovolného nesplnění je nahlíženo na rozhodčí nálezn jako na smlouvu, která je vykonatelná soudem.*“²⁸ Vykonatelnost rozhodčího nálezu musí být prohlášena soudem. Jedním z argumentů kritiků klasické smluvní teorie je, že rozhodce nemůže být považován za zástupce stran z mnoha důvodů. Rozhodce má jednat nestranně a nepodjatě a být neodvolatelný. To se neslučuje s povahou zástupce, který jedná v zájmu zmocněnce a může jím být odvolán.

V moderní podobě smluvní teorie její protagonisté²⁹ opouštějí koncept rozhodce jakožto zástupce sporných stran. Tvrdí, že rozhodčí řízení svou povahou patří do práva smluvního a ne do civilního procesu. „*Rozhodčí smlouva je tak považována za smlouvu sui generis, řídí se vlastními pravidly a dotýká se jak smluvního soukromého práva, tak i zvláštností rozhodčího řízení.*“³⁰ Moderní podoba smluvní teorie objasňuje pouze smluvní povahu rozhodčího řízení a povahu rozhodčího nálezu na rozdíl od klasického přístupu nehodnotí.

Zastánci smluvní teorie tvrdí, že stát má mít na rozhodčí řízení zcela minimální vliv. Někteří z nich vliv národního právního řádu dokonce zcela popírají. Tvrdí, že strany sporu a rozhodci mají mít zcela neomezenou volnost v určování práva, kterým se

²⁶ MERLIN, P. *Recueil alphabétique des questions de droit* 139,143-49 (1829) In SAMUEL, Adam. *Jurisdictional problems in international commercial arbitration: a study of Belgian, Dutch, English, French, Swedish, Swiss, U.S., and West German law*. Zürich: Schulthess Polygraphischer Verlag, 1989, 34 s. ISBN 37-255-2669-9.

²⁷ ROZEHNALOVÁ, Naděžda. *Rozhodčí řízení v mezinárodním a vnitrostátním obchodním styku*. 2., aktualiz. a rozš. vyd. Praha: ASPI, 2008, 55 s. ISBN 978-80-7357-324-9.

²⁸ ROZEHNALOVÁ, Naděžda. *Rozhodčí řízení v mezinárodním a vnitrostátním obchodním styku*. 2., aktualiz. a rozš. vyd. Praha: ASPI, 2008, 55 s. ISBN 978-80-7357-324-9.

²⁹ K zahraničním protagonistům tohoto směru smluvní teorie patří A. Lainé a A. Bernard.

³⁰ RŮŽIČKA, Květoslav. *Rozhodčí řízení před Rozhodčím soudem při Hospodářské komoře České republiky a Agrární komoře České republiky*. 2. rozš. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2005, 22 s. ISBN 80-868-9843-1.

bude proces i posuzování otázky merita sporu řídit. Dle mírnějšího přístupu by úprava právním řádem určitého státu, měla přicházet na řadu pouze v případě, kdy je úprava v rozhodčí smlouvě nedostatečná. Právní řád určitého státu pak vyplní mezery, které případně v rozhodčím řízení vzniknou (například jmenuje rozhodce či zajistí důkazy).

Odpůrci smluvní teorie ji kritizují, protože dle jejich názoru poskytuje na rozhodčí řízení velmi omezený pohled, když dostatečně neobjasňuje roli státu. „*Když je potřeba podpůrné či vykonávací pravomoci státních soudů, rozhodčí řízení potřebuje vstoupit do sféry veřejné pravomoci.*“³¹ N. Rozehnalová³² uvádí, že smluvní teorie také odporuje ve své základní podobě právu na spravedlivý proces zaručený ústavami jednotlivých států tím, že nezajišťuje v případech důsledné aplikace ani minimální standard kontroly ze strany soudů. Navíc dle N. Rozehnalové přináší tato teorie řadu nezodpověditelných otázek (například rozdíl mezi ADR a rozhodčím řízením, existenci smluvního vztahu mezi rozhodci a stranami). V tomto ohledu by s N. Rozehnalovou jistě nesouhlasil zastánce smluvní teorie P. Raban, který vidí rozhodčí řízení jako vyšší stupeň ADR a objasňuje tím rozdíl mezi ostatními alternativními způsoby řešení sporů a rozhodčím řízením.

1.3.2. Jurisdikční teorie

Dle jurisdikční teorie, která se objevila před druhou světovou válkou,³³ je pravomoc rozhodců rozhodovat spor v rozhodčím řízení odvozena od pravomoci určitého státu. Stát umožňuje delegovat svou jurisdikční pravomoc prostřednictvím dohody stran na rozhodce. Zastánci jurisdikční teorie³⁴ popírají, že by rozhodčí řízení včetně rozhodčího nálezu mělo být ve své podstatě institutem smluvním. Rozhodčí řízení pro ně představuje právní normou umožněný způsob řešení sporu, který má kontradiktorní povahu. Rozhodčí řízení je tedy řízením sporným a rozhodci v něm vykonávají rozhodovací pravomoc. „*Rozhodčí řízení je spíše prostředkem, postupem, procesem než smlouvou.*“³⁵ Instituty rozhodčího řízení mají povahu institutů procesních.

³¹ LEW, J. In GRIGERA NAÓN, Horacio A. *Choice-of-law problems in international commercial arbitration*. Tübingen: J.C.B. Mohr, 1992, 15 s. ISBN 31-614-5636-X.

³² ROZEHNALOVÁ, Naděžda. *Rozhodčí řízení v mezinárodním a vnitrostátním obchodním styku*. 2., aktualiz. a rozš. vyd. Praha: ASPI, 2008, 56 s. ISBN 978-80-7357-324-9.

³³ ROZEHNALOVÁ, Naděžda. *Rozhodčí řízení v mezinárodním a vnitrostátním obchodním styku*. 2., aktualiz. a rozš. vyd. Praha: ASPI, 2008, 53 s. ISBN 978-80-7357-324-9.

³⁴ Ze zahraničních zastánců lze jmenovat například F. A. Manna a A. Pilleta.

³⁵ LAINÉ, Armand. *De l'exécution en France des sentences arbitrales étrangères*. In BORN, Gary B. *International commercial arbitration: [commentary and materials]*. 3rd ed. The Hague: Kluwer Law International, 2009, 1 vol. 185 s. ISBN 978-90-41127-59-4.

Přestože má možnost realizace rozhodčího řízení svůj původ také v rozhodčí smlouvě, platnost rozhodčí smlouvy, pravomoci rozhodce i vynutitelnost rozhodčích nálezů se odvíjí od národního právního řádu. „*Vychází z myšlenky uznání pravomoci státu kontrolovat a regulovat veškerá rozhodčí řízení (mezinárodní rozhodčí řízení) realizovaná v dosahu jurisdikce daného státu.*“³⁶ Bez úpravy poskytnuté právním řádem by nemohlo být rozhodčí řízení konáno. Rozhodčí smlouva pro strany není závazná pouze na základě jejich společné vůle, ale díky právním následkům, které této smlouvě propůjčuje národní právní řád. Vůle smluvních stran se může pohybovat pouze v rámci tohoto právního řádu.

Zastánci této teorie vycházejí z předpokladu, že úloha rozhodčího řízení je srovnatelná s řízením soudním a rozhodčí řízení nahrazuje výkon soudní moci. Stát deleguje na rozhodce svou pravomoc. Rozhodci vykonávají roli obdobnou soudcům ve sporném řízení a jejich role ve své podstatě odpovídá výkonu veřejné moci. „*Každá ze sporných stran trvá na svém stanovisku a snaží se je prosadit. Rozhodci proto vykonávají skutečnou rozhodovací pravomoc, která je jim svěřena zákonem, který rozhodčí řízení připouští.*“³⁷ Rozhodci řeší spor stejně jako soudci cestou nalézání práva. Na rozdíl od soudců je ale pro rozhodce nezbytná nominace stranami v rozhodčí smlouvě. „*Lze v určitých ohledech uvažovat nad tím, že rozhodci požívají rozsáhlejších pravomocí než státní soudy (například, když rozhodují jako „amiable compositeurs“).*“³⁸

Hlavní zastánce této teorie F. A. Mann³⁹ tvrdí, že termín „mezinárodní rozhodčí řízení“ je chybné pojmenování, protože každá soukromá arbitráž je vždy národní ve svém charakteru. Z jeho pohledu je každý institut soukromého práva institutem práva národního. Rozhodčí řízení je jedním z institutů soukromého práva a musí logicky odvozovat svou legitimitu také od národního právního řádu. I mezinárodní dohody, které upravují rozhodčí řízení, jsou aplikovatelné pouze cestou jejich inkorporace do národního práva.

³⁶ ROZEHNALOVÁ, Naděžda. *Rozhodčí řízení v mezinárodním a vnitrostátním obchodním styku*. 2., aktualiz. a rozš. vyd. Praha: ASPI, 2008, 53 s. ISBN 978-80-7357-324-9.

³⁷ RŮŽIČKA, Květoslav. *Rozhodčí řízení před Rozhodčím soudem při Hospodářské komoře České republiky a Agrární komoře České republiky*. 2. rozš. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2005, 22 s. ISBN 80-868-9843-1.

³⁸ ARETS, Jean (1962) In GRIGERA NAÓN, Horacio A. *Choice-of-law problems in international commercial arbitration*. Tübingen: J.C.B. Mohr, 1992, 16 s. ISBN 31-614-5636-X.

³⁹ CHUKWUMERIJE, Okezie. *Choice of Law in International Commercial Arbitration*. London: Greenwood, 1994, 12 s. [online]. Dostupné z: <<http://site.ebrary.com/id/5003880?ppg=21>> [cit. 2012-10-24].

V jurisdikční teorii byly vytvořeny následující směry:⁴⁰ teorie delegační, rozsudková a národního práva. To, že stát na svém území uděluje neboli deleguje na rozhodce pravomoc rozhodovat spor, vyzdvihuje delegační teorie. Rozsudková teorie chápe rozhodčí nález jako rozsudek a tento rozsudek bude v zahraničí vynutitelný jako jiné soudní rozhodnutí cizího státu. Podle teorie národního práva jenom národní právo poskytuje rozhodcům pravomoc rozhodovat spor a vést rozhodčí řízení. Rozhodčí řízení je tak založeno na národním právu.

I jurisdikční teorie má své odpůrce. Například dle A. J. Bělohávka⁴¹ nelze souhlasit s touto teorií bez výhrad, neboť pravomoc rozhodců je založena smlouvou stran *sui generis*, kterou se v souladu s možnostmi danými právním řádem vzdávají dobrovolně svého práva srov. čl. 36 odst. 1 LPS⁴², a to v rámci možností daných zákonem o rozhodčím řízení.

1.3.3. Smíšená teorie

Smluvní i jurisdikční teorie jsou kritizovány za posuzování podstaty rozhodčího řízení pouze z jednoho pohledu. Zatímco smluvní teorie se dívá na rozhodčí řízení pouze skrze dohodu stran, druhá jmenovaná se plně koncentruje na jeho jurisdikční charakter. Tyto „nedostatky“ obou teorií vedly k vytvoření smíšené neboli hybridní teorie,⁴³ která se snaží vybrat z obou teorií to nejlepší. „*Konečně jsou zde zastánci střední cesty, tvrdíce, že na jedné straně je sice arbitráž založena na rozhodčí smlouvě, bez níž by nemohla existovat a jež určuje i pravidla řízení, avšak na druhé straně rozhodci jednají jako privátní soudci a vynášejí rozhodnutí rovné rozhodnutí soudnímu.*“⁴⁴ Ve smíšené teorii dochází ke spojení prvků smluvní a jurisdikční teorie, autonomie vůle stran a vlivu státu na rozhodčí řízení. „*Ačkoliv odvozuje svou účinnost od dohody stran, která je vyjádřena v rozhodčí smlouvě, (rozhodčí řízení) má jurisdikční povahu zahrnující aplikaci procesních pravidel.*“⁴⁵ Autonomie vůle stran

⁴⁰ RŮŽIČKA, Květoslav. *Rozhodčí řízení před Rozhodčím soudem při Hospodářské komoře České republiky a Agrární komoře České republiky*. 2. rozš. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2005, 22 s. ISBN 80-868-9843-1.

⁴¹ BĚLOHLÁVEK, Alexander J. *Rozhodčí řízení, ordre public a trestní právo: komentář*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2008, cviii, 190 s. ISBN 978-80-7400-096-6.

⁴² Ústavní zákon č. 2/1993 Sb. ve znění ústavního zákona č. 162/1998 Sb. Usnesení předsednictva České národní rady ze dne 16. prosince 1992 o vyhlášení LISTINY ZÁKLADNÍCH PRÁV A SVOBOD jako součástí ústavního pořádku České republiky.

⁴³ Zastáncem této teorie je z českých teoretiků N. Rozehnalová.

⁴⁴ RABAN, Přemysl. *Alternativní řešení sporů, arbitráž a rozhodci v České a Slovenské republice a zahraničí*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2004, 42 s. ISBN 80-717-9873-8.

⁴⁵ SAUSER-HALL, Georges. *L'Arbitrage en droit international Prive*. In SAMUEL, Adam. *Jurisdictional problems in international commercial arbitration: a study of Belgian, Dutch, English, French, Swedish, Swiss, U.S., and West German law*. Zürich: Schulthess Polygraphischer Verlag, 1989, 186 s. ISBN 37-255-2669-9.

spočívá v jejich možnosti zvolit rozhodčí řízení jako prostředek řešení svého sporu, možnosti zvolit si rozhodce, možnosti ovlivnit průběh a pravidla řízení. Zároveň dle zastánců smíšené teorie není možné, aby rozhodčí řízení nebylo ničím vázáno, tj. aby bylo konáno mimo jakoukoliv kontrolu národního právního systému. „*Zatímco rozhodčí řízení je výsledkem dohody stran a strany rozhodují o tom, jakým způsobem se bude řízení vést. Zákonnost a vynutitelnost této volby je garantována národním právem.*“⁴⁶

Jak uvádí N. Rozehnalová,⁴⁷ z pohledu smíšené teorie musí existovat kromě soukromoprávní dohody stran i národní právo, které umožní konání rozhodčího řízení, určí platnost rozhodčí smlouvy a účinky rozhodčího nálezu. Pro rozhodčí řízení je tak nezbytná nejen vůle stran podřídit svůj spor rozhodčímu řízení, ale i vůle státu propůjčit rozhodčímu nálezu účinky srovnatelné se soudním rozhodnutím. Dle smíšené teorie je rozhodčí smlouvou pouze stanovena pravomoc rozhodce rozhodnout spor v rozhodčím řízení. Poté již se v postavení rozhodce odráží jurisdikční charakter. Rozhodce přejímá roli soudce a vydává pro strany závazné a vykonatelné rozhodnutí.⁴⁸

Dle P. Rabana⁴⁹ smíšená teorie ovšem podstatu arbitráže neřeší, pouze problém popisuje. Smíšená teorie neodpovídá na otázku, co vlastně rozhodčí řízení je, zda je arbitráž institutem smluvním, procesním či institutem sui generis. Pouze konstatuje existenci rozhodčí smlouvy a zároveň existenci národního právního řádu.

1.3.4. Autonomní teorie

Konečně je zde teorie z druhé poloviny 20. století, která odmítá přístup předchozích tří teorií. Dle některých autorů jde o přístup okrajový, extrémní. Zastánci této teorie prosazují názor, že rozhodčí řízení nemá povahu smluvní, jurisdikční ani smíšenou. „*Aby byl rozhodčímu řízení umožněn rozmach, který si zaslouží, zatímco bude stále udržováno v přípustných mezích, věřím, že jeho podstata není smluvní, ani jurisdikční, ani smíšená, ale autonomní.*“⁵⁰ Protagonisté dále tvrdí, že rozhodčí řízení se

⁴⁶ CHUKWUMERIJE, Okezie. *Choice of Law in International Commercial Arbitration*. London: Greenwood, 1994, 13 s. [online]. Dostupné z: <<http://site.ebrary.com/id/5003880?ppg=21>> [cit. 2012-10-24].

⁴⁷ ROZEHNALOVÁ, Naděžda. *Rozhodčí řízení v mezinárodním a vnitrostátním obchodním styku*. 2., aktualiz. a rozš. vyd. Praha: ASPI, 2008, 57 s. ISBN 978-80-7357-324-9.

⁴⁸ RŮŽIČKA, Květoslav. *Rozhodčí řízení před Rozhodčím soudem při Hospodářské komoře České republiky a Agrární komoře České republiky*. 2. rozš. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2005, 23 s. ISBN 80-868-9843-1.

⁴⁹ RABAN, Přemysl. *Alternativní řešení sporů, arbitráž a rozhodci v České a Slovenské republice a zahraničí*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2004, 42 s. ISBN 80-717-9873-8.

⁵⁰ RUBELLIN-DEVICHI, Jacqueline. *L'ARBITRAGE Nature juridique, droit interne et droit international privé*. 365 s. In In BORN, Gary B. *International commercial arbitration: [commentary and materials]*. 3rd ed.. The Hague: Kluwer Law International, 2009, 1 vol. 187 s. ISBN 978-90-41127-59-4.

vyvinulo v návaznosti na potřeby obchodníků hledajících flexibilní způsob řešení jejich sporů ze závazkových vztahů v obchodním styku. Obchodníci tak hrají důležitou úlohu při tvorbě a rozvoji rozhodčího řízení a tuto úlohu nelze opomíjet. „*Tradiční teorie podle nich zastírají a překrucují roli, kterou rozhodčí řízení má v oblasti obchodní a sociální.*“⁵¹

Autonomní teorie se zaměřuje na úlohu, cíle a metodiku rozhodčího řízení. Rozhodčí řízení považuje za institut *sui generis*, který musí být vnímán jako celek. „*Autonomní teorie trvá na tom, že rozhodčí řízení musí být viděno v širokém kontextu: spíše než zdůrazňovat strukturu institutu, důraz by měl být kladen na cíle a účel rozhodčího řízení.*“⁵² Východiskem pro pochopení povahy rozhodčího řízení se tak stává jeho účel a cíl, který vychází ze samotné praxe smluvních stran obchodních závazkových vztahů. Podtržena je autonomie smluvních stran, která je základem pro další rozvoj rozhodčího řízení. Jsou to strany, které mají na rozhodčí řízení rozhodující vliv bez ohledu na národní právní řády. Jako další prvek této koncepce je zdůrazňována i autonomie vůle rozhodců, která je také nezávislá na národním právním řádu.

Dle N. Rozehnalové⁵³ autonomní teorie nejlépe odpovídá stávajícímu stupni globalizace mezinárodních ekonomických vztahů. Je však nedůsledná tam, kde „*naráží*“ na nutnost uplatnění funkcí určitého státu – ať již kontrolních nebo pomocných.

1.3.5. Česká judikatura

Do rozhodování národních soudů ve věcech rozhodčího řízení se promítá teorie právní povahy rozhodčího řízení, která je v soudním systému konkrétního státu zastávána. „*Přístup národních soudů k rozhodčímu procesu záleží na podstatě rozhodčího řízení a jejímu vztahu k národnímu právnímu řádu.*“⁵⁴ Napříč národními právními řády se můžeme setkat s různými přístupy k právní povaze rozhodčího řízení. Málokdy se ale setkáme s tím, že by některý ze států zastával jednu z teorií právní povahy rozhodčího řízení zcela čistě. I z pohledu Ústavního soudu České republiky (dále jen „Ústavní soud“) došlo v otázce posouzení právní povahy rozhodčího řízení za poslední desetiletí ke značnému posunu.

⁵¹ RŮŽIČKA, Květoslav. *Rozhodčí řízení před Rozhodčím soudem při Hospodářské komoře České republiky a Agrární komoře České republiky*. 2. rozš. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2005, 23 s. ISBN 80-868-9843-1.

⁵² CHUKWUMERIJE, Okezie. *Choice of Law in International Commercial Arbitration*. London: Greenwood, 1994, 13 s. [online]. Dostupné z: <<http://site.ebrary.com/id/5003880?ppg=21>> [cit. 2012-10-24].

⁵³ ROZEHNALOVÁ, Naděžda. *Rozhodčí řízení v mezinárodním a vnitrostátním obchodním styku*. 2., aktualiz. a rozš. vyd. Praha: ASPI, 2008, 57 s. ISBN 978-80-7357-324-9.

⁵⁴ CHUKWUMERIJE, Okezie. *Choice of Law in International Commercial Arbitration*. London: Greenwood, 1994, 11 s. [online]. Dostupné z: <<http://site.ebrary.com/id/5003880?ppg=21>> [cit. 2012-10-24].

Ústavní soud se nejprve opakovaně přiklonil ke smluvní teorii rozhodčího řízení. K otázce právní povahy rozhodčího řízení se vyjádřil v usneseních, jimiž odmítl stížnosti směřující proti rozhodčím nálezům, jakožto rozhodnutím orgánů veřejné moci. V usnesení sp. zn. IV. ÚS 174/02⁵⁵ ze dne 15. 7. 2002 dospěl Ústavní soud k závěru, že charakter rozhodčí činnosti je založený smlouvou delegující vůli stran a její výsledek je kvalifikovanou formou závazku a jako takový je též závazný. Rozhodce nenalézá právo, ale tvoří (eventuálně napevno staví, vyjasňuje, tedy narovnává) závazkový vztah v zastoupení stran. Jeho moc tedy není delegovaná svrchovanou mocí státu, ale pochází od soukromé vlastní moci stran určovat si svůj osud. Ústavní soud odmítl pohlížet na rozhodce jako na orgán veřejné moci a na rozhodčí nálezy jako na rozhodnutí orgánu veřejné moci. Vycházel z toho, že rozhodčí řízení především směřuje k nalezení dohody, která narovná vztah mezi spornými stranami. *„Pro posouzení povahy rozhodčího řízení je významným spolupůsobením vůle stran podřídit spor řešení před rozhodcem a vůle státu propůjčit rozhodčímu řízení obdobné účinky jako má rozhodnutí soudu. Rozhodčí řízení tím představuje procesní institut sui generis, který má na jedné straně svůj původ v dohodě stran a na straně druhé čerpá své jurisdikční účinky z civilního práva. Nestojí tedy mimo právní systém; musí zde být právní řád, který určuje podmínky jeho konání (zejména náležitosti rozhodčí smlouvy), základní zásady procesu, jakož i účinky v něm vydaného rozhodčího nálezu. Není-li však rozhodčí řízení v právu zakotveno jako obligatorní, je namíste přisvědčit názoru, z něhož vychází i výše zmíněné usnesení sp. zn. IV. ÚS 174/02, že převažují znaky smluvní doktríny nad jurisdikční.“*⁵⁶ Postavení orgánu veřejné moci dle senátu Ústavního soudu nedává rozhodci ani to, že je rozhodčí nálezy exekučním titulem. Ačkoliv Ústavní soud ve druhém citovaném usnesení sám konstatuje, že převažují znaky smluvní teorie, dle autorky práce se takovéto vymezení rozhodčího řízení nejvíce přibližuje pohledu teorie smíšené, protože Ústavní soud ČR spojuje v podstatě rozhodčího řízení prvky smluvní i jurisdikční teorie a označuje rozhodčí řízení za procesní institut sui generis. Zároveň smluvní podstatu rozhodčího řízení výše uvedená usnesení blíže neobjasňují.

Příklon Ústavního soudu ČR ke smluvní teorii se setkal s kritikou odborné veřejnosti, která se tradičně přikláněla k jurisdikční, příp. smíšené teorii. Nad otázkou

⁵⁵ Usnesení Ústavního soudu ČR. *Rozhodčí nálezy Rozhodčího soudu při Hospodářské komoře České republiky a Agrární komoře České republiky* ze dne 15. 7. 2002, sp. zn. IV. ÚS 174/02. ASPI: JUD32736CZ. (Publikováno ve Sbírce nálezů a usnesení ÚS, sv. 27, str. 257).

⁵⁶ Usnesení Ústavního soudu ČR. *K otázce, zda může být smluvní rozhodce orgánem veřejné moci* ze dne 20. 7. 2006, sp. zn. III. ÚS 32/06. ASPI: JUD109894CZ.

povahy rozhodčího řízení proběhla rozsáhlá diskuze mezi protagonisty smluvní a zastánci jurisdikční teorie.⁵⁷ Odpůrci smluvní teorie zejména argumentovali platnou právní úpravou v Zákoně o rozhodčím řízení, který zjevně vychází z jurisdikční povahy rozhodčího řízení. Na řadu také přišla otázka právní jistoty. „*Jestliže však rozhodce nenalézá, na rozdíl od soudu, právo, ale jen narovnává závazkový vztah v zastoupení stran, pak by soud klidně (za podmínek § 106 o.s.ř. ovšem) stejnou věc znovu projednával (to, že strany uzavřely dohodu o narovnání, má vliv pouze na řešení otázky věcné legitimace, tj. úspěchu či neúspěchu ve věci), nedostatek věcné legitimace ani její existence však nemohou být důvodem zastavení řízení.*“⁵⁸ Rozhodčí nálezy by tak dle smluvní teorie netvořily překážku *rei iudicatae* ani litispendence a věc, která byla již projednána v rozhodčím řízení, by bylo možné opět projednat v soudním řízení. Dle K. Růžičky⁵⁹ postavení rozhodce jakožto zástupce stran také odporuje základnímu požadavku na nestrannost rozhodce, protože již je ve smluvním postavení k straně, nemůže být nestranným a nepodjatým.

V roce 2011 Ústavní soud ČR přístup k rozhodčímu řízení pozměnil.⁶⁰ V březnu bylo v jeho nálezu vysloveno, že rozhodce není zástupcem smluvních stran, ale je osobou, která nalézá právo. „*Na základě dobrovolného jednání stran tedy rozhodce nahrazuje (státní) soud, který by měl věc jinak projednat a rozhodnout. (...) Strany pouze z nějakého důvodu (např. vyšší rychlosti či důvěrnosti projednávaných informací) považují za vhodnější, aby věc byla projednána rozhodcem. Projednání věci v rozhodčím řízení z tohoto hlediska neznamená vzdání se právní ochrany, nýbrž představuje spíše její přesunutí na jiný rozhodující orgán, jenž nalézá právo; jinak by ostatně bylo pojmově nemyslitelné považovat rozhodčí řízení ve vztahu k soudnímu řízení za alternativní způsob řešení sporů.*“⁶¹ V tomto nálezu se Ústavní soud ČR

⁵⁷ Např. BĚLOHLÁVEK, Alexander J. *Zákon o rozhodčím řízení a výkonu rozhodčích nálezů. komentář*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2004, 14 s. ISBN 978-807-1796-299. BEZOUŠKA, Petr, KOCINA, Jan. *Právní povaha rozhodčího řízení – aplikační problémy. Právní rozhledy: Časopis pro všechna právní odvětví*. Praha: C. H. Beck, 2010, č. 16, 585-589 s. ISSN 1210-6410. PECHA, Richard. *K právní povaze rozhodčích nálezů. Bulletin advokacie*. Praha: Česká advokátní komora v Praze, 2003, roč. 2003, č. 5, 41-45 s. ISSN 1210-6348. RABAN, Přemysl. *Alternativní řešení sporů, arbitráž a rozhodci v České a Slovenské republice a zahraničí*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2004, 42 s. ISBN 80-717-9873-8. RŮŽIČKA, Květoslav. *K otázce povahy rozhodčího řízení. Bulletin advokacie*. Praha: Česká advokátní komora v Praze, 2003, č. 5, 32-40 s. ISSN 1210-6348.

⁵⁸ KINDL, Milan, ŠÍMA, Alexander, DAVID, Ondřej. *Občanské právo procesní*. 2., rozš. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Ales Čeněk, 2008, 405 s. ISBN 978-807-3800-987.

⁵⁹ RŮŽIČKA, Květoslav. *K otázce povahy rozhodčího řízení. Bulletin advokacie*. Praha: Česká advokátní komora v Praze, 2003, č. 5, 32-40 s. ISSN 1210-6348.

⁶⁰ BĚLOHLÁVEK, Alexander J. *Ústavní soud České republiky opustil striktní smluvní výklad koncepce rozhodčího řízení. Bulletin advokacie*. Praha: Česká advokátní komora v Praze, 2011, č. 12, 40-44 s. ISSN 1210-6348.

⁶¹ *Nález Ústavního soudu ČR. K právu na poučení v rozhodčím řízení ze dne 8. 3. 2011, sp. zn. I. ÚS 3227/07. ASPI: JUD194022CZ.*

vyjádřil i k možnosti kontrolní funkce obecných soudů ve vztahu k rozhodčímu řízení. „Vzhledem k tomu, že projednání věci před rozhodci nemá být popřením právní ochrany, ale toliko jejím přenesením ze soudů na rozhodce, se stát nemůže zcela zbavit ingerence v této oblasti, ale musí si prostřednictvím soudů podržet určitou kontrolní funkci. Rozsah této kontroly přitom musí být pečlivě vyvážen tak, aby na jedné straně nebylo popřeno pravidlo, že i v řízení před rozhodci má být poskytována právní ochrana, a na straně druhé aby tím nebyly setřeny výhody rozhodčího řízení, a tak i jeho praktická využitelnost.“⁶² Dle R. Pokorného⁶³ Ústavní soud tímto svým náležením přinejmenším vytvořil další prostor pro ústavní přezkum rozhodčího řízení, když přímo potvrdil možnost kontroly procesní (se všemi hmotněprávními důsledky s tím spojenými), avšak signifikantního přínosu k řešení empirického poznatku, jenž potvrzuje dominanci hmotněprávní dimenze kritiky průběhu a výstupu rozhodčího řízení.

V usnesení ze srpna roku 2012 Nejvyšší soud České republiky však již konstatuje, že došlo k posunu od smluvní teorie ke koncepci jurisdikční chápající rozhodčí řízení jako nalézání práva soukromoprávním subjektem, analogické a ekvivalentní řízení soudnímu. „Rozhodčí řízení vylučuje, aby v téže věci probíhalo zároveň civilní řízení, přiznání účinků pravomocného soudního rozhodnutí rozhodčímu nálezu rovněž zakládá překážku věci pravomocně rozhodnuté pro opětovné projednání téže věci soudem.“⁶⁴ Projednávání věci v rozhodčím řízení neznamena vzdání se právní ochrany, ale přesunutí na jiný rozhodující orgán, jenž nalézá právo, jinak by dle Nejvyššího soudu České republiky bylo pojmově nemyslitelné považovat rozhodčí řízení ve vztahu k řízení soudnímu za alternativní způsob řešení sporů. „Závěrem lze konstatovat, že Nejvyšší soud ČR svým rozhodnutím, ve kterém se opřel o jurisdikční teorii, ze srpna 2012 vyřešil judikaturou dovolacího soudu doposud nevyřešenou otázku, a to v souladu s převažujícím názorem právní teorie a zejména pak v souladu se

⁶² Nález Ústavního soudu ČR. *K právu na poučení v rozhodčím řízení* ze dne 8. 3. 2011, sp. zn. I. ÚS 3227/07. ASPI: JUD194022CZ.

⁶³ POKORNÝ, Richard. Ústavněprávní aspekty rozhodčího řízení. In DOBIÁŠ, Petr a kolektiv. *Recentní aspekty vnitrostátní a mezinárodní arbitráže*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2012, 115 s. ISBN 9788073804152.

⁶⁴ Usnesení Nejvyššího soudu ČR. *Rozhodčí řízení a civilní řízení* ze dne 16. 8. 2012, sp. zn. 20 Cdo 2487/2010. ASPI: JUD221818CZ.

zásadním posunem při hodnocení právní povahy rozhodčího řízení Ústavního soudu ČR, který byl vyjádřen v jeho nálezu z března 2011.“⁶⁵

Přístupy zahraničních právních úprav se mohou od českého přístupu odlišovat. Z české literatury charakter rozhodčího řízení v rámci ústavního a právního pořádku některých zemí (zejména z pohledu judikatury) podrobněji rozebírá ve své publikaci například A. J. Bělohávek.⁶⁶ Uveden je i přístup Evropského soudu pro lidská práva.

2. MÍSTO KONÁNÍ ROZHODČÍHO ŘÍZENÍ V MEZINÁRODNÍM OBCHODNÍM STYKU

Nejen v praxi rozhodčího řízení, ale i v samotné právní úpravě a teorii bývají používány pojmy „místo konání“, „sídlo“, „lokace“, „forum“, „sudiště“ či další „místa“ související s rozhodčím řízením. Tyto pojmy v některých případech označují stejný institut, v jiném bývají nesprávně zaměňovány. Cílem následující kapitoly bude uvedené pojmy objasnit a navzájem odlišit. Budou přiblíženy dvě základní teorie, které hodnotí vazbu mezi místem konání rozhodčího řízení a národním právním řádem. V závěru kapitoly budou představeny přístupy jednotlivých teorií právní povahy k místu konání rozhodčího řízení.

2.1. Pojem místa konání rozhodčího řízení a sídla rozhodčího řízení

V kontextu mezinárodní obchodní arbitráže může být pojem místa konání rozhodčího řízení vykládán dvěma způsoby:

- 1) jako skutečné místo na území konkrétního státu, které je středobodem rozhodčího řízení, předpokládá se, že zde probíhají veškeré úkony s rozhodčím řízením související,
- 2) jako místo fiktivní, tedy místo v právním slova smyslu, které označuje právní řád určitého státu a pravidla, dle kterých bude rozhodčí řízení vedeno, toto místo je tzv. domicilem rozhodčího řízení bez ohledu na to, zda se rozhodčí řízení na území tohoto státu skutečně koná.

⁶⁵ KOCINA, Jan. Rozhodčí nálezy jako exekuční titul se zaměřením na změny po 1. 3. 2011. In DOBIÁŠ, Petr a kolektiv. *Recentní aspekty vnitrostátní a mezinárodní arbitráže*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2012, 139 s. ISBN 9788073804152.

⁶⁶ BĚLOHLÁVEK, Alexander J. *Rozhodčí řízení, ordre public a trestní právo: komentář*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2008, cviii, 196s. a násl. s. ISBN 978-80-7400-096-6.

V souvislosti s touto prací bude místo konání vykládáno jako místo, které je popsáno odstavcem 1. Místo popsané v odstavci 2 bude označováno jako sídlo rozhodčího řízení, jak je objasněno níže.

Místo konání rozhodčího řízení představuje geografické označení místa, ve kterém rozhodčí řízení probíhá. Je to místo skutečné, faktické na rozdíl od sídla rozhodčího řízení, které je „místem“ právním. Toto místo je ústředním bodem rozhodčího řízení, zásadně v něm probíhají jednání a setkání stran sporu a rozhodců, provádějí se zde důkazy a je zde vydán rozhodčí nález. K jednotlivým úkonům však fakticky může docházet na místech odlišných od místa, které je označeno jako místo konání rozhodčího řízení. Následkem je, že v oblasti rozhodčího řízení v mezinárodním obchodním styku může být rozlišeno více geografických „míst“. Dle A. J. Bělohlávka⁶⁷ jsou to následující „místa“:

- místo uzavření rozhodčí smlouvy,
- místo (ve významu stát), jehož právnímu řádu podléhá rozhodčí smlouva,
- místo provádění důkazů,
- místo vydání rozhodčího nálezu a
- místo schválení a/nebo podpisu nálezu rozhodcem nebo rozhodci.

K seznamu lze přidat místo, ve kterém je požadováno uznání a výkon rozhodčího nálezu. L. Lisse⁶⁸ uvádí, že bude obvyklé, že budou s výjimkou uzavření rozhodčí smlouvy tyto destinace lokalizovány na jednom místě. Nelze ale vyloučit případ, kdy budou tyto destinace lokalizovány na místech odlišných. Tato místa mohou dokonce ležet na území různých států. Aplikace platných právních řádů těchto států by pak měly pro rozhodčí řízení a vydaný nález různé právní důsledky. Místo konání rozhodčího řízení by však mělo být považováno za výchozí bod pro celé rozhodčí řízení a být jeho sjednocujícím prvkem. Pouze od lokalizace tohoto místa se bude odvíjet případná aplikace konkrétního národního právního řádu, k ostatním „místům“ nebude přihlíženo. Práce bude nadále předpokládat, že v místě konání rozhodčího řízení dochází k vydání rozhodčího nálezu a ke schválení a podpisu nálezu rozhodcem nebo rozhodci.⁶⁹

⁶⁷ BĚLOHLÁVEK, Alexander J. Místo konání rozhodčího řízení. *Právní zpravodaj*. Praha: C. H. Beck: 2004, č. 3, 13-15 s. ISSN 53200413-15.

⁶⁸ LISSE, Luděk. *Zákon o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů s komentářem*. Praha: Linde, 2012, 384 s. ISBN 978-807-2018-741.

⁶⁹ „Obvykle je to totiž místo řízení považováno i za místo vydání nálezu. Většina právních řádů pak upravuje předpoklad (nebo alespoň z takového předpokladu fakticky vychází), že pro určení místa vydání rozhodčího nálezu

Místem konání rozhodčího řízení zpravidla bude místo, které strany sporu za místo konání rozhodčího řízení určí v rozhodčí smlouvě či jiným způsobem. V případě absence volby smluvními stranami bude toto místo určeno rozhodci v souladu s pravidly stálých rozhodčích soudů či národním právním řádem. Určení místa konání rozhodčího řízení neznamena automaticky volbu práva, dle kterého bude rozhodčí řízení vedeno. Z pohledu některých teorií však může mít rozhodující vliv.

Setkáme-li se v kontextu mezinárodní obchodní arbitráže s pojmem sídla rozhodčího řízení, shodují se teoretici⁷⁰ na tom, že jde o tzv. „právní sídlo“ rozhodčího řízení neboli právní řád, dle kterého bude rozhodčí řízení vedeno. „*Sídlo rozhodčího řízení je stát [národnost], ve kterém má rozhodčí řízení svůj právní domicil, znamená právo, které obecně ovládá rozhodčí řízení ve významných ohledech, co se týče interních i externích procesních záležitostí.*“⁷¹ Právo sídla tak určuje národní právní řád aplikovatelný na rozhodčí řízení. Pokud strany sporu, rozhodci či jiné entity, zvolí sídlo rozhodčího řízení, ve skutečnosti si vybírají právní řád, kterým se bude řídit řada důležitých otázek. Ve smyslu sídla rozhodčího řízení bývají někdy používány i další pojmy, jako je místo⁷², *situs*⁷³, *locus arbitri*⁷⁴, sudiště či fórum rozhodčího řízení.

„*Sídlo je ve velké většině případů země, která byla vybrána jako místo konání rozhodčího řízení.*“⁷⁵ Mezi místem konání rozhodčího řízení a sídlem rozhodčího řízení mohou existovat různé vztahy, jak bude dále rozebráno v práci. Přestože tomu tak vždy být nemusí, řada teoretiků ztotožňuje místo konání rozhodčího řízení s jeho sídlem. Jako příklad lze uvést L. K. Inga⁷⁶ odkazujícího na blíže nespecifikovanou publikaci Russell on Arbitration z roku 2003, dle kterého je sídlo nebo místo arbitráže definováno jako geografická lokace, se kterou je rozhodčí řízení konečně svázáno a která v případě, že zde není dohoda stran, předepisuje procesní právo rozhodčího řízení. Místo konání

není právně rozhodující, kde bylo o obsahu rozhodčího nálezu jednáno nebo kde byl RN podepsán – s výhradou odlišného ujednání stran.“ In BĚLOHLÁVEK, Alexander J. *Zákon o rozhodčím řízení a výkonu rozhodčích nálezů: komentář*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2004, 679 s. ISBN 978-807-1796-299.

⁷⁰ Zejména zahraniční právní literatur, jejíž citace jsou uvedeny níže.

⁷¹ BORN, Gary B. *International commercial arbitration: [commentary and materials]*. 3rd ed. The Hague: Kluwer Law International, 2009, 1 vol. 1246 s. ISBN 978-90-41127-59-4.

⁷² Např. GREENBERG, Simon, KEE, Christopher a WEERAMANTRY, J. Romesh. *International commercial arbitration: an Asia-Pacific perspective*. New York: Cambridge University Press, 2011, 55 s. ISBN 05-216-9570-8.

⁷³ COE, Jack J. *International commercial arbitration: american principles and practice in a global context*. Irvington-on-Hudson: Transnational Publishers, 1997, 52 s. ISBN 1571050264.

⁷⁴ REDFERN, Alan, HUNTER, Martin, BLACKABY, Nigel, PARTASIDES, Constantine. *Law and practice of international commercial arbitration*. 4. ed. London: Sweet, 2004, 83 s. ISBN 978-042-1862-401.

⁷⁵ BORN, Gary B. *International commercial arbitration: [commentary and materials]*. 3rd ed. The Hague: Kluwer Law International, 2009, 1 vol. 1248 s. ISBN 978-90-41127-59-4.

⁷⁶ ING, Lim Khiam. *The Concept of the seat of Arbitration – My Perspective*. [online]. Dostupné z: <<http://agc-blog.agc.gov.my/agc-blog/?p=947>> [cit. 2013-02-06].

rozhodčího řízení je tak úzce svázáno s jeho sídlem. I když je sídlo rozhodčího řízení často stejné jako místo jeho konání, může nastat situace, že strany sporu zvolí za sídlo rozhodčího řízení jiný stát než stát, na jehož území se bude rozhodčí řízení konat. V této práci bude dále rozlišováno mezi místem konání rozhodčího řízení a jeho sídlem ve smyslu výše uvedeném, s výjimkou některých doslovných citací.

V souvislosti se sídlem rozhodčího řízení se v právní teorii hovoří o tzv. *lex arbitri* (též také *loi de l' arbitrage*⁷⁷). Dle teorie je *lex arbitri* právo, které ovládá rozhodčí řízení.⁷⁸ *Lex arbitri* je právem, které se aplikuje na úpravu vedení rozhodčího řízení a vynutitelnosti rozhodčího nálezů. „*Lex arbitri je část, určitý výsek, právního řádu konkrétního státu. Je to ta část právního řádu, která upravuje otázky rozhodčího řízení. Neznamena to však, že tato regulace musí být obsažena pouze v právním předpise označeném jako zákon o rozhodčím řízení. Jednotlivé součásti lex arbitri se mohou nacházet i v několika právních předpisech.*“⁷⁹ Dle J. J. Coea, Jr.⁸⁰ *situs* neboli „právní sídlo“ všeobecně řečeno nahrazuje *lex arbitri* a v tomto smyslu mu bude v textu práce dále porozuměno.

Na tomto místě je důležité upozornit na to, že je rozdíl mezi právem upravujícím rozhodčí řízení (*lex arbitri*) a detailními procesními pravidly, která je potřeba přijmout nebo přizpůsobit za účelem účinného provedení rozhodčího řízení. Právní úpravy jednotlivých států zpravidla poskytují pouze obecný rámec pro provedení rozhodčího řízení, ať již v podobě samostatného zákona či jako součást jiných zákonů (např. zákonů upravujících civilní proces), nestanoví však jeho detailní pravidla. Ta si již stanoví strany sporu samy či prostřednictvím odkazu na rozhodčí pravidla stálých rozhodčích soudů. „*Tato typicky upravují vedení rozhodčího řízení od jeho zahájení až po vydání konečného nálezů, a mohou být navázány na civilní procesní pravidla soudu.*“⁸¹

⁷⁷ Někdy též bývá používáno pojmu *lex fori*. Tento pojem by však dle autorky této práce neměl být v souvislosti s právem, kterým se řídí rozhodčí řízení používán. *Lex fori* je pojmem používaným zejména v kontextu soudního řízení. *Lex fori* je zásadou, dle které soud aplikuje vlastní procesní normy. Tomu tak ale v rozhodčím řízení nemusí být. Ačkoliv *lex arbitri* i *lex fori* mají stejnou funkci, a tou je propojení právního řádu s řízením, uplatňují se v nich odlišné principy a slouží pro odlišná řízení. Neměly by proto být zaměňovány.

⁷⁸ MOSES, Margaret L. *The principles and practice of international commercial arbitration*. 2nd ed. New York: Cambridge University Press, 2012. 47 s. ISBN 978-1-107-40133-4.

⁷⁹ SVOBODOVÁ, Klára. Místo konání rozhodčího řízení – rozhodující kritérium určení „lex arbitri“. In *Dny práva – 2009 – Days of Law: the Conference Proceedings, 1. edition*. Brno: Masaryk University, 2009, ISBN 978-80-210-4990-1.

⁸⁰ COE, Jack J. *International commercial arbitration: american principles and practice in a global context*. Irvington-on-Hudson: Transnational Publishers, 1997, 52 s. ISBN 1571050264.

⁸¹ Např. GREENBERG, Simon, KEE, Christopher a WEERAMANTRY, J. Romesh. *International commercial arbitration: an Asia-Pacific perspective*. New York: Cambridge University Press, 2011, 59 s. ISBN 05-216-9570-8.

Kromě pravidel stálých rozhodčích soudů odlišujeme *lex arbitri* od následujících právních řádů (práv), se kterými strany sporu během rozhodčího řízení v mezinárodním obchodním styku přicházejí do styku:⁸²

- a) právo upravující způsobilost stran uzavřít rozhodčí doložku,
- b) právo, kterým se řídí rozhodčí doložka a plnění této smlouvy,
- c) právo upravující hmotněprávní podstatu sporu,
- d) právo upravující uznání a výkon rozhodčího nálezu.⁸³

Vyjmenované právní řády mohou být stejné jako *lex arbitri*, ale při řešení sporů z mezinárodního obchodního styku často dochází k tomu, že půjde o právní řády odlišné. Ať již například proto, že strany sporu zvolí *lex arbitri* odlišné od hmotného práva, dle kterého se rozhoduje otázka merita sporu či strany sporu zažádají o výkon rozhodčího nálezu v jiném státě než ve státě, dle jehož právního řádu bylo rozhodčí řízení vedeno. Zvolené místo konání rozhodčího řízení, příp. jeho sídlo však může mít na dopad na určení takto dotčených právních řádů a na otázky posuzované dle těchto řádů.

2.2. Teorie vazby místa konání rozhodčího řízení a národního právního řádu

Vazba mezi místem konání rozhodčího řízení a právním řádem, dle kterého je mezinárodní rozhodčí řízení vedeno, je různě hodnocena. V literatuře se rozproutila debata⁸⁴ nad rozsahem, ve kterém může být mezinárodní rozhodčí řízení odděleno od právního řádu jinak aplikovaného v místě konání rozhodčího řízení. Resp. nad rozsahem, ve kterém může být rozhodčí řízení odděleno od jakéhokoliv právního řádu. Rozdílnost názorů na toto téma vedla k vytvoření dvou základních teorií: teorie sídla a teorie delokalizace (resp. denacionalizace).

⁸² REDFERN, Alan, HUNTER, Martin, BLACKABY, Nigel, PARTASIDES, Constantine. *Law and practice of international commercial arbitration*. 4. ed. London: Sweet, 2004, 78 s. ISBN 978-042-1862-401.

⁸³ Jinými slovy rozlišujeme právo rozhodčího řízení (*lex arbitri*), právní řád, který se aplikuje na status stran, na rozhodčí smlouvu, rozhodnutí o meritu sporu, na uznání a výkon rozhodčího nálezu.

⁸⁴ Viz např. BUHRING-UHLE, Christian. *Arbitration and mediation in international business: designing procedures for effective conflict management*. Boston: Kluwer Law International, 1996, 56 s. ISBN 90-411-0242-6. Nebo COE, Jack J. *International commercial arbitration: American principles and practice in a global context*. Irvington-on-Hudson: Transnational Publishers, 1997, 54 s. ISBN 1571050264.

2.2.1. Teorie sídla

Teorie sídla⁸⁵ tvrdí, že každé rozhodčí řízení musí být ovládáno určitým národním právním řádem. Právo země, ve které má rozhodčí řízení sídlo, se aplikuje na rozhodčí řízení. „*Silná stránka teorie sídla spočívá v tom, že poskytuje mezinárodní obchodní arbitráži stanovený právní rámec tak, že namísto vznášení se v transnacionálním nebi, nesouvisejícím s jakýmkoliv místním systémem práva, je rozhodčí řízení pevně zakotveno v daném právním systému... Stejně jako smluvní právo pomáhá zajistit, že smlouvy jsou dodržovány tak, jak mají být a nejsou pouze sociálním závazkem, čímž lex arbitri pomáhá zajistit, že proces rozhodčího řízení pracuje tak, jak má.*“⁸⁶ Teorie sídla je v souladu s jurisdikční teorií, která vidí silnou vazbu mezi národním právním řádem a rozhodčím řízením, tedy mezi sídlem rozhodčího řízení a právem, kterým se rozhodčí řízení řídí.

Dle teorie sídla se na rozhodčí řízení aplikuje právo konkrétního národního právního řádu, nejčastěji právního řádu platného a účinného v místě konání rozhodčího řízení. Přístup je proto označován též jako tzv. teritorialistický,⁸⁷ protože propojuje rozhodčí řízení s právem státu, ve kterém se rozhodčí řízení koná. „*Právo místa řízení (lex loci arbitri) se podle lokalizační teorie stává i lex arbitri a obvykle určuje následující otázky, které jsou podřazeny pod lex arbitri (vedle oblastí, které případ lex arbitri může pokrývat): formální platnost rozhodčí smlouvy, arbitrabilita sporu, složení rozhodčího tribunálu, základní procesní záruky, pomocnou a kontrolní funkci soudů, soudní přezkum rozhodčího nálezu.*“⁸⁸ Teorie sídla s vazbou na místo konání rozhodčího řízení by tak měla následující dopad. Stanoví-li strany v rozhodčí smlouvě, že se rozhodčí řízení bude řídit právem státu A, ale místo konání rozhodčího řízení zvolí ve státě B, bude se na proces rozhodčího řízení v souladu s teorií sídla vázanou na místo konání rozhodčího řízení aplikovat právní úprava rozhodčího řízení státu B. Zvolit si právo státu A, jakožto právo sídla rozhodčího řízení, tj. právo, kterým se bude rozhodčí řízení řídit, mohou strany pouze za předpokladu, že jim tuto volbu umožní právo státu místa konání rozhodčího řízení, v našem případě právo státu B. Rozhodčí řízení se

⁸⁵ V anglickém jazyce tzv. seat theory, někdy též překládána jako lokalizační teorie.

⁸⁶ REDFERN, Alan, HUNTER, Martin, BLACKABY, Nigel, PARTASIDES, Constantine. *Law and practice of international commercial arbitration*. 4. ed. London: Sweet, 2004, 191 s. ISBN 978-042-1862-401.

⁸⁷ SVOBODOVÁ, Klára. Místo konání rozhodčího řízení – rozhodující kritérium určení „lex arbitri“. In *Dny práva – 2009 – Days of Law: the Conference Proceedings, 1. edition*. Brno : Masaryk University, 2009, ISBN 978-80-210-4990-1.

⁸⁸ BĚLOHLÁVEK, Alexander J. *Zákon o rozhodčím řízení a výkonu rozhodčích nálezů: komentář*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2004, 606 s. ISBN 978-807-1796-299.

zároveň vždy bude muset řídit jedním z platných a účinných národních právních řádů, tedy státu A, B, či jiného státu.

Teorie sídla bývá kritizována, zejména s ohledem na to, že dostatečně nereflektuje autonomní smluvní volnost stran. Volba sídla (pozn. autorky: sídlo je v citované publikaci ztotožňováno s místem konání) je totiž často:⁸⁹

- negativní volbou (vyhýbaní se jiným sídlům),
- předmětem náhody (jedno z různých možných sídel bylo konečně vybráno),
- otázkou pohodlnosti,
- neurčeno stranami, ale institucí, kterou vybraly,
- vedeno snahou o neutralitu a
- role rozhodčího tribunálu je pouze přechodná a sídlo nemá potřebné spojení se sporem.

Na základě výše uvedených bodů bylo dokonce v dané publikaci uvedeno, že sídlo rozhodčího řízení by mohlo být pouze fikcí do chvíle, než je nezbytná podpora místních soudů pro vykonání nálezu. Tento závěr však zřejmě vychází ze ztotožňování volby místa konání rozhodčího řízení s volbou jeho sídla. Při odlišování místa konání rozhodčího řízení od jeho sídla je totiž již samotné sídlo fikcí a dochází zde ke zmiňovanému propojení mezi skutečným místem konání a fiktivním sídlem určujícím aplikovatelný právní řád. V tomto případě by však sídlo zůstávalo fikcí i pro případ využití jakýchkoliv podpůrných a kontrolních funkcí ze strany národního právního řádu, nejen pro uznání a výkon rozhodčího nálezu. Považovat sídlo za fikci by tak nebylo žádoucí v případě, že by bylo nezbytné využít podpůrných a kontrolních funkcí národního právního řádu již v průběhu rozhodčího řízení.

„Ve skutečnosti v absolutní většině případů (pravděpodobně hraničících s 99%) není potřeba interakce rozhodčího řízení s místním právním řádem a místními soudy.“⁹⁰

A jak uvádí A. Redfern,⁹¹ většinou jsou moderní právní úpravy rozhodčího řízení ochotny umožnit stranám sporu a rozhodcům svobodně rozhodnout o jejich vlastních specifických podrobných procesních pravidlech, jestliže je se stranami zacházeno

⁸⁹ BERGSTEN, Eric, KRÖLL, Stefan et al. *International arbitration and international commercial law: synergy, convergence, and evolution: liber amicorum Eric Bergsten*. Alphen aan den Rijn: Kluwer Law International, 2011, 371 s. ISBN 978-90-411-3522-3.

⁹⁰ BERGSTEN, Eric, KRÖLL, Stefan et al. *International arbitration and international commercial law: synergy, convergence, and evolution: liber amicorum Eric Bergsten*. Alphen aan den Rijn: Kluwer Law International, 2011, 371 s. ISBN 978-90-411-3522-3.

⁹¹ REDFERN, Alan, HUNTER, Martin, BLACKABY, Nigel, PARTASIDES, Constantine. *Law and practice of international commercial arbitration*. 4. ed. London: Sweet, 2004, 83 s. ISBN 978-042-1862-401.

rovnoprávně. Podle těchto moderních právních úprav je akceptováno, že soud má pouze liknavě zasahovat do rozhodčího řízení, pokud vůbec zasahuje. Nicméně pravidla potřebují právní sankci, pokud mají být vynutitelná, a v tomto ohledu je příslušným právem právo místa nebo sídla rozhodčího řízení.

Výše uvedené potvrzuje i E. E. Bergsten,⁹² když uvádí, že moderní přístup je takový, že se rozhodčí řízení řídí právem místa, ve kterém se koná. Současně je stranám umožněno zvolit si místo rozhodčího řízení, čímž si vybírají i právo aplikovatelné na rozhodčí řízení. Moderní národní právní úpravy se tak přiklánějí k teorii sídla, zatímco stranám sporu poskytují určitou míru autonomie při volbě sídla.

2.2.2. Teorie delokalizace

Delokalizace mezinárodního rozhodčího řízení spočívá v tom, že je rozhodčí řízení prováděno nezávisle na národním právním řádu místa jeho konání. Jako vyšší stupeň delokalizace je označována tzv. denacionalizace,⁹³ při které je rozhodčí řízení prováděno dokonce nezávisle na jakémkoliv národním právním systému.⁹⁴ Delokalizační přístup je též označován jako autonomní,⁹⁵ protože popírá vazbu mezi rozhodčím řízením a místem, kde se rozhodčí řízení koná. S. J. Toope⁹⁶ spatřuje možnost delokalizace ve dvou ohledech. Za prvé, v možnosti oddělení mezinárodního rozhodčího řízení od aplikace procesních pravidel místa konání rozhodčího řízení. Za druhé, v možnosti řešení merita sporu dle právního systému odlišného od jakéhokoliv národního systému. V této práci se zabýváme první otázkou, a to delokalizací od norem národního právního řádu upravujících vedení rozhodčího řízení.

A. Redfern a M. Hunter⁹⁷ ve své publikaci z roku 2004 v souvislosti s definicí teorie sídla uvádějí, že „koncept, že rozhodčí řízení se řídí právem místa, ve kterém se koná, a že toto je „sídlo“ nebo „forum“ nebo „locus arbitri“ rozhodčího řízení, je dobře ukotven v teorii i praxi rozhodčího řízení.“ Ačkoliv je teorie sídla v současnosti

⁹² BERGSTEN, Eric, E. *The Course on Dispute Settlement in International Trade, Investment and Intellectual Property – International Commercial Arbitration*. New York: United Nations Conference on Trade and Development, 2005. 12 s. Dostupné z <http://unctad.org/en/Docs/edmmisc232add38_en.pdf> [cit. 2013- 01-09].

⁹³ ROZEHNALOVÁ, Naděžda. *Rozhodčí řízení v mezinárodním a vnitrostátním obchodním styku*. 2., aktualiz. a rozš. vyd. Praha: ASPI, 2008, 213 s. ISBN 978-80-7357-324-9.

⁹⁴ Delokalizace bývá též některými autory označována jako geografická delokalizace a denacionalizace jako právní delokalizace.

⁹⁵ SVOBODOVÁ, Klára. Místo konání rozhodčího řízení – rozhodující kritérium určení „lex arbitri“. In *Dny práva – 2009 – Days of Law: the Conference Proceedings, 1. edition*. Brno: Masaryk University, 2009, ISBN 978-80-210-4990-1

⁹⁶ TOOPE, Stephen, J. *Mixed international arbitration: studies in arbitration between states and private persons*. Cambridge: Grotius, 1990, 17 s. ISBN 0-949009-81-4.

⁹⁷ REDFERN, Alan, HUNTER, Martin, BLACKABY, Nigel, PARTASIDES, Constantine. *Law and practice of international commercial arbitration*. 4. ed. London: Sweet, 2004, 180 s. ISBN 978-042-1862-401.

dominující, byl tento koncept v některých případech alespoň částečně překonán a dnes je delokalizační teorie stále diskutována. Národní právní řády totiž stále více omezují svou kontrolní pravomoc vůči mezinárodnímu rozhodčímu řízení a přikládají důraz na autonomii stran sporu. Rozhodčí řízení tak může být vedeno dle institucionálních či jiných pravidel, či platných právních řádů, které strany sporu zvolily, nezávisle na právním řádu místa konání rozhodčího řízení. Dle Ch. Bühring-Uhla⁹⁸ bude ale cesta ke skutečné denacionalizaci systému mezinárodního obchodního řešení sporů ještě dlouhá a bude potřeba vynaložit značný čas a úsilí, aby bylo tohoto systému dosaženo. Realita mezinárodní obchodní arbitráže je stále ovládána národními právními systémy a zejména pak právem místa konání rozhodčího řízení. Dokonce i země, které jsou velmi liberální vůči mezinárodním arbitrážím konaným na jejich území, se zcela nezříkají kontroly. „Dokonce i nejzapálenější zastánci odloučení mezinárodní arbitráže od regulací situs netvrdí, že kompletní oddělení je možné nebo žádoucí.“⁹⁹

Zároveň, i když je umožněna volba cizího právního řádu pro vedení rozhodčího řízení, existují jurisdikce, ve kterých může být nález vydaný v rozhodčím řízení vedeném dle cizího právního řádu zrušen. Dle Ch. Bühring-Uhla je určitá míra delokalizace rozhodčího řízení stranám sporu umožněna tím, že mohou zvolit právo, kterým se bude průběh rozhodčího řízení řídit, odlišné od práva místa, ve kterém se rozhodčí řízení koná. Jak si ale dále ukážeme, možnost volby je ovlivněna zastávanou teorií právní povahy rozhodčího řízení a rigiditou právní regulace některých států. Strany sporu také takovému volby nemusí vždy využít.¹⁰⁰

S nejvyšším stupněm delokalizace se dnes lze zřejmě setkat při řešení investičních sporů mezi investorem, který je soukromoprávním subjektem, a státem, v němž umístil svou investici. Rozhodčí řízení zde patří již tradičně k nejobvyklejším způsobům řešení sporů. Při řešení investičních sporů je v zájmu investora nalézt neutrální fórum, ve kterém nebudou rozhodovat soudy jako orgány nadané veřejnou

⁹⁸ BUHRING-UHLE, Christian. *Arbitration and mediation in international business: designing procedures for effective conflict management*. Boston: Kluwer Law International, 1996, 57 s. ISBN 90-411-0242-6.

⁹⁹ COE, Jack J. *International commercial arbitration: american principles and practice in a global context*. Irvington-on-Hudson: Transnational Publishers, 1997, 52 s. ISBN 1571050264.

¹⁰⁰ Ostých jednotlivých zemí z delokalizačního přístupu demonstruje následující příklad. Lze uvažovat nad tím, že i samy strany sporu si chtějí udržet jistotu toho, že konkrétní stát jim poskytne své kontrolní a pomocné funkce. „Zemí, která zvolila velmi vysoký stupeň delokalizace, byla Belgie – zákonem z 27. března 1985 doplnila čl. 1717 belgického soudního řádu, který stanovil, že strana, která ve sporu podlehne, nemůže napadnout nález vydaný v mezinárodním rozhodčím řízení, pokud alespoň jedna ze stran neměla sídlo nebo jiné spojení s Belgií. Nicméně toto ustanovení bylo později zrušeno, neboť strany od volby Belgie jako místa řízení spíše odrazovala.“ In BĚLOHLÁVEK, Alexander J. *Zákon o rozhodčím řízení a výkonu rozhodčích nálezů: komentář*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2004, 608 s. ISBN 978-807-1796-299.

mocí odvozenou od svrchovanosti státu, jenž je stranou řízení. Možnost volby neutrálního fóra zajišťují uzavřené dohody o ochraně investic. Ty poskytují stranám sporu jistotu, že rozhodčí řízení bude provedeno izolovaně od místa jeho konání.

O delokalizaci bývá také diskutováno v souvislosti s online rozhodčím řízením. Online rozhodčí řízení se řadí mezi tzv. online způsoby řešení sporů označované zkratkou ODR.¹⁰¹ J. Herboczková¹⁰² uvádí, že existuje spíše hybridní forma online arbitráže, v níž se pojí prvky tradičního rozhodčího řízení a nová pravidla, která činí tuto formu rozhodování sporů nezávislou na jiných. Určit místo konání rozhodčího řízení bylo dle jejího názoru problematické, neboť nebylo jisté, kde se rozhodčí řízení nalézá. Z pohledu tradičního teritoriálního postupu mají dle J. Herboczkové strany sporu právo vybrat si místo konání arbitráže či si nedobrovolně vybírají jako místo konání rozhodčího řízení sídlo rozhodčí instituce. Pokud takováto dohoda neexistuje, rozhodují o výběru rozhodci. V delokalizační teorii by měla být arbitráž izolována od kontroly práva místa konání arbitráže. Teorie však dle J. Herboczkové naráží např. na právní rámec stanovený Newyorskou úmluvou, která v čl. V odst. 1 písm. e) stanoví, že stát, v němž je žádáno o výkon rozhodčího nálezu, může tento výkon odmítnout, pokud se takovýto rozhodčí nález nestal pro strany závazným nebo byl zrušen nebo byl jeho výkon odložen příslušným orgánem země, v níž nebo podle jejíhož právního řádu byl vydán.

V České republice jsou pravidla vedení online rozhodčího řízení upravena v tzv. Řádu on-line Rozhodčího soudu při HK ČR a AK ČR.¹⁰³ Účelem tohoto řádu je dle jeho § 1 umožnění rozhodčího řízení a rozhodování sporů prostřednictvím internetu v případě, že tak strany sjednaly a podrobily se Řádu on-line. Řád on-line umožňuje, aby všechna podání stran byla činěna elektronickou formou, aby řízení bylo vedeno elektronickou formou a aby rozhodčí nález byl vydán elektronickou formou, prostřednictvím Internetu. Řád on-line zavádí pojem administračního místa a sudiště.

¹⁰¹ Rozvoj ODR souvisí s rozvojem internetu a moderních informačních technologií. Ty nabídlly subjektům nové instrumenty, které mohou využívat při mezinárodním obchodním styku. První odborné diskuze k tématu online rozhodčího řízení se rozvinuly v 90. letech 20. století. „*Někteří autoři navrhovali vytvoření tzv. lex informatica jako alternativy k národním právním řádům, a to právě vzhledem ke specifikům kyberprostoru a potřebě vlastního způsobu řešení sporů...ODR využívá výhody alternativních způsobů řešení sporů s přidanou hodnotou informačních technologií pro samotné řízení.*“ In KYSELOVSKÁ, Tereza. Online rozhodčí řízení - vybrané problémy. In KOCINA, Jan, POLÁČEK, Bohumil. *Aktuální otázky rozhodčího řízení*. 1. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2011. 121-129 s. ISBN 978-80-7380-349-0.

¹⁰² HERBOCZKOVÁ, Jana. Některé otázky týkající se rozhodčího řízení vedeného online. *Právní rozhledy*. Praha: C. H. Beck, 2009, č. 9, 317-323 s. ISSN 1210-6410.

¹⁰³ Zvláštní dodatek Řádu pro rozhodčí řízení on-line (Řád on-line) účinný od 1. 6. 2004, úplné znění k 1. 7. 2007 [online]. Dostupné z: <<http://www.soud.cz/rady/zvlastni-dodatek-radu-pro-rozhodci-řízení-on-line-2007>> [cit. 2012-11-05].

Administrační místo je adresou Rozhodčího soudu pro rozhodčí řízení on-line na adrese (stránce) internetu www.arbcourtonline.cz. Prostřednictvím administračního místa mohou účastníci rozhodčího řízení zahájit rozhodčí řízení podle Řádu on-line. Administrační místo zveřejňuje rovněž Pravidla o nákladech rozhodčího řízení on-line; vydává pokyny o formátech podání, jakož i další důležité informace pro postup v rozhodčím řízení podle Řádu on-line. Úkony administračního místa jsou úkony tajemníka Rozhodčího soudu při HK ČR a AK ČR. Sudiště znamená unikátní adresu (stránku) internetu zřízenou u administračního místa výlučně pro vedení konkrétního sporu, pro podání účastníků řízení, jakož i pro veškerá rozhodnutí rozhodce a uchovávání všech písemností v elektronické podobě, souvisejících se sporem. Přístup na sudiště je umožněn jen účastníkům řízení a Rozhodčímu soudu.

V online rozhodčím řízení vedeném dle Řádu on-line nedojde k setkání stran sporu a rozhodců na skutečném faktickém místě. Místo jednání je nahrazeno sudištěm, tedy unikátní internetovou adresou, která slouží pro vedení konkrétního sporu. Řád on-line neobsahuje pojem místa konání rozhodčího řízení ani sídla. Rozhodčí řízení je vedeno v sudišti dle Řádu online.

Ve svém § 11 Řád on-line stanoví, že místem vydání rozhodčího nálezu je sídlo Rozhodčího soudu v Praze. Pro potřeby Newyorské úmluvy a potažmo uznání a výkonu nálezu tak Řád on-line rozhodčí řízení lokalizuje. A nenaráží tak na rámec Newyorské úmluvy, jak uvádí Herboczková. Není však zřejmé, zda bude toto rozhodčí řízení lokalizováno také s ohledem na místo jeho konání. Na tuto otázku však nelze odpovědět jednoznačně. Pokud je v rozhodčím řízení skutečné místo konání nahrazeno imaginárním místem (sudištěm), můžeme hovořit o geografické delokalizaci. Není však jisté, zda lze hovořit i o delokalizaci právní a zda bude možné konané rozhodčí řízení oddělit od úpravy národního právního řádu. Řešení se bude odvíjet od zastávané teorie právní povahy rozhodčího řízení a jejího přístupu k místu konání rozhodčího řízení.

2.3. Teorie právní povahy rozhodčího řízení a místo konání rozhodčího řízení

Na místo konání rozhodčího řízení, resp. jeho sídlo je v jednotlivých teoriích právní povahy rozhodčího řízení nahlíženo rozdílně. Setkáváme se zde s protichůdnými názory. V jednom případě hraje místo konání rozhodčího řízení důležitou roli. Naopak z pohledu jiné teorie se jeví místo konání jako naprosto irelevantní. Mezi těmito dvěma

extrémy se objevují pohledy, které více či méně přikládají význam sídlu a místu konání rozhodčího řízení ve vztahu k národnímu právnímu řádu.

2.3.1. Smluvní teorie

„Protagonisté smluvní teorie věří, že by řešení sporů v rozhodčím řízení nemělo být ovlivněno mocí nějakého státu a koncept *pacta sunt servanda* by měl převážet, zavazující strany ke splnění jejich rozhodčí dohody bez státního donucení.“¹⁰⁴ Právní řád státu, ve kterém je sídlo rozhodčího řízení, resp. místo jeho konání by tak měl mít na rozhodčí řízení minimální vliv. „Protagonisté této koncepce odmítají rozhodující vliv státu na arbitráž. (...) Národní rozhodčí právo jen vyplňuje mezery v rozhodčí smlouvě, příp. má vliv na některé otázky, jako je uplatnění veřejného pořádku či arbitrabilita sporu.“¹⁰⁵ Dle krajních přístupů by neměl mít právní řád místa konání rozhodčího řízení dokonce žádný vliv. Vzhledem k tomu, že je rozhodčí řízení výsledkem dohody stran a stranám je dána smluvní volnost při vytváření rámce rozhodčího řízení, měla by také být uznána možnost stran zvolit si právo a pravidla, kterými se bude postup v rozhodčím řízení a posuzování otázek merita sporu řídit. To vede až ke koncepci delokalizace, příp. dokonce denacionalizace mezinárodního rozhodčího řízení, kdy je rozhodčí řízení oproštěno od vlivů národního právního řádu. Dle N. Rozehnalové¹⁰⁶ se to projevuje v mezinárodním rozměru tím, že rozhodci nemají své fórum a žádné národní právo si nemůže osobovat své kontrolní zásahy (např. formou zrušení rozhodčího nálezu). Národní právní řád by se aplikoval pouze v případě, kdy by si tak strany sporu ujednaly. Také v situaci, kdy by strany sporu procedurální pravidla nestanovily, mohly by být mezery během procesu vyplněny národním právním řádem.

Nezohledňování vlivu národního právního řádu bývá považováno za jednu ze slabín smluvní teorie. Odpůrci smluvní teorie tvrdí, že smluvní teorie neobjasňuje dostatečně vliv národního právního řádu na otázky, jakými je úprava arbitrability sporu či možnosti kontroly rozhodčího řízení ze strany státu. „Nesmí být zapomináno na to, že rozhodčí řízení, jakožto jeden ze způsobů řešení sporů, je procesem, který je konečně určitým způsobem regulován společností, aby bylo zajištěno, že bude odpovídat

¹⁰⁴ MERLIN, P. A. *Recueil alphabétique des questions de droit* (1829). In YU, Hong-Lin. A Theoretical Overview of the Foundations of International Commercial Arbitration. *Journal of Contemporary Asian Arbitration* 1(2) 2008, 255-286 s. [online]. Dostupné z: <http://www.law.ntu.edu.tw/admin/01_05%20pp%20255_Hong-%20Lin%20Yu.pdf> [cit. 2012- 11-10].

¹⁰⁵ ROZEHNALOVÁ, Naděžda. *Rozhodčí řízení v mezinárodním a vnitrostátním obchodním styku*. 2., aktualiz. a rozš. vyd. Praha: ASPI, 2008, 55 s. ISBN 978-80-7357-324-9.

¹⁰⁶ ROZEHNALOVÁ, Naděžda. *Rozhodčí řízení v mezinárodním a vnitrostátním obchodním styku*. 2., aktualiz. a rozš. vyd. Praha: ASPI, 2008, 55 s. ISBN 978-80-7357-324-9.

*společenskému pojetí fair play a spravedlnosti*¹⁰⁷ Pokud bychom dle odpůrců smluvní teorie nedokázali přiřadit rozhodčí řízení ke konkrétnímu národnímu řádu, nemohl by soud vykonávat kontrolní ani pomocné funkce. Nemohlo by dojít ke zrušení rozhodčího nálezu ani v případech, kdy by během rozhodčího procesu byla značně porušena práva stran a nemohlo by dojít k uznání a výkonu rozhodčího nálezu ani k jeho zrušení soudem, protože by pro takové případy nebylo možné určit jurisdikci národních právních řádů. Smluvní teorie tak dle jejích odpůrců objasňuje právní povahu rozhodčího řízení pouze v kontextu národního právního řádu, který umožňuje stranám sporu, aby propůjčily rozhodčímu nálezu zamýšlené právní účinky. V oblasti mezinárodních vztahů pak selhává. „*Pro mezinárodní rozhodčí řízení nijak nevysvětluje fakt vazby fóra (sudiště) a mezinárodního rozhodčího řízení, kdy je z pohledu většiny národních úprav konstatováno, které řízení je možné považovat za domácí a které za cizí. Jsou to národní úpravy, které rozhodují i zde o arbitrabilitě sporu či o možném zrušení či odepření uznání rozhodčího nálezu.*“¹⁰⁸ Jeden z tvůrců klasické podoby smluvní teorie P. A. Merlin¹⁰⁹ toto popírá, protože tvrdí, že nemůže vyvstat otázka teritoriality a rozhodčí nálezy mají být uznány a vykonány jako smlouvy jakýmkoliv národním soudem, protože žádná státní moc a autorita není zapojena do rozhodovacího procesu.

2.3.2. Jurisdikční teorie

Na rozdíl od smluvní teorie je pro rozhodčí řízení dle jurisdikční teorie nezbytná vazba rozhodčího řízení k právnímu řádu konkrétního státu. „*Rozhodčí řízení je tak zásadně determinováno právem určitého státu, který nejen poskytuje prostor pro činnost rozhodců, nýbrž především garantuje vykonatelnost rozhodčích nálezů za podpory moci veřejné a současně poskytuje rozhodčímu řízení i další podporu za pomoci svých vlastních autoritativních mechanismů.*“¹¹⁰ Platnost rozhodčí smlouvy, pravomoci rozhodce a vynutitelnost rozhodčího nálezu jsou dle zastánců jurisdikční teorie odvozeny od národního právního řádu. Rozhodčí nález je chápán jako jurisdikční akt

¹⁰⁷ CHUKWUMERIJE, Okezie. *Choice of Law in International Commercial Arbitration*. London: Greenwood, 1994, 11 s. [online]. Dostupné z: <<http://site.ebrary.com/id/5003880?ppg=21>> [cit. 2012-10-24].

¹⁰⁸ ROZEHNALOVÁ, Naděžda. *Rozhodčí řízení v mezinárodním a vnitrostátním obchodním styku*. 2., aktualiz. a rozš. vyd. Praha: ASPI, 2008, 56 s. ISBN 978-80-7357-324-9.

¹⁰⁹ YU, Hong-Lin. A Theoretical Overview of the Foundations of International Commercial Arbitration. *Journal of Contemporary Asian Arbitration* 1(2) 2008, 255-286 s. [online]. Dostupné z: <http://www.law.ntu.edu.tw/admin//01_05%20pp%20255_Hong-%20Lin%20Yu.pdf> [cit. 2012- 11-10].

¹¹⁰ BĚLOHLÁVEK, Alexander J. *Zákon o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů: komentář*. 2. vyd. Praha: C. H. Beck, 2012, c, 8 s. ISBN 9788071793427.

státu, který má mít stejný status a účinky jako soudní rozhodnutí přijaté soudci národních soudů. Důsledkem toho zastánci jurisdikční teorie tvrdí, že rozhodčí nález bude uznán a vykonán v zahraničí stejně jako soudní rozhodnutí.

Vazba mezi národním právním řádem, místem konání rozhodčího řízení a místem, ve kterém je požadováno uznání a výkon rozhodčího nálezu, je z pohledu jurisdikční teorie velmi silná. Je to stát, kdo poskytuje na svém území stranám možnost řešit svůj spor v rozhodčím řízení a uděluje k tomu rozhodcům nezbytné pravomoci a rozhodčímu nálezu potřebné účinky. Rozhodčí řízení se dle jurisdikční teorie vždy musí řídit alespoň nějakým národním právním řádem – právem sídla rozhodčího řízení. „*Obecně vzato, jurisdikční teorie rozhodčího řízení dává primární důležitost roli národního práva, a obzvláště právu sídla rozhodčího řízení, přičemž předpokládá větší omezení autonomie stran než je tomu u ostatních autorů.*“¹¹¹ Lze hovořit o tom, že každé rozhodčí řízení je tzv. lokalizovatelné neboli přiřaditelné ke konkrétnímu národnímu právnímu řádu. Bez regulace v národním právním řádu by nemohlo být rozhodčí řízení provedeno a nemohlo by vést k zamýšleným právním účinkům. Jak bylo uvedeno výše, jeden z předních zastánců této teorie F. A. Mann dokonce popírá, že by existovala mezinárodní arbitráž, protože každé rozhodčí řízení má svůj původ v národním právním řádu, který je jeho základem. Určovatelem národního právního řádu je dle F. A. Manna místo konání rozhodčího řízení.

„*Jurisdikční teorie se zaměřuje na pravomoc státu regulovat všechna rozhodčí řízení, která se konají na jeho území.*“¹¹² Každý stát by měl mít právo dohlížet a upravovat veškeré činnosti, ke kterým na jeho území dochází. Jurisdikční teorie je proto založena na teritorialistickém přístupu, který determinuje vztah mezi místem konání rozhodčího řízení a právním řádem, dle kterého se bude rozhodčí řízení vést. Lze dovodit, že v případě, ve kterém stát neumožní stranám rozhodčího řízení konaného na jeho území, aby si zvolily pro vedení svého sporu právo jiného státu, bude se muset rozhodčí řízení vždy řídit pouze právem státu místa konání rozhodčího řízení. Místo konání rozhodčího řízení bude v tomto případě shodné se sídlem rozhodčího řízení. Pokud bude volba práva stranám sporu právním řádem místa konání rozhodčího řízení umožněna, budou strany moci zvolit pro vedení svého sporu právo jiného státu.

¹¹¹ MANN, F.A. *Lex Facit Arbitrum*, reprinted in, 2 Arb In BORN, Gary B. *International commercial arbitration: [commentary and materials]*. 3rd ed. The Hague: Kluwer Law International, 2009, 1 vol. 186 s. ISBN 978-90-41127-59-4.

¹¹² CHUKWUMERIJE, Okezie. *Choice of Law in International Commercial Arbitration*. London: Greenwood, 1994, 11 s. [online]. Dostupné z <<http://site.ebrary.com/id/5003880?ppg=21>> [cit. 2012-10-24].

V takovém případě pak dojde k situaci, kdy bude odlišné právo místa konání rozhodčího řízení a právo sídla rozhodčího řízení.

Úmysl smluvních stran řešit svůj spor v rozhodčím řízení bude závazný pouze v rozsahu, v jakém jim to umožňuje národní právní řád. Mandatorní ustanovení národního právního řádu tak určí i rozsah, v jakém strany mohou zvolit právo, dle kterého bude rozhodčí řízení vedeno, právo sídla rozhodčího řízení. „*Zastánci jurisdikční teorie trvají na tom, že veškeré rozhodčí procedury se musí řídit právem, které si strany zvolily, pokud takové existuje, a pravidly práva účinného v místě konání rozhodčího řízení.*“¹¹³ Kromě práva místa konání rozhodčího řízení, případně práva sídla rozhodčího řízení, bude pro strany sporu rozhodné i právo státu, ve kterém je požadováno uznání a vykonatelnost rozhodčího nálezu. „*V mezinárodní sféře jsou kontrolní funkce vykonávány státem, ve kterém je místo konání rozhodčího řízení, a státem, ve kterém je požadován výkon nebo uznání rozhodčího nálezu.*“¹¹⁴ Významnost dotčených právních řádů bude závislá na míře, v jaké dojde k interakci rozhodčího řízení s národními právními řády. V případě, že strany nebudou potřebovat využít pomocné či kontrolní funkce veřejné moci dotčených států, nemusí jejich spolupůsobení vůbec využít.

Jedním z hlavních dopadů jurisdikční teorie je skutečnost, že dle národního právního řádu bude posuzována platnost rozhodčí smlouvy a arbitrabilita sporu. Rozhodci se nebudou moci během procesu zcela odchýlit od národního právního řádu a při řešení sporů s mezinárodním prvkem musí dodržovat mandatorní ustanovení národního právního řádu a mít na zřeteli otázku veřejného pořádku. „*Co by mělo být nepochybné (...) je skutečnost, že strany a rozhodci se musí řídit lex arbitri. Pokud přijmou řešení, které není povoleno lex arbitri, nález může být považován za neplatný.*“¹¹⁵ Jakýkoliv úkon rozhodců, který by byl v rozporu s ustanoveními práva sídla rozhodčího řízení, by byl považován za neoprávněný. Samozřejmostí je, že rozhodčí nález může být zrušen pokud nebude vydán v souladu s národním právním řádem. Stejně tak může být odmítnuto uznání a výkon rozhodčího nálezu soudem státu, ve kterém je uznání a vykonatelnost požadována. „*Ve vztahu ke kontrolním*

¹¹³ YU, Hong-Lin. A Theoretical Overview of the Foundations of International Commercial Arbitration. *Journal of Contemporary Asian Arbitration* 1(2) 2008, 255-286 s. [online]. Dostupné z: <http://www.law.ntu.edu.tw/admin//01_05%20pp%20255_Hong-%20Lin%20Yu.pdf> [cit. 2012- 11-10].

¹¹⁴ GRIGERA NAÓN, Horacio A. *Choice-of-law problems in international commercial arbitration*. Tübingen: J.C.B. Mohr, 1992, 17 s. ISBN 31-614-5636-X.

¹¹⁵ CHUKWUMERIJÉ, Okezie. *Choice of Law in International Commercial Arbitration*. London: Greenwood, 1994, 12 s. [online]. Dostupné z <<http://site.ebrary.com/id/5003880?ppg=21>> [cit. 2012-10-24].

*pravomocem národních soudů v místě konání rozhodčího řízení, jurisdikce nad rozhodčím řízením, které nemusí mít žádné spojení s touto zemí, je založeno na třech teoretických argumentech, konkrétně (i) právo rozhodce vydat závazné rozhodnutí je odvozeno od delegace výlučných pravomocí státu v této oblasti, (ii) každý úkon podléhá právu účinnému v místě, ve kterém k němu dojde, a (iii) aplikace lex fori a použití jeho soudů jsou často účinnější než jiné systémy.*¹¹⁶

2.3.3. Smíšená teorie

Ve smíšené teorii se prolínají prvky smluvní a jurisdikční teorie. Její protagonista G. Sauser-Hall¹¹⁷ uvádí, že jurisdikční prvek zahrnuje ve smíšené teorii aplikaci procesních pravidel národního právního řádu. I přestože má dle G. Sauser-Halla rozhodčí řízení svůj původ v dohodě stran, není možné, aby nebylo ničím omezené – tj. aby bylo vedeno mimo kontrolu veškerých národních právních řádů. Tvrdí, že rozhodčí řízení musí podléhat právu sídla rozhodčího řízení, které determinuje pravomoci stran, platnost rozhodčí smlouvy a vynutitelnost rozhodčího nálezu. Aplikace práva sídla rozhodčího řízení a použití jeho soudů podle něho pracují účinně a spravedlivě ve většině případů. Zároveň ale musí být důsledně respektována autonomie sporných stran. „*V souladu se smíšenou teorií, na jedné straně je volnost stran sporu k uzavření rozhodčí smlouvy, výběru rozhodce a volbě práva založena na smluvní povaze rozhodčího řízení. Na druhé straně, jurisdikční charakter rozhodčího řízení požaduje, aby otázky týkající se rozhodčího procesu a platnosti rozhodčí smlouvy podléhaly závazným pravidlům a veřejnému přístupu lex fori. Také ve vztahu k uznání a vykonatelnosti rozhodčích nálezů bude platnost rozhodčího nálezu podrobně zkoumána podle mandatorních pravidel a veřejného pořádku země, ve které bude uznání a výkon požadován.*“¹¹⁸

Stejně tak jako jurisdikční teorie i smíšená teorie neopomíjí roli národního právního řádu a kontrolních pravomocí orgánů veřejné moci státu místa konání rozhodčího řízení, příp. sídla rozhodčího řízení, a státu, ve kterém je požadováno uznání

¹¹⁶ SAMUEL, Adam. *Jurisdictional problems in international commercial arbitration: a study of Belgian, Dutch, English, French, Swedish, Swiss, U.S., and West German law*. In YU, Hong-Lin. A Theoretical Overview of the Foundations of International Commercial Arbitration. *Journal of Contemporary Asian Arbitration* 1(2) 2008, 255-286 s. [online]. Dostupné z: <http://www.law.ntu.edu.tw/admin//_01_%20pp%20255_%20Lin%20Yu.pdf> [cit. 2012- 11-10].

¹¹⁷ CHUKWUMERIJE, Okezie. *Choice of Law in International Commercial Arbitration*. London: Greenwood, 1994, 13 s. [online]. Dostupné z <<http://site.ebrary.com/id/5003880?ppg=21>> [cit. 2012-10-24].

¹¹⁸ YU, Hong-Lin. A Theoretical Overview of the Foundations of International Commercial Arbitration. *Journal of Contemporary Asian Arbitration* 1(2) 2008, 255-286 s. [online]. Dostupné z:<http://www.law.ntu.edu.tw/admin//_01_05%20pp%20255_Hong-%20Lin%20Yu.pdf> [cit. 2012- 11-10].

a výkon rozhodčího nálezu. V případě, kdy si strany sporu výslovně nezvolí právní řád, kterým se má rozhodčí řízení řídit, bude rozhodující právo místa konání rozhodčího řízení. Pro určení rozhodného práva pro řešení merita sporu budou rozhodci aplikovat obecná pravidla mezinárodního práva soukromého státu, ve kterém je sídlo rozhodčího řízení. Jinými slovy musí rozhodci na předmět sporu aplikovat právo výslovně zvolené stranami sporu, ale v případě, že strany právo nezvolí, budou rozhodci aplikovat právo dle pravidel mezinárodního práva soukromého místa konání rozhodčího řízení.

Dle N. Rozehnalové¹¹⁹ je důsledkem této koncepce existence silné vazby k místu konání řízení. Nicméně však ne vazby nepřekonatelné. Silný vliv má i dohoda stran, rozhodčí smlouva, se kterou je nutné zacházet jako se smlouvou. Řízení je regulováno vůlí stran v mezích procesních norem fóra. Je tak předmětem procesních norem určitého státu.

2.3.4. Autonomní teorie

Dle poslední teorie má být rozhodčí řízení zcela autonomní vůči jakémukoliv národnímu právnímu řádu. V rámci této teorie by tak rozhodčí řízení nemělo být ovlivněno právním řádem sídla ani místa konání rozhodčího řízení ani právním řádem státu, ve kterém je požadován výkon rozhodčího nálezu. Mělo by se pohybovat na nadnárodní úrovni. Dle zastánkyně této teorie J. Ruvellin-Devichi¹²⁰ by v souladu s autonomní teorií měly být rozhodčí smlouvy a rozhodčí nálezy vynutitelné v jakékoliv zemi. Měla by být respektována vůle stran, aby se rozhodčí řízení řídilo nadnárodními pravidly, protože pouze tento originální systém pravidel, oproštěný od smluvních i jurisdikčních přístupů, umožní nezbytnou rychlost a garanci, u nichž strany oprávněně požadují, aby byly spojeny. Jakákoliv kontrola ze strany národních právních řádů je nežádoucí.

Zvláštní pozornost věnují zastánci této teorie mezinárodnímu rozhodčímu řízení. Mezinárodní rozhodčí řízení je vůči jakémukoliv národnímu právu autonomní. „*Je nutné se odpoutat od konkrétních institucí a institutů spojených s národním právem a je nutné vnímat cíl mezinárodního rozhodčího řízení.*“¹²¹ Aby mohlo dojít k oddělení

¹¹⁹ ROZEHNALOVÁ, Naděžda. *Rozhodčí řízení v mezinárodním a vnitrostátním obchodním styku*. 2., aktualiz. a rozš. vyd. Praha: ASPI, 2008, 57 s. ISBN 978-80-7357-324-9.

¹²⁰ RUBELLIN-DEVICHI, J. *L'arbitrag: Nature Juridique: Droit Interne et Droit International Privé*. In YU, Hong-Lin. A Theoretical Overview of the Foundations of International Commercial Arbitration. *Journal of Contemporary Asian Arbitration* 1(2) 2008, 255-286 s. [online]. Dostupné z: <http://www.law.ntu.edu.tw/admin/01_05%20pp%20255_Hong-%20Lin%20Yu.pdf> [cit. 2012- 11-10].

¹²¹ ROZEHNALOVÁ, Naděžda. *Rozhodčí řízení v mezinárodním a vnitrostátním obchodním styku*. 2., aktualiz. a rozš. vyd. Praha: ASPI, 2008, 57 s. ISBN 978-80-7357-324-9.

procedury rozhodčího řízení od jakéhokoliv národního právního systému a k jeho uspořádání dle svobodné vůle stran sporu, je dle R. Luzzatta¹²² nezbytné, aby zmíněná autonomie byla uznána prostřednictvím mezinárodních úmluv relevantních s ohledem na národní právní řády. Když bude autonomie smluvních stran schopna upravit celý proces rozhodčího řízení bez jakéhokoliv vztahu k národním právům a když mezinárodní úprava nadá strany aparátem a možnostmi, které mohou umožnit rozhodčímu řízení naplnit svůj účel bez uchýlení se k národním soudům, pak může být řečeno, že mezinárodní rozhodčí řízení je právními systémy států, které jsou stranami úmluvy, uznáno jako takové, ve svém skutečném mezinárodním charakteru.

Důsledkem této koncepce je tvrzení o delokalizaci a denacionalizaci rozhodčího řízení a o tom, že vůle stran je základním řídicím prvkem tohoto řízení. Rozhodčí řízení nemůže být determinováno právem žádného státu. Namísto rozhodujícího vlivu práva místa vedení sporu je zde zdůrazněna autonomie vůle stran a rozhodců.

3. MÍSTO KONÁNÍ ROZHODČÍHO ŘÍZENÍ A PRÁVNÍ ÚPRAVA

Komplexní právní rámec pro úpravu rozhodčího řízení v mezinárodním obchodním styku poskytují nejen národní právní řády, ale zejména mezinárodní úmluvy. Bohatým zdrojem jsou také pravidla institucí působících v oblasti mezinárodní obchodní arbitráže, zejména rozhodčí řády stálých rozhodčích soudů. Tato kapitola se zaměří na jednotlivé právní dokumenty a jejich přístup k místu konání rozhodčího řízení. Z národních právních řádů bude logicky vybrán český právní řád, úprava v jiných právních řádech bude zmíněna jen subsidiárně.

3.1. Český právní řád

Národní právní úpravy rozhodčího řízení se v přístupu k mezinárodnímu rozhodčímu řízení liší. V některých státech je úprava rozhodčího řízení součástí občanských procesně právních předpisů, v jiných je rozhodčí řízení komplexně upraveno v samostatném zákoně. Zpravidla také bývá vyčleněna do samostatného zákona úprava mezinárodního rozhodčího řízení. Nejčastěji je tomu tak v zemích, ve kterých má mezinárodní rozhodčí řízení dlouhou tradici.

¹²² LUZZATTO, Riccardo. *International Commercial Arbitration and the Municipal Law of States*. In YU, Hong-Lin. A Theoretical Overview of the Foundations of International Commercial Arbitration. *Journal of Contemporary Asian Arbitration* 1(2) 2008, 255-286 s. [online]. Dostupné z: <http://www.law.ntu.edu.tw/admin//_01_05%20pp%20255_Hong-%20Lin%20Yu.pdf> [cit. 2012- 11-10].

Teorii právní povahy rozhodčího řízení byla věnována v české literatuře rozsáhlá diskuze a v judikatuře Ústavního soudu ČR došlo k posunu od smluvního přístupu k přístupu jurisdikčnímu. V českém právním řádu by tak dle judikatury a výše uvedených charakteristik jednotlivých teorií měla být zakotvena vazba mezi místem konání rozhodčího řízení a národním právním řádem, dle kterého bude rozhodčí řízení vedeno.

Rozhodčí řízení je komplexně upraveno již citovaným Zákonem o rozhodčím řízení.¹²³ S účinností od 1. ledna 1995 byla tímto zákonem nahrazena dosavadní úprava rozhodčího řízení a výkonu rozhodčích nálezů obsažená v zákoně č. 98/1963 Sb., o rozhodčím řízení v mezinárodním obchodním styku a o výkonu rozhodčích nálezů. Původní úprava připouštěla uzavírat rozhodčí smlouvy zásadně jen ve sporech o majetkové nároky z mezinárodního obchodního styku.

Věcná působnost Zákona o rozhodčím řízení je stanovena v § 1, dle kterého zákon upravuje rozhodování majetkových sporů nezávislými a nestrannými rozhodci a výkon rozhodčích nálezů. Vlastní průběh rozhodčího řízení upravuje § 21 Zákona o rozhodčím řízení, a to tak, že se dává přednost dohodě stran o postupu v rozhodčím řízení. Není-li taková dohoda uzavřena, postupují rozhodci způsobem, který uznají za vhodný, avšak tak, aby byl v rozhodčím řízení zjištěn skutkový stav potřebný pro rozhodnutí sporu.

S pojmem sídla rozhodčího řízení se v českém zákoně v kontextu rozhodčího řízení nesetkáme. Místo konání rozhodčího řízení je zmiňováno pouze v několika málo paragrafech. Dle § 17 se rozhodčí řízení koná v místě dohodnutém stranami. Není-li místo takto určeno, koná se v místě určeném rozhodci s přihlédnutím k oprávněným zájmům stran. *„Jedná se o ustanovení dispozitivní povahy, které v rámci autonomie vůle stran rozhodčí smlouvy připouští, aby si samy v rozhodčí smlouvě sjednaly místo, kde se bude rozhodčí řízení konat. Dohoda stran, co se týče místa rozhodčího řízení, je tedy v tomto smyslu primární a má přednost před alternativou spočívající v určení místa rozhodčího řízení rozhodci.“*¹²⁴ Zákonem o rozhodčím řízení není stanoveno, že by

¹²³ V současnosti ve znění zákona č. 466/2011 Sb. a zákona č. 19/2012 Sb. účinném od 30. 12. 2012. V souvislosti s rekodifikací soukromého práva je částečně přenesena úprava Zákona o rozhodčím řízení do zákona č. 91/2012 Sb., o mezinárodním právu soukromém, účinném od 1. 1. 2014. Příslušná ustanovení upravují rozhodčí řízení s mezinárodním prvkem. Rozhodčímu řízení je věnována část sedmá nazvaná Rozhodčí řízení a uznání a výkon cizích rozhodčích nálezů. Zrušena bude část pátá Zákona o rozhodčím řízení. Rekodifikací nedochází k novelizacím právní úpravy rozhodčího řízení, které by výrazně ovlivnily závěry uvedené v této práci.

¹²⁴ LISSE, Luděk. *Zákon o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů s komentářem*. Praha: Linde, 2012, 378 s. ISBN 978-807-2018-741.

dohoda stran o místě konání rozhodčího řízení musela být písemná. Lze dovodit, že se strany sporu mohou na místě konání rozhodčího řízení domluvit i ústně či konkludentně. S ohledem na právní jistotu je vhodné, aby strany i přesto určili místo konání písemně. Oprávněný zájem stran je pojmem právně neurčitým. Při jeho určení by rozhodci měli přihlídnout k více faktorům počínaje bydlištěm či sídlem stran a konče dopravní infrastrukturou daného místa.

Sjednává-li se rozhodčí smlouva pro řešení sporů ze spotřebitelských smluv, musí dle § 3 odst. 5 písm. d) Zákona o rozhodčím řízení rozhodčí doložka obsahovat pravdivé, přesné a úplné informace o místě konání rozhodčího řízení. Pro spory z jiných než spotřebitelských smluv toto ustanovení neplatí a určení místa konání rozhodčího řízení není obligatorní náležitostí rozhodčí smlouvy. Pokud tak strany sporu z obchodního styku místo konání rozhodčího řízení v rozhodčí smlouvě neurčí, aplikuje se podpůrně § 17 Zákona o rozhodčím řízení a místo konání rozhodčího řízení bude určeno rozhodcem, rozhodčím senátem či na základě pravidel stálého rozhodčího soudu. V části páté zákona zahrnující ustanovení o poměru k cizině se setkáváme namísto místa konání rozhodčího řízení s místem vydání rozhodčího nálezu. Ustanovení vztahující se k místům budou podrobněji rozebrána v kapitole, která se bude věnovat rozdílu mezi cizím, zahraničním a mezinárodním rozhodčím řízením.

Pramenem práva upravujícím rozhodčí řízení jsou v souladu s čl. 10a Ústavy České republiky a § 47 Zákona o rozhodčím řízení mezinárodní smlouvy. Zejména se jedná o Newyorskou úmluvu a Evropskou úmluvu o mezinárodní obchodní arbitráži.

3.2. Mezinárodněprávní dokumenty

Mezinárodněprávní dokumenty sehrály nezastupitelnou úlohu při rychlém rozvoji rozhodčího řízení v mezinárodním obchodním styku. Díky mnohostranným mezinárodním úmluvám dochází k unifikaci právních úprav rozhodčího řízení a usnadnění uznání a výkonu rozhodčích nálezů v mezinárodním prostoru.

Nejvýznamnější mnohostrannou úmluvu představuje Newyorská úmluva. Newyorská úmluva nahradila Ženevskou úmluvu z roku 1927 a Ženevský protokol z roku 1923.¹²⁵ Tyto dokumenty představovaly první významné snahy o unifikaci v oblasti rozhodčího řízení. Řada otázek v nich však zůstala nedořešena a základem pro oblast uznání a výkonu cizích rozhodčích nálezů se stala až Newyorská úmluva.

¹²⁵ Ženevský protokol o doložkách o rozsudím z roku 1923 (č. 191/1931 Sb.), Ženevská úmluva o vykonatelnosti cizích rozhodčích výroků (č. 192/1931 Sb.).

Newyorská úmluva stanoví základní pravidla, která umožňují ve smluvních státech uznat a vykonat tzv. cizí rozhodčí nálezy. Za cizí rozhodčí nálezy jsou považovány nálezy vydané v jiném státě než ve státě, ve kterém se o uznání a výkon rozhodčího nálezu žádá. Úmluva zároveň stanoví taxativní výčet důvodů, pro které lze odepřít uznání a výkon rozhodčích nálezů.

V textu Newyorské úmluvy se s místem konání rozhodčího řízení prakticky nesetkáme. Pro vyjádření vztahu k určitému státu Newyorská úmluva využívá místa vydání rozhodčího nálezu. Místo vydání je pak zásadní pro aplikaci Newyorské úmluvy, protože jsou na jeho základě rozlišovány cizí a domácí rozhodčí nálezy. Místo konání rozhodčího řízení je explicitně vyjádřeno pouze ve čl. V odst. 1 písm. d) Newyorské úmluvy, dle kterého může být uznání a výkon nálezu odepřen na žádost strany, proti níž je nález uplatňován, pouze tehdy, když tato strana prokáže příslušnému orgánu země, v níž je žádáno o uznání a výkon, že složení rozhodčího soudu nebo rozhodčí řízení nebylo v souladu s ujednáním stran, nebo nebylo-li takové ujednání, že nebylo v souladu se zákony země, kde se rozhodčí řízení konalo.

Další významnou mnohostrannou úmluvou je Evropská úmluva o mezinárodní obchodní arbitráži. Přestože ve svém názvu nese evropská, jejími signatáři jsou i mimoevropské státy. Evropská úmluva o mezinárodní obchodní arbitráži se na rozdíl od Newyorské úmluvy zaměřuje zejména na zahájení a průběh rozhodčího řízení a na vztahy národních soudů vůči rozhodčímu řízení. Zahrnuje celý proces rozhodčího řízení od uzavření rozhodčí smlouvy až po uznání a výkon rozhodčího řízení a doplňuje mezery v rozhodčím řízení, které strany sporu neupravily. Úmluva se vztahuje dle čl. I odst. 1 na rozhodčí (arbitrážní) smlouvy uzavřené za účelem urovnání sporů, jež vzešly nebo vzejdou z provádění mezinárodního obchodu mezi fyzickými anebo právníckými osobami, které při uzavírání smlouvy měly svůj obvyklý pobyt nebo své sídlo v různých smluvních státech, a na rozhodčí řízení a nálezy vydané na základě těchto smluv.

Evropská úmluva o mezinárodní obchodní arbitráži řeší místo arbitráže ve čl. IV. Dle jeho ustanovení si strany rozhodčí smlouvy mohou ujednat, že své spory předloží rozhodčímu řízení pro jednotlivý případ (ad hoc), v tomto případě budou moci zejména dle bodu ii) určit místo arbitráže. Zároveň, nedohodnou-li se strany na jmenování rozhodce nebo nedohodnou-li se rozhodci na opatřeních, která je třeba provést, může žalobce požádat o provedení těchto opatření, pokud se strany shodly na místě rozhodčího řízení, předsedu příslušné obchodní komory v zemi podle místa rozhodčího řízení zvoleného stranami nebo zvláštní výbor, jehož složení a způsob činnosti je

stanoven v příloze k úmluvě. Předseda nebo zvláštní výbor mohou po obdržení žádosti podle případu určit místo arbitráže s tím, že rozhodci si mohou zvolit jiné místo arbitráže. Jestliže žalobce nevyužije těchto oprávnění, mohou jich využít žalovaná strana nebo žalobci.

Kromě mnohostranných úmluv se na rozhodčí řízení vztahují také smlouvy dvoustranné, zejména smlouvy o právní pomoci a smlouvy o podpoře a ochraně investic. Významným mezinárodněprávním dokumentem je také Vzorový zákon UNCITRAL. Vzorový zákon UNCITRAL slouží jako předloha k úpravě rozhodčího řízení v národních právních řádech.¹²⁶ Dle článku 18 této předlohy revidované v roce 2010¹²⁷ platí následující. Pokud se strany dříve nedohodnou na místě rozhodčího řízení, místo rozhodčího řízení má být určeno rozhodčím tribunálem s ohledem na okolnosti případu. Rozhodčí nález bude považován za vydaný v místě rozhodčího řízení. Úprava v českém zákoně tak Vzorovému zákonu UNCITRAL odpovídá, opomenuta však byla poslední věta přimykající místo vydání rozhodčího nálezu k místu rozhodčího řízení. To může činit problémy zejména s ohledem na rozlišování domácího a cizího rozhodčího řízení.

3.3. Pravidla stálých rozhodčích soudů

Jak bylo výše uvedeno, rozhodčí řízení je děleno na rozhodčí řízení ad hoc a na rozhodčí řízení institucionální. „*V institucionálním rozhodčím řízení se toto řízení koná u určité rozhodčí instituce (nejčastěji nazývané stálým rozhodčím soudem), přičemž rozhodčí soudy mají listiny (seznamy) rozhodců, ze kterých si strany vybírají rozhodce, který bude rozhodčí řízení realizovat, nebo je rozhodce na jejich návrh či i bez návrhu stran sporu vybírán a jmenován do funkce stanovené v pravidlech rozhodčí instituce, jejichž právnímu režimu se smluvní strany podřídily. Rozhodčí řízení u těchto institucí probíhá podle jejich pravidel (řádů).*“¹²⁸

K nejvyhledávanějším stálým rozhodčím soudům patří Mezinárodní rozhodčí soud v Paříži zřízený při Mezinárodní obchodní komoře (International Chamber of Commerce, pod zkratkou ICC), Arbitrážní institut ve Stockholmu (Arbitration Institute of the Stockholm Chamber of Commerce pod zkratkou SCC), Londýnský mezinárodní

¹²⁶ České právní úpravě též posloužil jako vzor.

¹²⁷ Model Law on International Commercial Arbitration přijatý UNCITRAL dne 21. června 1985 v revidovaném znění z roku 2010 [online]. Dostupné z: < <http://www.uncitral.org/pdf/english/texts/arbitration/arb-rules-revised/arb-rules-revised-2010-e.pdf> > [cit. 2013- 5-10].

¹²⁸ LISSE, Luděk. *Zákon o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů s komentářem*. Praha: Linde, 2012, 296 s. ISBN 978-807-2018-741.

rozhodčí soud (London Court of International Arbitration), Mezinárodní rozhodčí soud při Hospodářské komoře Rakouska ve Vídni (Vienna International Arbitration Centre pod zkratkou VIAC, v německém jazyce Internationales Schiedsgericht der Wirtschaftskammer Österreich pod zkratkou WIS). V České republice je nejvýznamnějším stálým rozhodčím soudem Rozhodčí soud při Hospodářské komoře České republiky a Agrární komoře České republiky.¹²⁹

Právní řády jednotlivých zemí zpravidla umožňují, aby pro řešení svého sporu strany využily pravidel některé ze stálých rozhodčích institucí. A to i pravidel instituce, která nesídlí v domácím státě. „*V případě rozhodčího řízení u institucionálního rozhodčího soudu je místo řízení obvykle stanoveno v jeho řádu.*“¹³⁰ Jako příklad budou vybrány řády dvou stálých rozhodčích soudů, Rozhodčího soudu při Mezinárodního obchodní komoře v Paříži, protože patří vůbec k nejvýznamnějším rozhodčím soudům, a Rozhodčího soudu při HK ČR a AK ČR, jakožto zástupce české jurisdikce.¹³¹

Rozhodčí pravidla pro rozhodčí řízení vedené u Rozhodčího soudu při Mezinárodní obchodní komoře v Paříži¹³² (dále jen „Rozhodčí pravidla ICC“) poskytují komplexní rámec pro vedení rozhodčího řízení od jeho zahájení až po ukončení. Upravují podání žaloby, sestavení rozhodčího tribunálu, vedení řízení, vydání nálezu a způsob určení nákladů. Zatímco nabízí stranám sporu jistotu a předvídatelnost, umožňují jim, aby Rozhodčí pravidla ICC v určitých ohledech přizpůsobily svým specifickým požadavkům, tak je tomu například při výběru rozhodců, místa konání rozhodčího řízení či jazyku, ve kterém bude rozhodčí řízení vedeno. V otázkách, které nejsou výslovně upraveny Rozhodčími pravidly ICC, jedná rozhodčí soud a tribunál

¹²⁹ Kromě něho existuje Rozhodčí soud při Českomoravské komoditní burze Kladno a Burzovní rozhodčí soud při Burze cenných papírů Praha, a.s., které byly zřízeny na základě zvláštních zákonů upravujících zakládání a činnost burz.

¹³⁰ KUČERA, Zdeněk. *Mezinárodní právo soukromé*. 7. opr. a dopl. vyd. Brno: Doplněk, 2009, 428 s. ISBN 978-807-3801-717.

¹³¹ Dle pravidel rozhodčího řádu Arbitrážní institut ve Stockholmu je místo konání rozhodčího řízení ve Stockholmu, strany jsou nicméně oprávněny si v rozhodčí smlouvě dohodnout místo jiné, a to i mimo území Švédska. Pokud určení místa rozhodčího řízení v rozhodčí smlouvě absentuje a strany rozhodčího řízení se na něm ani dodatečně nedohodnou, je jeho určení v kompetenci předsednictva SCC arbitrážního institutu. In LISSE, Luděk. *Zákon o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů s komentářem*. Praha: Linde, 2012, 309 s. ISBN 978-807-2018-741. Dle rozhodčího řádu Mezinárodního rozhodčího soudu při Hospodářské komoře Rakouska ve Vídni ze dne 3. 5. 2006, který vstoupil v účinnost 1. 7. 2006, se strany mohou dohodnout na místě konání rozhodčího řízení mimo území Rakouska (čl. 2 vídeňského řádu). Pokud se strany na tomto místě nedohodnou, platí, že místem je Vídeň.... V rakouském rozhodčím řízení se podobně jako v právním řádu českém uplatňuje zásada lex fori a rozhodčí soud tak postupuje podle právních předpisů místa konání rozhodčího řízení, není-li v rozhodčí smlouvě stranami sjednáno něco jiného. Je-li místo konání rozhodčího řízení v Rakousku, je třeba vždy použít rakouské procesní právo. In LISSE, Luděk. *Zákon o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů s komentářem*. Praha: Linde, 2012, 310 s. ISBN 978-807-2018-741.

¹³² ICC Rules of Arbitration účinné od 1. ledna 2012 [online]. Dostupné z: <<http://www.iccwbo.org/products-and-services/arbitration-and-adr/arbitration/icc-rules-of-arbitration/>> [cit. 2013- 5-10].

v duchu rozhodčích pravidel tak, aby vyvinul veškeré úsilí směřující k vydání vykonatelného rozhodčího nálezu.

Místo konání rozhodčího řízení je upraveno ve čl. 18 nazvaném Místo konání rozhodčího řízení.¹³³ Dle tohoto článku je místo konání rozhodčího řízení určeno rozhodčím soudem, není-li dohodnuto stranami sporu jinak. Rozhodčí tribunál může po konzultaci se stranami provádět slyšení a vést jednání na jakémkoliv místě, které uzná za vhodné, není-li dohodnuto stranami sporu jinak. Rozhodčí tribunál se může radit na jakémkoliv místě, které uzná za vhodné. Dle čl. 19 je řízení před rozhodčím tribunálem vedeno Rozhodčími pravidly ICC a, kde pravidla mlčí, jakýmkoliv pravidly, které strany nebo bez volby stran rozhodčí tribunál může použít bez ohledu na to, zda je učiněn odkaz na procesní pravidla národního práva, která mají být na rozhodčí řízení aplikována. Dle čl. 31 odst. 3 je rozhodčí nález považován za vydaný v místě konání rozhodčího řízení k datu v něm uvedeném. Stranám sporu je Rozhodčími pravidly ICC dána široká autonomie při volbě místa konání rozhodčího řízení a strany mohou zvolit místo konání rozhodčího řízení na jakémkoliv místě, přičemž rozhodčí řízení bude vedeno dle Rozhodčích pravidel ICC. Stranám je tak opět dána autonomie při volbě místa konání rozhodčího řízení. Pokud takové místo nezvolí, nebude určeno rozhodci, ale přímo rozhodčím soudem.¹³⁴ V souvislosti s možností volby je zdůrazněno, že *„strany by neměly podcenit volbu místa konání rozhodčího řízení, aby zabránily pozdějším komplikacím. Z právního pohledu by se měly samy sebe zeptat, zda právo aplikovatelné v místě rozhodčího řízení dovoluje zrušení rozhodčího nálezu a z jakých důvodů, zda obsahuje mandatorní procesní pravidla, jejichž nedodržení může způsobit zrušení rozhodčího nálezu, nebo zda zde existují omezení arbitrality předmětu sporu.“*¹³⁵ Dále autoři uvádějí, že soud zajistí, aby místo konání, které pro rozhodčí řízení zvolí, bylo stranami sporu považováno za neutrální a bylo akceptovatelné pro všechny účastníky řízení, nejenom z geografického pohledu ale také z praktických důvodů (jako je vzdálenost místa, jestli zde existují adekvátní komunikační prostředky, kvalita infrastruktury a logistika, možné problémy s přístupem a zabezpečením). Autoři

¹³³ V anglickém textu je použito pojmu „place“, který je v této práci pojímán jako místo konání, na rozdíl od pojmu seat, která je překládán jako sídlo.

¹³⁴ Strany ve většině případů místo rozhodčího řízení neopomenou zvolit. Tak například v roce 2003 místo rozhodčího řízení zvolilo 87% stran, v předchozím roce to bylo 86%. In SCHÄFER, Erik, VERBIST, Herman, IMHOOS, Christophe. *ICC arbitration in practice*. Frederick, MD: Sold and distributed in North, Central, and South America by Aspen Publishers, 2005, 73 s. ISBN 90-411-2308-3.

¹³⁵ SCHÄFER, Erik, VERBIST, Herman, IMHOOS, Christophe. *ICC arbitration in practice*. Frederick, MD: Sold and distributed in North, Central, and South America by Aspen Publishers, 2005, 73 s. ISBN 90-411-2308-3.

citované publikace tak zřejmě ztotožňují volbu místa konání rozhodčího řízení s volbou jeho sídla a přiklánějí se k teoriím, které spatřují vazbu mezi místem konání rozhodčího řízení a národním právním řádem. Jednání může být vedeno a slyšení mohou být prováděna na místě odlišném od místa konání rozhodčího řízení.

Rozhodčí soud při HK ČR a AK ČR vydal řád, který je účinný od 1. 7. 2012 (dále jen „Rozhodčí řád“ nebo též jen „Řád“).¹³⁶ Na rozdíl od Rozhodčích pravidel ICC, jež výslovně obsahují ustanovení upravující místo konání rozhodčího řízení (resp. místo rozhodčího řízení), Rozhodčí řád ve svém § 5 odst. 1 stanoví pouze následující: *„Pravidelným místem konání ústních jednání je sídlo rozhodčího soudu. Sídlem rozhodčího soudu je Praha. Se souhlasem tajemníka vydaným na základě dohody stran nebo na základě podnětu rozhodčího senátu v případě, že se strany na místě konání ústního jednání nedohodly, může rozhodčí senát rozhodnout o konání ústního jednání na jiném místě České republiky nebo v zahraničí. Souhlas tajemníka a rozhodnutí rozhodčího senátu se nevyžaduje, má-li se řízení konat ve stálém sudišti rozhodčího soudu.“* Takovéto pojmání „místa“ je z pohledu výše uvedeného odlišování místa konání rozhodčího řízení od místa, kde probíhají ústní jednání, zavádějící. Další zneprůhlednění uvedených pojmů přináší odst. 2, když stanoví následující: *„Koná-li se řízení v zahraničí, je místem rozhodování soudu stát, ve kterém se řízení koná.“* Objevuje se zde sice již pojem místa konání rozhodčího řízení, ale pouze jako určovatel místa rozhodování soudu.

V souladu s jurisdikční teorií, českým právním řádem a zároveň při zachování určité míry autonomie stran lze § 5 odst. vyložit následujícím způsobem. Z odst. 2 vyplývá možnost, že se rozhodčí řízení vedené dle Řádu bude konat v zahraničí. Smluvním stranám je tak zachována autonomie v podobě volby místa konání mimo Českou republiku. Z druhé části věty ve druhém odstavci, tedy ustanovení, že místem rozhodování soudu je stát, ve kterém se řízení koná, lze vyvodit několik odlišných výkladů. Prvním je, že Řád daným ustanovením pouze upřesňuje, že fyzicky bude rozhodování soudu probíhat ve státě, ve kterém se řízení koná. Druhým možným výkladem je, že je v Řádu rozhodováním myšleno konání ústního jednání a dochází tak k nepřesnému zaměňování pojmů. Třetí, dle autorky této práce nejpravděpodobnější výklad v souladu s jurisdikční teorií právní povahy rozhodčího řízení pak je, že dle

¹³⁶ Řád Rozhodčího soudu při Hospodářské komoře České republiky a Agrární komoře České republiky s účinností od 1. 7. 2012

Řádu je místo konání zároveň určovatelem vazby na konkrétní stát, a tedy jeho právní řád. Ačkoliv je to výklad odvažnější, lze se k němu v souladu s jurisdikční teorií přiklonit. S ohledem na poslední uvedený výklad lze pak na § 5 odst. 1 nahlížet tak, že zvolí-li strany sporu místo konání v České republice či v zahraničí a nebude-li stranami sporu dohodnuto či rozhodčím soudem rozhodnuto jinak, budou ústní jednání probíhat vždy v sídle rozhodčího soudu v Praze. Je tak přímo zakotvena možnost, že místo jednání bude odlišné od místa konání rozhodčího řízení.

Nelze však již automaticky dovozovat, že volbou pravidelného místa konání ústních jednání dle § 5 odst. 1 strany sporu volí i místo konání rozhodčího řízení. Pro případ, že strany sporu místo konání rozhodčího řízení nezvolí, není v Řádu stanoven žádný pomocný mechanismus, což lze považovat za nedostatek. Zejména pak s ohledem na to, že určení místa konání není ani jednou z náležitostí vzorových rozhodčích doložek Rozhodčího soudu při HK ČR a AK ČR.¹³⁷ Opomenou-li tak strany sporu volbu místa konání rozhodčího řízení, není jasně stanoveno, jak bude místo konání určeno. Nelze ani tvrdit, že místo konání rozhodčího řízení bude určeno v souladu se Zákonem o rozhodčím řízení rozhodci s přihlédnutím k oprávněným zájmům stran, protože není-li zvoleno místo konání rozhodčího řízení, nedojde k vytvoření vazby mezi rozhodčím řízením a konkrétním právním řádem a jeho zákony. Místo konání rozhodčího řízení, jakožto určovatel sídla rozhodčího řízení v souladu s jurisdikční teorií, tak v tomto případě selhává. Řešením nastalé situace může být to, že budeme považovat pravidelné místo konání ústních jednání zároveň za místo konání rozhodčího řízení, a pokud místo konání rozhodčího řízení neurčí strany sporu ani rozhodci, bude místem konání rozhodčího řízení vždy Praha.

Odlišné řešení pro výklad pojmů obsažených v § 5 můžeme nalézt pomocí výkladu podstaty samotného institutu rozhodčího řízení. V rozhodčím řízení vyjadřují strany sporu rozhodčí smlouvou vůli předložit svůj spor rozhodci či rozhodčímu soudu a vyloučit tak pravomoc obecných soudů. Zároveň vyjadřují svou vůli být vázáni rozhodnutím vydaným v rozhodčím řízení. V případě, že nemůže být nápomocen právní řád konkrétního státu, měla by být tato úloha přenechána rozhodcům. Ti pak určí místo

¹³⁷ Doporučená znění rozhodčích doložek do smluv: "Všechny spory vznikající z této smlouvy a v souvislosti s ní budou rozhodovány s konečnou platností u Rozhodčího soudu při HK ČR a AK ČR podle jeho řádu jedním rozhodcem jmenovaným předsedou Rozhodčího soudu." Alternativně: "Všechny spory vznikající z této smlouvy a v souvislosti s ní budou rozhodovány s konečnou platností u Rozhodčího soudu při HK ČR a AK ČR podle jeho řádu třemi rozhodci."

konání rozhodčího řízení či rozhodnou, že toto místo určí strany sporu. Vazba na národní právní řád pak bude záviset na zvolené teorii.

Budeme-li na ustanovení § 5 Rozhodčího řádu nahlížet čistě z pohledu jiných teorií právní povahy rozhodčího řízení, lze dospět k odlišným záměrům než k těm, ke kterým jsme dospěli výše volbou jurisdikční teorie. Zvolme teorii autonomní, která popírá vazbu mezi rozhodčím řízením a konkrétním právním řádem. Ne zvolí-li strany místo konání rozhodčího řízení, z pohledu autonomní teorie to nebude mít žádný význam, protože dle této teorie není potřeba mít určovatele vazby na konkrétní právní řád. Pro autonomní teorii bude pouze nezbytné, aby bylo určeno faktické místo, ve kterém budou probíhat skutečná jednání stran. Toto místo je určeno v odst. 1 Řádu. Dokonce je v něm i dána možnost volby místa jednání samotnými stranami, a i přesto, že je tento institut omezen souhlasem tajemníka, není v rozporu s autonomní teorií, protože již strany sporu autonomně zvolily aplikaci Řádu pro svůj spor. Odst. 2 by pak dle autonomní teorie pouze určil skutečné místo, ve kterém bude soud rozhodovat, z čehož by ale nebyly vyvozovány žádné další důsledky pro možnou aplikaci zahraničního právního řádu. Pomocné role státu by nebyly vyžadovány, protože dle autonomní teorie je rozhodčí řízení samo tak vyspělým institutem, že nebude potřeba jeho pomocných rolí využít. Problém by však mohl nastat v případě, že by nedošlo dobrovolně k výkonu rozhodčího nálezu. Zde se bez pomoci národního právního řádu již neobejdeme, protože zatím neexistuje právní dokument, který by zajišťoval výkon rozhodčích nálezů bez ohledu na aplikaci národního právního řádu. Pro potřeby autonomní teorie je nám však Řád v tomto ohledu nápomocen. Dle § 39 Řádu rozhodčí nález obsahuje mezi jinými náležitostmi i místo a datum vydání. Místo vydání je určovatelem pro možnost uznání a výkonu rozhodčích nálezů z pohledu Newyorské úmluvy i českého právního řádu, jak bylo výše uvedeno. Rozhodčí řízení by tak mohlo být vedeno v souladu s autonomní teorií, pro jeho výkon a příp. uznání by však muselo dojít k nacionalizaci ke konkrétnímu právnímu řádu.

Ačkoliv nelze jednoznačně říci, ke které ze zvolených teorií právní povahy se tvůrci Řádu přiklání, lze najít takové výklady ustanovení § 5 Řádu, které by obstály v obou teoriích. Z pohledu jurisdikční teorie by však bylo vhodnější, pokud by byly v Řádu stanoveny důsledky volby místa konání rozhodčího řízení a pomocné mechanismy, které místo konání rozhodčího řízení určí, ne zvolí-li ho strany sporu. Za inspiraci mohou sloužit Rozhodčí pravidla ICC.

4. CIZÍ, ZAHRANIČNÍ A MEZINÁRODNÍ ROZHODČÍ ŘÍZENÍ

Při přípravě významných právních dokumentů v oblasti mezinárodní obchodní arbitráže vyvolaly pojmy cizího, zahraničního a mezinárodního řízení nemalé diskuze. Definice vymezující tyto pojmy mohou být v jednotlivých zemích různé, a proto bude cílem této kapitoly je vyjasnit. To, co bude z pohledu jednoho právního řádu označováno za rozhodčí řízení mezinárodní, může být v jiném právním řádu označováno jako rozhodčí řízení zahraniční, cizí či může být dokonce považováno za rozhodčí řízení vnitrostátní. Nejdůležitější pro odlišení těchto pojmů je místo konání rozhodčího řízení, místo vydání rozhodčího nálezu, existence mezinárodního, příp. cizího prvku a zároveň přístup dle jednotlivých teorií právní povahy rozhodčího řízení.

4.1. Domácí a cizí, resp. tuzemské a zahraniční rozhodčí řízení

Většina států ve svém právním řádu stanoví, kdy je možné rozhodčí řízení považovat za domácí a kdy za cizí. Nejčastěji ve stejném smyslu jako domácí a cizí¹³⁸ bývá používáno pojmů tuzemské a zahraniční rozhodčí řízení. Zpravidla bude pro odlišení rozhodující místo konání rozhodčího řízení. „Rozhodčí řízení, které se koná ve státě A je cizím rozhodčím řízením ve státě B.“¹³⁹ Nezáleží na tom, zda jsou strany ze státu A, B či ze státu třetího. Stát A bude považovat rozhodčí řízení konané na svém území vždy za rozhodčí řízení domácí. Ostatní řízení budou pro stát A považována za řízení cizí.

Členění na domácí a cizí rozhodčí řízení je významné z pohledu Newyorské úmluvy, která se uplatní na uznání a výkon cizích rozhodčích nálezů (v anglickém znění „foreign awards“). Newyorská úmluva ve svém textu nepoužívá pojmu mezinárodního rozhodčího řízení, ani nepožaduje, aby byly strany rozhodčí smlouvy z různých států, její aplikace se odvíjí od statusu rozhodčích nálezů. Dle čl. I odst. 1 se Newyorská úmluva vztahuje „na uznání a výkon rozhodčích nálezů vyplývajících ze sporů mezi fyzickými nebo právníckými osobami a vydaných na území jiného státu než toho, v němž je žádáno o jejich uznání a výkon.“ Newyorská úmluva tak vztahuje pojem cizí ke geografickému místu na území státu, ve kterém byl rozhodčí nálezn vydán, s čímž se

¹³⁸ V anglickém jazyce „domestic“ a „foreign“ viz BERGSTEN, Eric.E. *The Course on Dispute Settlement in International Trade, Investment and Intellectual Property – International Commercial Arbitration*. New York: United Nations Conference on Trade and Development. 2005. 12 s. Dostupné z <http://unctad.org/en/Docs/edmmisc232add38_en.pdf> [cit. 2013- 01-29].

¹³⁹ BERGSTEN, Eric.E. *The Course on Dispute Settlement in International Trade, Investment and Intellectual Property – International Commercial Arbitration*. New York: United Nations Conference on Trade and Development. 2005. 12 s. Dostupné z <http://unctad.org/en/Docs/edmmisc232add38_en.pdf> [cit. 2013- 01-29].

ztotožňuje i K. Růžicka: „Každý smluvní stát Newyorské úmluvy je povinen uznat cizí rozhodčí nález (má se tím na mysli rozhodčí nález vydaný na území jiného smluvního státu) za závazný a povolit jeho výkon podle předpisů o řízení, jež platí na území, kde je nález uplatňován.“¹⁴⁰

Ve druhé větě čl. I odst. 1 Newyorské úmluvy je však uvedeno následující: „Úmluva se vztahuje také na rozhodčí nálezy, které nejsou pokládány za nálezy místní (národní¹⁴¹) ve státě, v němž je žádáno o jejich uznání a výkon.“ Druhá věta vyvolává nemalé interpretační problémy. Na internetových stránkách UNCITRAL je její výklad objasněn, když je uvedeno, že Newyorská úmluva se vztahuje na uznání a výkon cizích a „nedomácích“ (v českém překladu Newyorská úmluva místních, národních) rozhodčích nálezů. „Pojem „nedomácích“ se používá, aby byly zahrnuty nálezy, se kterými je, přestože byly vydány ve státě výkonu, dle práva tohoto státu zacházeno jako s „cizími“ z důvodu přítomnosti „cizího prvku“ v řízení, např. z důvodů použití procesních pravidel jiného státu.“¹⁴² Pro takové rozhodčí nálezy se tak analogicky užije režim rozhodčích nálezů vydaných na území cizího státu. Newyorská úmluva tak dává jistotu, že by měly být uznány rozhodčí nálezy i za situace, kdy by bylo právo sídla rozhodčího řízení odlišné od práva místa konání rozhodčího řízení, a proto byly rozhodčí nálezy považovány za cizí. Newyorská úmluva se tím vypořádává s odlišným pojmáním „cizího“ rozhodčího řízení v různých národních právních řádech. Dle K. Svobodové¹⁴³ bylo kritérium „nedomácích“ rozhodčích nálezů zapracováno do Newyorské úmluvy na základě návrhu Francie a Německa. Původní návrh byl založen pouze na principu, že rozhodčí nález se řídí právem země, kde byl vydán. Francie a Německo však namítaly, že ve svých právních řádech připouštějí možnost stran zvolit si právo, kterým se bude řídit rozhodčí nález, odlišné od práva místa konání rozhodčího řízení. Jejich návrh byl úspěšný, v mezidobí však jak německá, tak francouzská úprava

¹⁴⁰ RŮŽIČKA, Květoslav. *Rozhodčí řízení před Rozhodčím soudem při Hospodářské komoře České republiky a Agrární komoře České republiky*. 2. rozš. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2005, 195 s. ISBN 80-868-9843-1.

¹⁴¹ V anglickém znění čl. 1 odst. 1 Newyorské úmluvy: „This Convention shall apply to the recognition and enforcement of arbitral awards made in the territory of a State other than the State where the recognition and enforcement of such awards are sought, and arising out of differences between persons, whether physical or legal. It shall also apply to arbitral awards not considered as domestic awards in the State where their recognition and enforcement are sought.“ Pojem domestic awards je v této práci překládán jako domácí rozhodčí řízení na rozdíl od českého znění vyhlášky č. 74/1959 Sb. ze dne 6. listopadu 1959 o Úmluvě o uznání a výkonu cizích rozhodčích nálezů.

¹⁴² UNCITRAL. Convention on the Recognition and Enforcement of Foreign Arbitral Awards - the "New York" Convention [online]. Dostupné z: <http://www.uncitral.org/uncitral/en/uncitral_texts//.html> [cit. 2013- 04-04].

¹⁴³ SVOBODOVÁ, Klára. Místo konání rozhodčího řízení – rozhodující kritérium určení „lex arbitri“. In *Dny práva – 2009 – Days of Law: the Conference Proceedings, 1. edition*. Brno: Masaryk University, 2009, ISBN 978-80-210-4990-1.

zaznamenaly zjevný posun k teritoriálnímu přístupu. Druhé kritériu se tak jeví jako obsoletní a nebude často aplikováno. To potvrzuje například i E. E. Bergsten,¹⁴⁴ když uvádí, že Newyorská úmluva sice uznává možnost volby práva odlišného od místa konání rozhodčího řízení, ale moderní právní úpravy s takovou možností již nepočítají. Dle E. E. Bergstena je stranám ale umožněno vybrat si místo konání rozhodčího řízení, čímž si vybírají právo aplikovatelné na rozhodčí řízení.

Z pohledů teorií právní povahy rozhodčího řízení je členění na domácí a cizí zajímavé zejména pro teorii jurisdikční a smíšenou. Naopak v teorii smluvní a autonomní pozbývá svého významu, protože dle těchto teorií by nemělo být rozhodčí řízení vázáno na konkrétní stát (na jeho procesní ani kolizní normy). Dle jurisdikční a smíšené teorie budou na domácí rozhodčí řízení, jak uvádí N. Rozehnalová,¹⁴⁵ dopadat tuzemské procesní normy, není-li stanoveno jinak. Stát bude moci nad domácím rozhodčím řízením přímo uplatňovat své kontrolní funkce a rozhodčí nálezy budou vykonatelné bez nutnosti jejich uznání. Cizí rozhodčí řízení je potom to, na které nedopadají tuzemské právní normy či funkce soudů. V případě cizího rozhodčího nálezu je nutné vydaný rozhodčí nález před nuceným výkonem uznat či prohlásit za vykonatelný.

4.2. Mezinárodní a vnitrostátní rozhodčí řízení

Od pojmu cizího (zahraničního) rozhodčího řízení je nutné důsledně odlišovat pojem mezinárodní rozhodčí řízení. Od pojmu domácího (tuzemského) rozhodčího řízení pak pojem vnitrostátní rozhodčí řízení „*Většina právních řádů rozlišuje vnitrostátní (tuzemské) a mezinárodní rozhodčí řízení. Pojetí vnitrostátních a mezinárodních sporů se však může v jednotlivých zemích lišit.*“¹⁴⁶

V souladu s přístupem českých teoretiků je v první kapitole této práce definována mezinárodní obchodní arbitráž jako takové rozhodčí řízení,¹⁴⁷ ve kterém se bude projednávat spor z mezinárodního obchodního styku, tj. spor vzniklý

¹⁴⁴ BERGSTEN, Eric, E. *The Course on Dispute Settlement in International Trade, Investment and Intellectual Property – International Commercial Arbitration*. New York: United Nations Conference on Trade and Development. 2005. 12 s. [online]. Dostupné z <http://unctad.org/en/Docs/edmmisc232add38_en.pdf> [cit. 2013-01-09].

¹⁴⁵ ROZEHNALOVÁ, Naděžda. *Rozhodčí řízení v mezinárodním a vnitrostátním obchodním styku*. 2., aktualiz. a rozš. vyd. Praha: ASPI, 2008, 49 s. ISBN 978-80-7357-324-9

¹⁴⁶ MRÁZEK, Josef. Rozhodčí řízení a normy legis arbitri. In: KOCINA, Jan, POLÁČEK, Bohumí. *Aktuální otázky rozhodčího řízení*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2011, 65-90 s. ISBN 978-80-7380-349-0.

¹⁴⁷ RŮŽIČKA, Květoslav. *Rozhodčí řízení před Rozhodčím soudem při Hospodářské komoře České republiky a Agrární komoře České republiky*. 2. rozš. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2005, 19 s. ISBN 80-868-9843-1.

v soukromoprávním vztahu s tzv. mezinárodním prvkem.¹⁴⁸ S definicí mezinárodního prvku se setkáváme v teorii mezinárodního práva soukromého. „*Mezinárodní prvek je dán tehdy, jestliže je vztah k zahraničí (i) u subjektu právního vztahu, (ii) u skutečnosti právně významné pro vznik a existenci právního vztahu, (iii) u předmětu právního vztahu, (iv) u právního vztahu, který právně souvisí nebo je právně závislý na jiném právním vztahu, jestliže se tento vztah řídí cizím právem.*“¹⁴⁹ Právní vztah je pak možno považovat za soukromoprávní vztah s mezinárodním prvkem, jestliže je vztah k zahraničí u některého jeho prvku společensky dostatečně významný, není zjevně zanedbatelný. Otázka existence mezinárodního prvku a jeho relevance¹⁵⁰ je mnohdy otázkou komplikovanou a složitou a její řešení činí v praxi mnohdy potíže. V jednotlivých fázích rozhodčího řízení může dojít ke změně v existenci mezinárodního prvku. V tomto směru je situace relativní a je nutné ji hodnotit ad hoc

Z. Kučera rozlišuje mezi relativním a absolutním mezinárodním prvkem. O soukromoprávní vztahy s relativním mezinárodním prvkem jde v případě, kdy mají tyto vztahy ve všech svých prvcích vztah jen k jedinému cizímu státu. Orgánům jednoho státu by se tyto vztahy jevily jako vnitrostátní vztahy. O soukromoprávní vztahy s absolutním mezinárodním prvkem půjde, pokud vztahy mají ve svých prvcích vztah ke dvěma nebo více státům, takže se jeví jako vztahy s mezinárodním prvkem orgánu kteréhokoliv státu. N. Rozehnalová¹⁵¹ tuto situaci označuje též za objektivní, neboť skutečnosti, na nichž spočívá hodnocení, jsou dány bez vůle stran. Zpravidla jde o případy, kdy budou mít strany sporu vazbu na různé právní řády (ve smyslu sídla, místa podnikání, místa zřízení, bydliště, resp. i za určitých podmínek pobytu), nebo kdy

¹⁴⁸Některé státy vycházejí výhradně ze sídla účastníků (subjektivní kritérium). Jiné státy sídlo stran nezohledňují vůbec a vycházejí výhradně z povahy sporu (objektivní kritérium). In BĚLOHLÁVEK, Alexander J. *Zákon o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů: komentář*. 2. vyd. Praha: C. H. Beck, 2012, 10 s. ISBN 9788071793427.

¹⁴⁹KUČERA Z. *Mezinárodní právo soukromé, 7. opravené a doplněné vydání*. Brno – Plzeň: Doplněk a Aleš Čeněk, s.r.o., 2009 18 s.

¹⁵⁰ „*Relevantnost mezinárodního prvku se dovozuje ze vztahu tohoto mezinárodního prvku ke smluvnímu závazkovému vztahu. Kategorie relevantnosti mezinárodního prvku se ptá na to, zda je daný mezinárodní prvek dostatečně významným pro to, aby způsobil kolizi právních řádů, resp. jurisdikcí. Mezinárodní prvky lze z tohoto pohledu tedy dělit na relevantní (pro právní vztah podstatné – často např. smluvní strany sídlí v různých státech) a nerelevantní (pro právní vztah nepodstatné – často např. platba tuzemcem za zboží v tuzemském obchodě je provedena v cizí měně). Míru relevance mezinárodního prvku je nutné posuzovat v každém konkrétním případě samostatně.*“ In TRÁVNÍČKOVÁ, Simona. Subjektivní mezinárodní prvek v rozhodčím řízení. In *Dny práva – 2010 – Days of Law, 1. ed.* Brno : Masaryk University, 2010. [online]. Dostupné z: <<http://www.law.muni.cz/cs/>> [cit. 2013- 03-10].

¹⁵¹ ROZEHALOVÁ, Naděžda. *Rozhodčí řízení v mezinárodním a vnitrostátním obchodním styku*. 2., aktualiz. a rozš. vyd. Praha: ASPI, 2008, 44 s. ISBN 978-80-7357-324-9.

obchodní závazkový vztah obsahuje mezinárodní prvek. N. Rozehnalová¹⁵² také uvádí, že mezinárodní povahu může rozhodčí řízení získat jako relativní v situaci, kdy je rozhodčí řízení považováno za mezinárodní jen z pohledu určitého právního řádu.

Protikladem mezinárodního rozhodčího řízení je vnitrostátní rozhodčí řízení. „*Za vnitrostátní rozhodčí řízení považujeme naopak případ, kdy je rozhodčí řízení ve všech svých prvcích vázáno k jednomu státu.*“¹⁵³

Rozlišujeme-li domácí a cizí rozhodčí řízení podle místa konání rozhodčího řízení, příp. místa vydání rozhodčího nálezu, lze dojít k závěru, že domácí rozhodčí řízení může být zároveň řízením mezinárodním, pokud se v něm bude vyskytovat mezinárodní prvek. Stejně tak může být mezinárodní rozhodčí řízení řízením zahraničním, bude-li se řízení s mezinárodním prvkem konat na území cizího státu.

4.3. Český právní řád

V současné účinné právní úpravě rozhodčího řízení výslovnou definici mezinárodního, vnitrostátního, cizího ani domácího rozhodčího řízení nenalezneme. V ustanoveních části páté Zákona o rozhodčím řízení se setkáváme pouze s pojmy cizího a tuzemského (v kontextu této práce používán pojem domácího) rozhodčího nálezu. Ačkoliv zákon explicitně nedefinuje, kdy jde o řízení cizí a kdy jde o řízení domácí, jejich vymezení lze dovodit výkladem následujících ustanovení. Ustanovení § 38 a násl. Zákona o rozhodčím řízení stanoví podmínky, za kterých budou cizí rozhodčí nálezy uznány a vykonány v České republice jako nálezy domácí. V § 38 větě první Zákona o rozhodčím řízení je uvedeno, že „*rozhodčí nálezy vydané v cizím státě budou v tuzemsku uznány a vykonány jako tuzemské rozhodčí nálezy, je-li zaručena vzájemnost.*“ Rozlišení na cizí a domácí rozhodčí nálezy tak zákon neváže na místo konání rozhodčího řízení, ale váže ho na místo vydání rozhodčího nálezu. Činí tak shodně jako Newyorská úmluva ve svém čl. I odst. 1. Obecně se předpokládá, a tato práce vychází ze stejného předpokladu, že rozhodčí nález bude vydán v místě konání rozhodčího řízení. Rozlišování na domácí a cizí rozhodčí řízení se tak bude i dle Zákona o rozhodčím řízení rozlišovat podle místa konání rozhodčího řízení, prostřednictvím místa vydání rozhodčího nálezu. Zde lze upozornit na úpravu ve Slovenské republice, která jednoznačně stanoví, že bylo-li místo rozhodčího řízení ve Slovenské republice a

¹⁵² ROZEHNALOVÁ, Naděžda. *Rozhodčí řízení v mezinárodním a vnitrostátním obchodním styku*. 2., aktualiz. a rozš. vyd. Praha: ASPI, 2008, 44 s. ISBN 978-80-7357-324-9.

¹⁵³ ROZEHNALOVÁ, Naděžda. *Rozhodčí řízení v mezinárodním a vnitrostátním obchodním styku*. 2., aktualiz. a rozš. vyd. Praha: ASPI, 2008, 48 s. ISBN 978-80-7357-324-9

strany se nedohodly jinak, považuje se rozhodnutí za vydané v tomto místě řízení na Slovensku (tj. v místě řízení) bez ohledu na to, kde bylo podepsáno, odkud bylo odesláno a kam bylo doručeno.¹⁵⁴

Zákon však dále nerozvádí, zda jde o vydání v cizím státě v případě, kdy došlo k vydání rozhodčího nálezu geograficky na území cizího státu či v případě, kdy došlo k vydání rozhodčího nálezu dle práva cizího státu. Dle K. Růžičky. „*Nález vydaný v rozhodčím řízení konaném na území České republiky je podle českých právních předpisů považován za český rozhodčí nález, přičemž přitom nehraje žádnou roli skutečnost, zda bylo rozhodnuto o sporu čistě vnitrostátním či o sporu s mezinárodním prvkem (v mezinárodní obchodní arbitráži)... Za cizí rozhodčí nálezy považuje ZRŘ rozhodčí nálezy vydané na území cizího státu. V této souvislosti není rozhodující, podle jakých procesních předpisů probíhalo vlastní rozhodčí řízení, kde rozhodčí řízení probíhalo ani jaká byla státní příslušnost rozhodujících rozhodců. Rozhodujícím kritériem je pouze místo vydání rozhodčího nálezu.*“¹⁵⁵ K. Růžička tak zřejmě ztotožňuje vydání v cizím státě s jeho geografickou polohou a zároveň nebere ohled na právo, dle kterého bylo rozhodčí řízení vedeno. Vysvětlení ustanovení je pak jednoduché a jasné.

V situaci, ve které připustíme možnost, že „vydání v cizím státě“ bude vyloženo jako vydání dle práva cizího státu, se výklad komplikuje.¹⁵⁶ Je-li právo místa konání rozhodčího řízení ve státě A shodné s právem sídla rozhodčího řízení, tj. opět právem státu A, je rozhodčí nález vydán v místě konání rozhodčího řízení ve státě A i dle práva státu A. Tvrzení K. Růžičky zůstává pro tento případ pravdivé. V případě, kdy je ale stranám sporu umožněno zvolit právo sídla rozhodčího řízení odlišně od práva místa konání rozhodčího řízení ve státě A a strany této možnosti využijí, nemůžeme tvrdit, že právo místa konání je shodné s právem (cizím právem), dle kterého byl rozhodčí nález vydán, protože v rozhodčím řízení bylo postupováno dle práva odlišného od práva státu A. Při přístupu, dle kterého by bylo rozhodující místo konání rozhodčího řízení, by byl nález považován ve státě A za domácí. Při přístupu, dle kterého by bylo rozhodující sídlo rozhodčího řízení, by byl nález považován ve státě A za cizí.

¹⁵⁴ § 34 ods. 3 Zákon č. 244/2002 Zb., o rozhodcovském konaní, z 3. Apríla 2002: Ak je miesto rozhodcovského konania v Slovenskej republike a účastníci rozhodcovského konania sa nedohodli inak, každý rozhodcovský rozsudok v rozhodcovskom konaní sa bude považovať za vydaný na tomto mieste v Slovenskej republike bez ohľadu na to, kde bol podpísaný, odkiaľ bol odoslaný alebo kde bol účastníkom rozhodcovského konania doručený.

¹⁵⁵ RŮŽIČKA, Květoslav. *Rozhodčí řízení před Rozhodčím soudem při Hospodářské komoře České republiky a Agrární komoře České republiky*. 2. rozš. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2005, 191 s. ISBN 80-868-9843-1.

¹⁵⁶ V následující úvaze opět předpokládáme, že rozhodčí nález je vydán v místě konání rozhodčího řízení.

Pro podporu tvrzení K. Růžičky však svědčí jak výše uvedené vymezení domácího a cizího rozhodčího řízení dle E. E. Bergstena, kdy rozhodujícím je místo konání rozhodčího řízení, tak nepřímo prostřednictvím § 39 i Zákon o rozhodčím řízení. Cizí rozhodčí nález nelze českým soudem zrušit. Na základě § 39 Zákona o rozhodčím řízení lze však odepřít ve stanovených případech uznání a výkon cizího rozhodčího nálezu. Jedním z těchto případů je dle § 39 písm. a) situace, kdy rozhodčí nález není podle práva státu, v němž byl vydán, pravomocný nebo vykonatelný. Zákon tak jasně odkazuje na vydání ve státě a právo tohoto státu je rozhodné pro posouzení toho, zda je rozhodčí nález pravomocný nebo vykonatelný.

Takováto interpretace významu místa konání rozhodčího řízení ve vztahu k posouzení rozhodčího nálezu jako cizího či domácího je také v souladu s jurisdikční teorií právní povahy rozhodčího řízení zastávanou Ústavním soudem České republiky, dle které má mít stát kontrolu nad rozhodčími řízeními konanými na jeho území. Tato řízení bude stát považovat za domácí, kdežto řízení konaná na území jiného státu pro něj budou cizí. Z pohledu českého státu tak nebude pro uznání a výkon rozhodčích nálezů rozhodné, zda šlo o řízení s mezinárodním prvkem, tedy mezinárodní rozhodčí řízení, ale pouze zda se rozhodčí řízení konalo či nekonalo na území České republiky.

S ohledem na vymezení mezinárodního a vnitrostátního rozhodčího řízení je situace komplikovanější. A. J. Bělohávek v komentáři k Zákonu o rozhodčím řízení uvádí následující: „*Některé státy, kterých je zřejmě v současnosti většina, však vůbec nerozlišují mezi tuzemským¹⁵⁷ a mezinárodním rozhodčím řízením. Takovým státem, který v zásadě nerozlišuje mezi tuzemským a mezinárodním rozhodčím řízením, je i Česká republika a RozŘ. Přitom pouze pro zvláštní otázky, u nichž to vyžaduje význam mezinárodního prvku, jsou speciální předpisy použitelné pro tyto situace inkorporovány přímo do RozŘ (§ 36 a násl.).*“¹⁵⁸ Toto tvrzení však nelze přijmout bez dalšího. Již samotné tvrzení, že nebývá rozlišováno mezi „tuzemským“ a „mezinárodním“ rozhodčím řízením, v kontextu této práce neobstojí. Protože lze rozlišovat pouze mezi vnitrostátním rozhodčím řízením a mezinárodním rozhodčím řízením nebo mezi domácím (tuzemským) rozhodčím řízením a cizím (zahraničním) rozhodčím řízením. Z pohledu A. J. Bělohávek bychom tak museli tuzemské rozhodčí řízení ztotožnit

¹⁵⁷ Na tomto místě autorka práce upozorňuje, že nejde pouze o použití jiného pojmu pro to, co autorka označuje jako vnitrostátní rozhodčí řízení, ale o interpretaci pojmu tuzemského rozhodčího řízení, která není ani v souladu s pojmy používanými v Zákoně o rozhodčím řízení, jak bude níže v práci objasněno.

¹⁵⁸ BĚLOHLÁVEK, Alexander J. *Zákon o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů: komentář*. 2. vyd. Praha: C. H. Beck, 2012, c, 1672 s. ISBN 9788071793427.

s vnitrostátním a odlišovat ho od řízení mezinárodního, jak však již v práci bylo výše uvedeno, tuzemské rozhodčí řízení (tak jak je pojmáno i českým zákonem, kdy kritériem pro určení je místo konání rozhodčího řízení, příp. místo vydání rozhodčího nálezu) může být zároveň i řízením mezinárodním, pokud se v něm vyskytuje mezinárodní prvek.

Pro objasnění posouzení otázky pojmu mezinárodního a vnitrostátního rozhodčího řízení musíme nahlédnout do vývoje právní úpravy rozhodčího řízení v České republice. Zákon o rozhodčím řízení účinný od 1. ledna 1995 nahradil úpravu rozhodčího řízení a výkonu rozhodčích nálezů obsaženou v zákoně č. 98/1963 Sb., o rozhodčím řízení v mezinárodním obchodním styku a o výkonu rozhodčích nálezů, která připouštěla uzavírat rozhodčí smlouvy zásadně jen ve sporech o majetkové nároky z mezinárodního obchodního styku. Zákon z roku 1963 upravující rozhodčí řízení navazoval na zákoník mezinárodního obchodu, který nabyl účinnost ke stejnému datu, tj. k 1. dubnu 1964.

Důvodová zpráva k Zákonu o rozhodčím řízení účinnému od 1. ledna 1995 uvádí, že jedním z hlavních cílů nového zákona bylo odstranit dosavadní úzkou použitelnost rozhodčího řízení jen na spory o majetkové nároky vznikající v mezinárodním obchodním styku. Z toho lze dovodit, že nová úprava v Zákoně o rozhodčím řízení by se měla vztahovat jak na rozhodčí řízení mezinárodní, tak na rozhodčí řízení vnitrostátní, ve kterém se neobjevuje mezinárodní prvek. Otázkou však zůstává, zda se veškerá ustanovení Zákona o rozhodčím řízení mají aplikovat i na mezinárodní rozhodčí řízení či zda se na něj použijí pouze vybraná ustanovení od § 36 a násl. tak, jak uvádí A. J. Bělohlávek.

Zákon o rozhodčím řízení pojem mezinárodního rozhodčího řízení ani mezinárodního obchodního styku ve svém textu blíže nespecifikuje ani ho nepoužívá, důvodová zpráva s ním operuje v souvislosti s výkladem paragrafů týkajících se části páté Zákona o rozhodčím řízení - Ustanovení o poměru k cizině, tedy současného § 36 a násl.: *„Spory a majetkové nároky vznikající v mezinárodním obchodním styku a související výkon cizích rozhodčích nálezů zůstávají nadále významnou součástí osnovy. Osnova proto v § 38¹⁵⁹ řeší otázky přípustnosti rozhodčí smlouvy, ostatních náležitostí rozhodčí smlouvy a její formy. Ustanovení § 39 vyjadřuje, jakým hmotným právem se*

¹⁵⁹ Pozn. autorky znění § 38 a 39 dle zákona účinného k 1. 1. 1995 jsou promítnuta do § 36 a 37 zákona účinného k 1. 1. 2013

řídí rozhodci ve vztazích s mezinárodním prvkem, priorita je dána volbě stran.“ Mezinárodní prvek, za jehož pomoci odvozujeme definici mezinárodního rozhodčí řízení, se tak objevuje pouze v souvislosti s otázkami práva rozhodného pro rozhodčí smlouvu a pro meritum sporu a to v původních § 38 a § 39, ve znění účinném k 1. 1. 2013 v § 36 a § 37 Zákona o rozhodčím řízení. Pro výklad mezinárodního rozhodčího řízení si tak musíme vypomoci teorií, jejíž výklad byl v práci již výše uveden.

S ohledem na to, že v českém právu je zastávána jurisdikční teorie, v souladu s níž je teorie sídla, by si měl český stát osobovat pravomoci ve vztahu ke všem rozhodčím řízením, která se na jeho území konají, a to bez ohledu na to, zda jde o rozhodčí řízení vnitrostátní či s mezinárodním prvkem. Celý zákon by tak měl být aplikovatelný na domácí rozhodčí řízení, která jsou vnitrostátní či mezinárodní. Pouze pro otázky, pro jejichž posouzení je relevance mezinárodního prvku nezbytná, se navíc podpůrně použijí ustanovení části páté. Existence mezinárodního prvku tak bude důležitá zejména pro posouzení otázky, podle kterého práva budou rozhodci rozhodovat spor.

Existence mezinárodního prvku však neovlivní právní řád, dle kterého bude rozhodčí řízení vedeno. Na rozhodčí řízení s mezinárodním prvkem, která se budou konat na území českého státu, se aplikuje Zákon o rozhodčím řízení. Rozhodčí řízení, která se budou konat na území cizího státu, budou vedena dle cizího právního řádu. Výjimku budou tvořit případy, kdy právní řády umožní aplikovat na rozhodčí řízení konané na jejich území právní řád jiného státu. Taková volba však vždy bude muset být v souladu s jurisdikční teorií v mezích národního právního řádu.

Z výše uvedeného vyplývá důležitý závěr, a to že volbou místa konání rozhodčího řízení v souladu s jurisdikční teorií a českým právním řádem ovlivní smluvní strany i právo rozhodné pro vedení rozhodčího řízení. Neumožní-li totiž stranám sporu český Zákon o rozhodčím řízení volbu sídla rozhodčího řízení odlišně od místa jeho konání či strany sporu takovou volbu neprovedou, bude rozhodčí řízení konané na území České republiky vedeno dle českého Zákona o rozhodčím řízení. Toto vysvětluje i časté pojmání místa konání rozhodčího řízení v české literatuře zároveň jako jeho sídla. Mnozí autoři tak dokonce mezi místem konání rozhodčího řízení a jeho sídlem nečiní rozdíl.

Pro úplnost lze uvést, že Řád Rozhodčího soudu při HK ČR a AK ČR pojmy domácí a cizí, mezinárodní a vnitrostátní¹⁶⁰ ve svém textu nepoužívá. Setkáme se zde však v § 57 s definicí pojmu tuzemský spor pro účely sazebníku. Tuzemským sporem se dle § 57 Řádu rozumí spor, v němž se použije české hmotné právo, řízení se koná v češtině, na území České republiky, rozhodnutí se vydává v češtině a všichni účastníci, popřípadě organizační složky zahraničních právnických osob účastníci se sporu a zapsané v českém obchodním rejstříku, mají sídlo či bydliště na území České republiky. Vzhledem k tomu, že se tak dle Řádu tuzemským řízením rozumí řízení konané na území České republiky, bude takové řízení v souladu s touto prací považováno za řízení domácí, resp. tuzemské v pojmosloví Zákona o rozhodčím řízení.

4.4. Internacionalizace sporu

Otázkou, která vzniká v souvislosti s volbou místa konání rozhodčího řízení, jakožto určovatele práva, dle kterého bude rozhodčí řízení vedeno, je, zda mohou strany pro spor z čistě vnitrostátního obchodního vztahu zvolit místo konání rozhodčího řízení v zahraničí a zda řízení konané na tomto místě bude považováno za cizí (zahraniční). Na rozhodčí nález vydaný v rámci tohoto řízení by se pak měla uplatnit ustanovení upravující uznání a výkon cizích rozhodčích nálezů a ne ustanovení vztahující se k domácímu rozhodčímu řízení.

Na tuto problematiku upozorňuje například i G. B. Born v souvislosti s interpretačními obtížemi pojmu cizího a domácího rozhodčího nálezu v kontextu Newyorské úmluvy. *„Opakující se otázkou je, zda se Newyorská úmluva použije kdykoliv, kdy soud v jednom smluvním státě bude považovat rozhodčí smlouvu určující sídlo rozhodčího řízení v jiném smluvním státě, zahrnující zvláště případy, kdy strany rozhodčí smlouvy jsou obě státními příslušníky prvního smluvního státu (tj. strany ze státu A se dohodnou na rozhodčím řízení ve státě B). Některé národní soudy zjevně rozhodly, že tato otázka je jednoduchá: Pokud rozhodčí smlouva stanoví rozhodčí řízení v jiném smluvním státě, pak směřuje k „cizímu“ nálezu a podléhá Newyorské úmluvě, bez ohledu na národnost stran nebo na povahu sporu.“¹⁶¹ Pokud by se tak smluvní strany z jednoho státu rozhodly vést svůj čistě vnitrostátní spor v zahraničí, podléhala*

¹⁶⁰ Řádem účinným od 1. 7. 2012 byla nahrazena rozšířená úprava, kdy bylo rozhodčí řízení pro mezinárodní spory upraveno v samostatném řádu odlišném od řádu pro rozhodčí řízení z vnitrostátních sporů. Dnes dle Řádu vedou řízení pro spory mezinárodní i vnitrostátní, přičemž rozlišováno je pouze mezi spory tuzemskými a ostatními pro účely sazebníku.

¹⁶¹ BORN, Gary B. *International commercial arbitration: [commentary and materials]*. 3rd ed. The Hague: Kluwer Law International, 2009, 1 vol. 279 s. ISBN 978-90-41127-59-4.

by jejich rozhodčí smlouva Newyorské úmluvě. Většina států však dle G. B. Borna takový případ bude považovat za rozhodčí řízení domácí a bude odmítat aplikovat Newyorskou úmluvu na takový spor. Zvolí-li si tak strany sporu ze státu A místo konání rozhodčího řízení v jiném státě, bude rozhodčí řízení posuzováno dle práva státu A. Naproti tomu, pokud však bude jedna strana sporu ze státu A, druhá ze státu B a rozhodčí řízení se bude konat ve státě C, budou státy A i B považovat rozhodčí řízení pro účely aplikace Newyorské úmluvy za cizí. Stát C bude považovat takové rozhodčí řízení za domácí, a to bez ohledu na mezinárodní charakter sporu.

N. Rozehnalová¹⁶² uvádí, že v případě, kdy si strany mající místo podnikání či sídlo (resp. bydliště) na území jednoho státu zvolí pro rozhodování sporu stálý rozhodčí soud v zahraničí nebo zavážou v rozhodčí smlouvě rozhodce zasedat a vydat nález v zahraničí, popřípadě rozhodci sami rozhodnou o sudišti v jiném státě, půjde o subjektivní situaci, kterou rozhodčí řízení získává mezinárodní povahu. Možnost volby místa konání rozhodčího řízení bývala v tomto případě zpochybňována. Zejména pak v situaci, kdy byly předpisy, dle kterých by se rozhodčí řízení mělo na základě volby místa konání rozhodčího řízení vést, pro strany sporu podstatně příznivější než předpisy ve státě domácím. „*Typickým příkladem je v současné době řada případů tuzemských rozhodčích doložek obsahujících dohodu o místu řízení, například v Rakousku v souvislosti s tamní velmi širokou úpravou objektivní arbitrability, která poskytuje (zejména po rozsáhlé novelizaci rakouského ZPO¹⁶³) nesmírně liberální základ pro možnost sjednání rozhodčí smlouvy na široké spektrum sporů.*“¹⁶⁴

Bude-li konáno rozhodčí řízení v cizím státě a za předpokladu, že v tomto místě dojde k vydání rozhodčího nálezu, bude v souladu s jurisdikční teorií a § 38 a násl. Zákona o rozhodčím řízení rozhodčí nález považován za cizí a vztáhnou se na něj ustanovení týkající se uznání a výkonu cizích rozhodčích nálezů. Takový nález nebude moci český soud ze zákonem stanovených důvodů zrušit za stejných podmínek jako domácí rozhodčí nález ani nebude moci zasahovat do průběhu rozhodčího řízení. Bude moci pouze odmítnout uznání či výkon rozhodčího nálezu ze stanovených důvodů. Rozhodčí řízení se bude řídit právem místa konání rozhodčího řízení.

¹⁶² ROZEHNALOVÁ, Naděžda. *Rozhodčí řízení v mezinárodním a vnitrostátním obchodním styku*. 2., aktualiz. a rozš. vyd. Praha: ASPI, 2008, 45 s. ISBN 978-80-7357-324-9.

¹⁶³ Rakouský Zivilprozessordnung ze dne 1. 8. 1895 (RGBl. 113/1895), ve znění pozdějších předpisů.

¹⁶⁴ BĚLOHLÁVEK, Alexander J. *Rozhodčí řízení, ordre public a trestní právo: komentář*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2008, 291 s. ISBN 978-80-7400-096-6.

V Zákoně o rozhodčím řízení nenalezneme ustanovení, které by stranám sporu bránilo zvolit si místo konání rozhodčího ve vnitrostátním obchodním vztahu v zahraničí či si určit, že rozhodčí řízení bude vedeno dle právního řádu cizího státu. „Česká republika se s tímto fenoménem setkává již řadu let, když například v roce 1997 Růžička ve svém článku hovoří o možnostech rozhodování „vnitrostátních sporů“ v Bahrajnu nebo sporu mezi českými obchodními společnostmi na Bahamách.“¹⁶⁵

Volba práva smluvními stranami ve vztahu s mezinárodním prvkem je upravena § 37 Zákona o rozhodčím řízení. „Jde-li v rozhodčím řízení o vztah s mezinárodním prvkem, rozhodci rozhodují spor podle práva, které strany zvolily. Zvoleným právem nebo právním řádem rozhodným na základě kolizních norem se rozumí, pokud z volby stran neplyne jinak, hmotné právo; nepřihlíží se přitom ke kolizně právním předpisům práva stranami zvoleného nebo jinak rozhodného.“ V tomto případě se jedná o způsob určení hmotného práva, kterým se rozhodci budou řídit při rozhodování merita sporu a neovlivní právo, dle kterého bude rozhodčí řízení vedeno. Pro další úvahy je však zajímavé v této souvislosti upozornit na to, že stranám sporu je dána široká autonomie. Pokud jde o vztah s mezinárodním prvkem, mohou strany zvolit právo, dle kterého bude rozhodnuto o meritu sporu.

A. J. Bělohlávek¹⁶⁶ se jednoznačně staví k tomu, že možnost sjednat místo konání v zahraničí pro čistě vnitrostátní spor je v podstatě bez dalšího dána, a to především s ohledem na soukromoprávní charakter rozhodčího řízení, které sice autor považuje stejně jako většina právní teorie a praxe v tuzemsku a v zahraničí za druh kontradiktorního nalézacího řízení, v žádném případě však nejde o řízení před orgánem moci veřejné.

S tímto názorem souhlasí i autorka této práce. Jak již bylo uvedeno, volbu místa konání rozhodčího řízení stanoví § 17 Zákona o rozhodčím řízení, dle kterého se rozhodčí řízení koná v místě dohodnutém stranami. Není-li místo takto určeno, koná se v místě určeném rozhodci s přihlédnutím k oprávněným zájmům stran.¹⁶⁷ Vzhledem k tomu, že úprava v Zákonu o rozhodčím řízení se vztahuje na rozhodčí řízení

¹⁶⁵ KOCINA, Jan, POLÁČEK, Bohumil. *Aktuální otázky rozhodčího řízení*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2011, s. 69. ISBN 9788073803490.

¹⁶⁶ BĚLOHLÁVEK, Alexander J. *Rozhodčí řízení, ordre public a trestní právo: komentář*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2008, 291 s. ISBN 978-80-7400-096-6.

¹⁶⁷ Dle A. J. Bělohlávky ustanovení § 17 Zákona o rozhodčím řízení nadto žádné omezení pro sjednání místa řízení mimo Českou republiku nestanoví, přičemž tuto možnost potvrzuje též praxe Rozhodčího soudu při HK ČR a AK ČR. In BĚLOHLÁVEK, Alexander J. *Rozhodčí řízení, ordre public a trestní právo: komentář*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2008, 291 s. ISBN 978-80-7400-096-6.

vnitrostátní i mezinárodní, mělo by se toto ustanovení vztahovat jak na rozhodčí řízení vnitrostátní, tak na mezinárodní. Žádná omezení týkající se volby místa konání ani práva, dle kterého bude rozhodčí řízení vedeno, v Zákoně o rozhodčím řízení dále nenalezneme. I přestože je dle české judikatury na právní povahu rozhodčího řízení nahlíženo z pohledu jurisdikční teorie, neznamená to, že by stranám sporu z obchodního styku nemělo být umožněno konat rozhodčí řízení na území jiného státu dle právního řádu tohoto státu. A to i rozhodčího řízení vnitrostátního. Jurisdikční teorie zpravidla neumožňuje, aby rozhodčí řízení bylo vedeno nezávisle na jakémkoliv právním řádu, či právním řádu místa konání rozhodčího řízení. Pokud však v právním řádu místa konání rozhodčího řízení neexistuje omezení možnosti volby jiného právního řádu, měla by stranám sporu z obchodního styku být tato volba umožněna. To je i v souladu s moderními právními úpravami, které dávají stranám sporu v otázkách vedení rozhodčího řízení stále větší autonomii.

ZÁVĚR

Cílem této práce bylo objasnit problematiku místa konání rozhodčího řízení a jeho vztah k národnímu právnímu řádu. Z práce vyplynulo, že v rozhodčím řízení v mezinárodním obchodním styku mají strany vliv na řadu otázek. Jednou z nich je volba místa konání rozhodčího řízení. Místo konání rozhodčího řízení bylo popsáno jako skutečné místo na území určitého státu, které se odlišuje od sídla rozhodčího řízení. Sídlo rozhodčího řízení je v práci pojímáno jako právní domicil rozhodčího řízení určující národní právní řád, dle kterého je rozhodčí řízení vedeno nebo-li *lex arbitri*. Od místa konání rozhodčího řízení je odlišeno místo uzavření rozhodčí smlouvy, místo, jehož právnímu řádu podléhá rozhodčí smlouva, místo provádění důkazů, místo vydání rozhodčího nálezu, místo schválení a/nebo podpisu nálezu rozhodcem nebo rozhodci a místo, ve kterém je požadováno uznání a výkon rozhodčího nálezu. Tato místa mohou být jinde než místo konání rozhodčího řízení, zpravidla však budou ležet na území jednoho státu.

V první kapitole práce uvádí, že existuje několik teorií, které se pokoušejí vysvětlit právní povahu rozhodčího řízení. Vazba mezi místem konání rozhodčího řízení a národním právním řádem je z pohledu těchto teorií různě hodnocena. Práce jednotlivé přístupy porovnala a vyplynuly z ní následující závěry. Jurisdikční teorie požaduje, aby existovala vazba mezi místem konání rozhodčího řízení a národním právním řádem

státu, ve kterém se rozhodčí řízení koná. Tato teorie vychází z pravomoci státu regulovat veškerá rozhodčí řízení, která se na jeho území konají. Naproti tomu dle zastánců smluvní teorie by neměl mít stát na rozhodčí řízení rozhodující vliv a národní právní řád by měl pouze vyplňovat některé mezery, které mohou v rozhodčím řízení vzniknout. Smíšená teorie, ve které se prolínají prvky smluvní a jurisdikční teorie, vidí vazbu mezi místem konání rozhodčího řízení a národním právním řádem, avšak tato vazba není nepřekonatelná a rozhodčí řízení by mělo být regulováno vůlí stran v mezích národního právního řádu. Dle poslední teorie, teorie autonomní, by rozhodčí řízení nemělo být ovlivněno žádným národním právním řádem. Důsledkem této teorie je tvrzení o delokalizaci a denacionalizaci rozhodčího řízení.

V českém právním prostředí proběhla nad právní povahou rozhodčího řízení diskuze mezi teoretiky. Tuto diskuzi vyvolala zejména judikatura Ústavního soudu, který se původně přikláněl ke smluvní teorii. Během posledních let však došlo k obratu a české soudy stále častěji deklarují, že právní úprava rozhodčího řízení je v České republice v souladu s jurisdikční teorií. Z analýzy českého právního řádu bylo dovozeno, že zvolí-li si strany rozhodčí smlouvy místo konání rozhodčího řízení v České republice, bude rozhodčí řízení považováno z pohledu českého práva za rozhodčí řízení domácí a bude vedeno dle českého právního řádu. Vůči domácímu rozhodčímu řízení bude moci stát v souladu s jurisdikční teorií uplatňovat své pomocné a kontrolní pravomoci v plné míře. V případě cizího rozhodčího řízení budou pravomoci státu omezeny, ne však naprosto vyloučeny. Ačkoliv Zákon o rozhodčím řízení výslovně neurčuje, kdy jde o rozhodčí řízení domácí a kdy o cizí, v práci bylo toto dovozeno za pomoci interpretace ustanovení zabývajících se místem vydání rozhodčích nálezů. Aby však bylo zamezeno interpretačním obtížím, bylo by vhodné zpracovat do právních předpisů ustanovení, které by jednoznačně potvrzovalo, že k vydání rozhodčího nálezu dochází v místě konání rozhodčího řízení. Tak je bylo demonstrováno na příkladech Vzorového zákona UNCITRAL či slovenské právní úpravy. Rozlišování na domácí a cizí rozhodčí řízení má také význam pro možnost uznání a výkonu rozhodčího nálezu dle Newyorské úmluvy.

Od domácího a cizího rozhodčího řízení je v práci odlišeno rozhodčí řízení vnitrostátní a mezinárodní. Rozhodujícím činitelem pro posouzení rozhodčího řízení v obchodním styku jako rozhodčího řízení mezinárodního bude existence mezinárodního prvku a jeho relevance. Zákon o rozhodčím řízení se bude aplikovat na rozhodčí řízení vnitrostátní i mezinárodní. Přítomnost mezinárodního prvku

v rozhodčím řízení neovlivní z pohledu českého práva aplikaci právního řádu, dle kterého bude rozhodčí řízení vedeno. Rozhodčí řízení z mezinárodního obchodního styku s místem konání na území České republiky bude muset být vedeno v souladu s českým právním řádem. Rozhodčí řízení, které se bude konat v zahraničí, se bude řídit cizím právním řádem. Výjimkou jsou případy, kdy národní právní řád umožňuje zvolit sídlo rozhodčího řízení ve státě odlišném od místa jeho konání.

Práce dospěla k závěru, že strany mohou zvolit místo konání rozhodčího řízení v jakémkoliv státě. To platí pro rozhodčí řízení z vnitrostátního i mezinárodního obchodního styku. V souladu s českým právním řádem bude takto zvolené místo určovatelem národního právního řádu, dle kterého bude rozhodčí řízení vedeno. Místo konání rozhodčího řízení bude tedy i jeho sídlem. Zároveň není českým právem zakázáno, aby si strany sporu dohodly, že rozhodčí řízení bude vedeno dle jiného národního právního řádu. Rozhodčí řízení však bude muset být s ohledem na zastávanou jurisdikční teorii vedeno v souladu s platným a účinným národním právním řádem. Nezáleží na tom, zda to bude právní řád český či zahraniční. Při volbě místa konání rozhodčího řízení je tak dána subjektům ve vnitrostátním i mezinárodním obchodním styku velká míra autonomie. Ne však dostatečná na to, aby mohly své rozhodčí řízení zcela denacionalizovat.

Národní právní řády poskytují zpravidla obecný rámec pro vedení rozhodčího řízení, podrobnější pravidla jsou pak stanovena v rozhodčích řádech stálých rozhodčích soudů. Tyto nabízejí subjektům působícím v oblasti mezinárodního obchodního styku vzorové doložky, kterými stanoví příslušnost stálého rozhodčího soudu a zároveň aplikaci jeho rozhodčího řádu na vedení sporu. Úprava místa konání v rozhodčím řádu a rozhodčích doložkách nejvýznamnějšího stálého rozhodčího soudu v České republice, Rozhodčího soudu při HK ČR a AK ČR, je nepřehledná a jeví se jako nedostatečná. Nejsou zde stanoveny důsledky volby místa konání rozhodčího řízení a pomocné mechanismy, které místo konání určí, nedohodnou-li se na něm smluvní strany. Za inspiraci by v tomto ohledu mohla posloužit rozhodčí pravidla Rozhodčího soudu při Mezinárodní obchodní komoře v Paříži.

Z práce je zřejmé, že volba místa konání rozhodčího řízení má dopady nejen z faktického, ale i právního hlediska. Neuvážená volba místa konání rozhodčího řízení či její opomenutí tak může ovlivnit zdárný průběh rozhodčího řízení a vykonatelnost rozhodčího nálezu. Při volbě místa konání rozhodčího řízení by tak strany měly zejména uvážit, jaký je vztah národního právního řádu místa konání k rozhodčímu řízení. Jaká

teorie právní povahy rozhodčího řízení je v dané jurisdikci zastávána a v jaké míře může stát zasahovat do rozhodčího řízení. Jak jsou nastaveny jeho pomocné a kontrolní funkce vůči rozhodčímu řízení. Pro uznání a výkon rozhodčího nálezu v cizím státě pak bude významné, zda je daný stát signatářem Newyorské úmluvy.

ZDROJE

Knižní publikace

ARETS, Jean (1962) In GRIGERA NAÓN, Horacio A. *Choice-of-law problems in international commercial arbitration*. Tubingen: J.C.B. Mohr, 1992. ISBN 31-614-5636-X.

ATLAS, Nancy F., HUBER, Steven J., TRACHTE-HUBER, Wendy. *Alternative Dispute Resolution: The Litigator's Handbook*. Chicago: American Bar Association Publishing, 2000. ISBN 15-707-3812-2.

BĚLOHLÁVEK, Alexander J. *Rozhodčí řízení, ordre public a trestní právo: komentář*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2008. ISBN 978-80-7400-096-6.

BĚLOHLÁVEK, Alexander J. *Zákon o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů: komentář*. 2. vyd. Praha: C. H. Beck, 2012. ISBN 9788071793427.

BERGSTEN, Eric, KRÖLL, Stefan et al. *International arbitration and international commercial law: synergy, convergence, and evolution: liber amicorum Eric Bergsten*. Alphen aan den Rijn: Kluwer Law International, 2011. ISBN 978-90-411-3522-3.

BINDER, Peter. *International commercial arbitration in UNCITRAL model law jurisdictions: an international comparison of the UNCITRAL model law on international commercial arbitration*. 1st ed. London: Sweet & Maxwell, 2000. ISBN 04-217-3940-1.

BORN, Gary B. *International commercial arbitration: [commentary and materials]*. 3rd ed. The Hague: Kluwer Law International, 2009, 1 vol. ISBN 978-90-41127-59-4.

BUCHER, Andreas. *Court intervention in arbitration*. In LILLICH, Richard B, BROWER, Charles Nelson. *International arbitration in the 21st century: towards "judicialization" and uniformity? : Twelfth Sokol Colloquium*. Irvington, N.Y.: Transnational Publishers, Inc., 1994. ISBN 0941320723.

BUHRING-UHLE, Christian. *Arbitration and mediation in international business: designing procedures for effective conflict management*. Boston: Kluwer Law International, 1996. ISBN 90-411-0242-6.

BUHRING-UHLE, Christian, KIRCHHOFF, Lars a SCHERER, Gabriele. *Arbitration and mediation in international business*. 2nd ed. Bedfordshire, UK: Kluwer Law International BV, 2006. ISBN 90-411-2256-7.

COE, Jack J. *International commercial arbitration: american principles and practice in a global context*. Irvington-on-Hudson: Transnational Publishers, 1997. ISBN 1571050264.

DOBIÁŠ, Petr a kolektiv. *Recentní aspekty vnitrostátní a mezinárodní arbitráže*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2012. ISBN 9788073804152.

GREENBERG, Simon, KEE, Christopher a WEERAMANTRY, J. Romesh. *International commercial arbitration: an Asia-Pacific perspective*. New York: Cambridge University Press, 2011. ISBN 05-216-9570-8.

GRIGERA NAÓN, Horacio A. *Choice-of-law problems in international commercial arbitration*. Tübingen: J.C.B. Mohr, 1992. ISBN 31-614-5636-X.

KINDL, Milan, ŠÍMA, Alexander, DAVID, Ondřej. *Občanské právo procesní*. 2., rozš. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2008. ISBN 978-807-3800-987.

KUČERA, Zdeněk. *Mezinárodní právo soukromé*. 7. opr. a dopl. vyd. Brno: Doplněk, 2009. ISBN 978-807-3801-717.

KUČERA, Zdeněk, PAUKNEROVÁ, Monika, RŮŽIČKA, Květoslav. *Právo mezinárodního obchodu*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2008. ISBN 978-807-3801-083.

KYSELOVSKÁ, Tereza. Online rozhodčí řízení - vybrané problémy. In KOCINA, Jan, POLÁČEK, Bohumil. *Aktuální otázky rozhodčího řízení*. 1. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2011. ISBN 978-80-7380-349-0.

LAINÉ, Armand. *De l'exécution en France des sentences arbitrales étrangères*. In BORN, Gary B. *International commercial arbitration: [commentary and materials]*. 3rd ed. The Hague: Kluwer Law International, 2009, 1 vol. ISBN 978-90-41127-59-4.

LISSE, Luděk. *Zákon o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů s komentářem*. Praha: Linde, 2012. ISBN 978-807-2018-741.

LEW, J. In GRIGERA NAÓN, Horacio A. *Choice-of-law problems in international commercial arbitration*. Tübingen: J.C.B. Mohr, 1992. ISBN 31-614-5636-X.

MANN, F.A. *Lex Facit Arbitrum*, reprinted in, 2 Arb In BORN, Gary B. *International commercial arbitration: [commentary and materials]*. 3rd ed. The Hague: Kluwer Law International, 2009, 1 vol. ISBN 978-90-41127-59-4.

MERLIN, P. A. *Recueil alphabétique des questions de droit* 139,143-49 (1829) In SAMUEL, Adam. *Jurisdictional problems in international commercial arbitration: a study of Belgian, Dutch, English, French, Swedish, Swiss, U.S., and West German law*. Zürich: Schulthess Polygraphischer Verlag, 1989. ISBN 37-255-2669-9.

MOSES, Margaret L. *The principles and practice of international commercial arbitration*. 2nd ed. New York: Cambridge University Press, 2012. ISBN 978-1-107-40133-4.

MRÁZEK, Josef. Rozhodčí řízení a normy legis arbitri. In: KOCINA, Jan, POLÁČEK, Bohumil. *Aktuální otázky rozhodčího řízení*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2011. ISBN 978-80-7380-349-0.

KOCINA, Jan. Rozhodčí nález jako exekuční titul se zaměřením na změny po 1. 3. 2011. In DOBIÁŠ, Petr a kolektiv. *Recentní aspekty vnitrostátní a mezinárodní arbitráže*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2012. ISBN 9788073804152.

PETROCHILOS, Georgios. *Procedural Law in International Arbitration*. 2004. 25 s. In BORN, Gary B. *International commercial arbitration: [commentary and materials]*. 3rd ed.. The Hague: Kluwer Law International, 2009, 1 vol. ISBN 978-90-41127-59-4.

POKORNÝ, Richard. Ústavněprávní aspekty rozhodčího řízení. In DOBIÁŠ, Petr a kolektiv. *Recentní aspekty vnitrostátní a mezinárodní arbitráže*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2012. ISBN 9788073804152.

RABAN, Přemysl. *Alternativní řešení sporů, arbitráž a rozhodci v České a Slovenské republice a zahraničí*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2004. ISBN 80-717-9873-8.

REDFERN, Alan, HUNTER, Martin, BLACKABY, Nigel, PARTASIDES, Constantine. *Law and practice of international commercial arbitration*. 4. ed. London: Sweet, 2004. ISBN 978-042-1862-401.

ROZEHNALOVÁ, Naděžda. *Rozhodčí řízení v mezinárodním a vnitrostátním obchodním styku*. 2., aktualiz. a rozš. vyd. Praha: ASPI, 2008. ISBN 978-80-7357-324-9.

RUBELLIN-DEVICHI, Jacqueline. *L'ARBITRAGE Nature juridique, droit interne et droit international prive*. In BORN, Gary B. *International commercial arbitration: [commentary and materials]*. 3rd ed. The Hague: Kluwer Law International, 2009, 1 vol. ISBN 978-90-41127-59-4.

RŮŽIČKA, Květoslav. *Rozhodčí řízení před Rozhodčím soudem při Hospodářské komoře České republiky a Agrární komoře České republiky*. 2. rozš. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2005. ISBN 80-868-9843-1.

SAMUEL, Adam. *Jurisdictional problems in international commercial arbitration: a study of Belgian, Dutch, English, French, Swedish, Swiss, U.S., and West German law*. Zürich: Schulthess Polygraphischer Verlag, 1989. ISBN 37-255-2669-9.

SAUSER-HALL, Georges. *L'Arbitrage en droit international Prive*. In SAMUEL, Adam. *Jurisdictional problems in international commercial arbitration: a study of Belgian, Dutch, English, French, Swedish, Swiss, U.S., and West German law*. Zürich: Schulthess Polygraphischer Verlag, 1989. ISBN 37-255-2669-9.

SCHAFFER, Erik, VERBIST, Herman, IMHOOS, Christophe. *ICC arbitration in practice*. Frederick, MD: Sold and distributed in North, Central, and South America by Aspen Publishers, 2005. ISBN 90-411-2308-3.

SVOBODOVÁ, Klára. Místo konání rozhodčího řízení – rozhodující kritérium určení „lex arbitri“. In *Dny práva – 2009 – Days of Law: the Conference Proceedings, 1. edition*. Brno: Masaryk University, 2009. ISBN 978-80-210-4990-1.

TOOPE, Stephen, J. *Mixed international arbitration: studies in arbitration between states and private persons*. Cambridge: Grotius, 1990. ISBN 0-949009-81-4.

Periodika

BĚLOHLÁVEK, Alexander J. Arbitrabilita pracovněprávních sporů. In. *Bulletin advokacie*, 2007, č. 9, ISSN 1210-6348.

BĚLOHLÁVEK, Alexander J. Místo konání rozhodčího řízení. *Právní zpravodaj*. Praha: C. H. Beck, 2004, č. 3. ISSN 53200413-15.

BĚLOHLÁVEK, Alexander J. Ústavní soud České republiky opustil striktní smluvní výklad koncepce rozhodčího řízení. *Bulletin advokacie*. Praha: Česká advokátní komora v Praze, 2011, č. 12. ISSN 1210-6348.

BEZOUŠKA, Petr, KOCINA, Jan. Právní povaha rozhodčího řízení – aplikační problémy. *Právní rozhledy: Časopis pro všechna právní odvětví*. Praha: C. H. Beck, 2010, č. 16. ISSN 1210-6410.

DOBIÁŠ, Pavel, DOBIÁŠ, Petr. Arbitrabilita sporů týkajících se nemovitostí podle platné právní úpravy ČR. *Právník*, 2005, roč. 144, č. 8, 925-931 s. ISSN: 0231-6625.

HERBOCZKOVÁ, Jana. Některé otázky týkající se rozhodčího řízení vedeného online. *Právní rozhledy*. Praha: C. H. Beck, 2009. ISSN 1210-6410.

PECHA, Richard. K právní povaze rozhodčích nálezů. *Bulletin advokacie*. Praha: Česká advokátní komora v Praze, 2003, roč. 2003, č. 5. ISSN 1210-6348.

RŮŽIČKA, Květoslav. K otázce povahy rozhodčího řízení. *Bulletin advokacie*. Praha: Česká advokátní komora v Praze, 2003, č. 5. ISSN 1210-6348.

Internetové zdroje

BERGSTEN, Eric, E. *The Course on Dispute Settlement in International Trade, Investment and Intellectual Property – International Commercial Arbitration*. New York: United Nations Conference on Trade and Development. 2005. [online]. Dostupné z: <http://unctad.org//Docs/add38_en.pdf> [cit. 2013- 01-09].

CASEY, Brian J. *Toronto Arbitration Breakfast Meeting – Seminar Note*. [online]. Dostupné z: <<http://.arbitrationroundtable.com//.pdf>> [cit. 2012-12-04].

CHUKWUMERIJE, Okezie. *Choice of Law in International Commercial Arbitration*. London: Greenwood, 1994. [online]. Dostupné z <<http://site.ebrary.com/id/?ppg=21>> [cit. 2012-10-24].

ICC. *Guide to ICC ADR Rules 2001*. Paris: 2001. [online]. Dostupné z: <http://.iccwbo.org/////20Guide_English.pdf> [cit. 2011- 04-10].

ING, Lim Khiam. *The Concept of the seat of Arbitration – My Perspective*. [online]. Dostupné z: <<http://agc-blog.agc.gov.my/agc-blog/?p=947>>. [cit. 2012-02-06].

MISTELIS, Loukas A. *Arbitral Seats: Choices and Competition*. School of Law, Queen Mary, University of London, 26.10.2010. [online]. Dostupné z: <<http://kluwerarbitrationblog.com///11/26/seats-choices-and-competition/>> [cit. 2012-10-24].

RUBELLIN-DEVICHI, J. *L'arbitrag: Nature Juridique: Droit Interne et Droit International Privé*. In YU, Hong-Lin. A Theoretical Overview of the Foundations of International Commercial Arbitration. *Journal of Contemporary Asian Arbitration* 1(2) 2008. [online]. Dostupné z: <http://www.law.ntu.edu.tw/admin//_01_05%20pp%20255_Hong-%20Lin%20Yu.pdf> [cit. 2012- 11-10].

SAMUEL, Adam. *Jurisdictional problems in international commercial arbitration: a study of Belgian, Dutch, English, French, Swedish, Swiss, U.S., and West German law*. In YU, Hong-Lin. A Theoretical Overview of the Foundations of International Commercial Arbitration. *Journal of Contemporary Asian Arbitration* 1(2) 2008. [online]. Dostupné z: <http://www.law.ntu.edu.tw/admin//_01_05%20pp%20255_Hong-%20Lin%20Yu.pdf> [cit. 2012- 11-10].

TRÁVNÍČKOVÁ, Simona. Subjektivní mezinárodní prvek v rozhodčím řízení. In Dny práva – 2010 – Days of Law, 1. ed. Brno : Masaryk University, 2010. [online]. Dostupné z: <<http://www.law.muni.cz/cs/>> [cit. 2013- 03-10].

UNCITRAL. Convention on the Recognition and Enforcement of Foreign Arbitral Awards - the "New York" Convention [online]. Dostupné z: <http://www.uncitral.org/uncitral/en/uncitral_texts//.html> [cit. 2013- 04-04].

YU, Hong-Lin. A Theoretical Overview of the Foundations of International Commercial Arbitration. *Journal of Contemporary Asian Arbitration* 1(2) 2008, [online]. Dostupné z: <http://www.law.ntu.edu.tw/admin//_01_05%20pp%20255_%20Lin%20Yu.pdf> [cit. 2012- 11-10].

Právní předpisy a mezinárodní úmluvy

Evropská úmluva o mezinárodní obchodní arbitráži podepsaná dne 21. dubna 1961 v Ženevě (vyhláška č. 176/1964 Sb. ministra zahraničních věcí).

Úmluva o uznání a výkonu cizích rozhodčích nálezů uzavřená dne 10. června 1985 v New Yorku (vyhláška č. 74/1959 Sb. ministra zahraničních věcí).

Zákon č. 98/1963 Sb., o rozhodčím řízení v mezinárodním obchodním styku a o výkonu rozhodčích nálezů, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 216/1994 Sb., o rozhodčím řízení a výkonu rozhodčích nálezů, ve znění zákona č. 466/2011 Sb. a zákona č. 19/2012 Sb.

Zákon č. 244/2002 Zb., o rozhodcovském konání, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 91/2012 Sb., o mezinárodním právu soukromém, ve znění pozdějších předpisů.

Jiné právní dokumenty

ICC Rules of Arbitration účinné od 1. ledna 2012 [online]. Dostupné z: <<http://www.iccwbo.org/and-services/and-adr/arbitration/icc-rules-of-arbitration/>> [cit. 2013- 5-10].

Model Law on International Commercial Arbitration přijatý UNCITRAL dne 21. června 1985 [online]. Dostupné z: < http://www.uncitral.org/pdf/english/texts/ml-arb/_pdf> [cit. 2013- 1-10].

Model Law on International Commercial Arbitration přijatý UNCITRAL dne 21. června 1985 ve znění dodatků z roku 2006 [online]. Dostupné z: <http://www.uncitral.org/pdf/////ml-arb/_Ebook.pdf> [cit. 2013- 1-10].

Model Law on International Commercial Arbitration přijatý UNCITRAL dne 21. června 1985 v revidovaném znění z roku 2010 [online]. Dostupné z: < <http://www.uncitral.org/pdf/english//arbitration/arb-rules-revised/arb-rules-revised-2010-e.pdf>> [cit. 2013- 5-10].

Řád Rozhodčího soudu při Hospodářské komoře České republiky a Agrární komoře České republiky s účinností od 1. 7. 2012 [online]. Dostupné z: <<http://www.soud.cz/rady/rad-rozhodciho-soudu-01-07-2012>> [cit. 2013- 1-10].

Zvláštní dodatek Řádu pro rozhodčí řízení on-line (Řád on-line) účinný od 1. 6. 2004, úplné znění k 1. 7. 2007 [online]. Dostupné z: <<http://www.soud.cz/rady/zvlastni-dodatek-radu-pro-rozhodci-rizeni-on-line-2007>> [cit. 2012- 11-05].

Judikatura

Usnesení Nejvyššího soudu ČR. *Rozhodčí řízení a civilní řízení* ze dne 16. 8. 2012, sp. zn. 20 Cdo 2487/2010. ASPI: JUD221818CZ.

Usnesení Ústavního soudu ČR. *Rozhodčí nález Rozhodčího soudu při Hospodářské komoře České republiky a Agrární komoře České republiky* ze dne 15. 7. 2002, sp. zn. IV. ÚS 174/02. ASPI: JUD32736CZ.

Usnesení Ústavního soudu ČR. *K otázce, zda může být smluvní rozhodce orgánem veřejné moci* ze dne 20. 7. 2006, sp. zn. III. ÚS 32/06. ASPI: JUD109894CZ.

Nález Ústavního soudu ČR. *K právu na poučení v rozhodčím řízení* ze dne 8. 3. 2011, sp. zn. I. ÚS 3227/07. ASPI: JUD194022CZ.

ABSTRAKT

Diplomová práce na téma Rozhodčí řízení v mezinárodním obchodním styku se zaměřuje na místo konání rozhodčího řízení a jeho vztah k národnímu právnímu řádu. První kapitola uvádí obecně do problematiky řešení sporů v mezinárodním obchodním styku. Práce přibližuje alternativní způsoby řešení sporů a vymezuje pojem rozhodčího řízení v mezinárodním obchodním styku. Uvedeny jsou jeho základní znaky a popsány teorie, které usilují o vysvětlení právní povahy rozhodčího řízení - teorie smluvní, jurisdikční, smíšená a autonomní.

Ve druhé kapitole práce je vymezen pojem místa konání rozhodčího řízení, jakožto skutečného místa na území určitého státu. Toto místo je odlišeno od sídla rozhodčího řízení a od dalších institutů, které bývají s místem konání rozhodčího řízení zaměňovány. Sídlo rozhodčího řízení je v práci pojímáno jako právní domicil rozhodčího řízení. Národní právní řád sídla stanoví právní rámec pro vedení rozhodčího řízení. Posléze práce přibližuje dvě základní teorie, které hodnotí vazbu mezi místem konání rozhodčího řízení a národním právním řádem, teorii sídla a delokalizační teorii. Vazba mezi místem konání rozhodčího řízení a národním právním řádem je porovnána i z pohledu jednotlivých teorií právní povahy rozhodčího řízení.

Právní rámec pro úpravu rozhodčího řízení v mezinárodním obchodním styku poskytují mezinárodní úmluvy, národní právní řády a rozhodčí řády stálých rozhodčích soudů. Jedna z kapitol je věnována těmto právním dokumentům a v nich obsažené úpravě místa konání rozhodčího řízení. Z mezinárodně právních dokumentů se práce zabývá zejména úpravou v Newyorské úmluvě a Vzorovému zákonu UNCITRAL. Jako zástupce národních právních řádů je vybrán český právní řád. Ten je následně rozebrán podrobněji. Z rozhodčích řádů stálých rozhodčích soudů posloužil pro účely práce rozhodčí řád Rozhodčího soudu při Mezinárodní obchodní komoře v Paříži a Rozhodčího soudu při HK ČR a AK ČR.

V závěrečné kapitole práce objasňuje pojmy domácího (tuzemského), cizího (zahraničního), vnitrostátního a mezinárodního rozhodčího řízení. Jako jeden z významných prvků pro odlišení těchto pojmů uvádí místo konání rozhodčího řízení. Závěrem práce odpovídá na otázku, zda mohou strany sporu z obchodního styku z pohledu českého právního řádu svou volbou místa konání rozhodčího řízení ovlivnit právní řád, dle kterého bude rozhodčí řízení vedeno.

ABSTRACT

The diploma thesis on Arbitration procedure within international business transactions focuses on the place of arbitration procedure and its relation to the national system of law. The first chapter is concerned with the dispute resolutions within international business transactions. The thesis characterises the alternative dispute resolutions and defines the term of arbitration procedure within international business transactions. The basic characteristics thereof are specified and the theories which attempt to explain nature of arbitration are described – contractual, jurisdictional, mixed and autonomy theory.

The term of the place of arbitration is defined in the second chapter as the real place situated in the territory of a particular state. This place is distinguished from the arbitration seat and from other terms which used to be confused with the place of arbitration. The arbitration seat is deemed to represent legal domicile of the arbitration. The system of law of the seat determines the legal regime of arbitration procedure. The thesis further describes two main theories dealing with the relation between the place of arbitration and the national system of law – seat theory and delocalization theory. The relation between the place of arbitration and the national system of law is also compared with respect to the theories of the nature of arbitration.

The legal framework for the regulation of arbitration procedure within international business transactions is constituted by international agreements, national systems of law and arbitration rules of arbitration courts. One of the chapters examines these legal documents and the regulations of the place of arbitration herein. The thesis mainly concerns with the regulation in the New York Convention and UNCITRAL Model law. The Czech system of law represents the systems of law. It is consequently analyses in details. The Arbitration Rules of the Arbitration Court of International Chamber in Paris and Arbitration Court of the Czech Chamber of Commerce and the Agricultural Chamber of the Czech Republic are also analysed.

The final chapter explains the difference between domestic, foreign, national and international arbitration. The place of arbitration is introduced as one of the most important element which is used for differentiation. Finally, the thesis answers whether the parties to the dispute arising from business transactions are under the Czech law allowed to influence the system of law applicable to the arbitration procedure by the choice of the place of arbitration.

KLÍČOVÁ SLOVA / KEYWORDS

Mezinárodní obchodní arbitráž, místo konání, sídlo, teorie sídla

International commercial arbitration, place, seat